

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

ÖZGÜRLÜK; DÜŞÜNMEKTİR!

düşünbil

► 28

BİLİM VE DÜŞÜN DERGİSİ | ARALIK-ŞUBAT / 2011-2012 | 7.5 TL

- TUĞRUL KESKİN İLE BABEK ÜZERİNE
- UYANDIRMA DERSLERİ
- NEO EVRİMİN GEREKLİLİĞİ

KADININ
RUHSAL
YAPISI

Erotik Aşka
Psikanalitik Bir Bakış
Freud'un Rüyası Olarak
Oidipus Kompleksi

AŞK
VE
NEVROZ

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

PANDANIN BAŞPARMAĞI

01 İçindekiler

04 Kadın Aşk ve Nevroz
Olca Yılmaz

10 Kadın Psikolojisi
Karen Horney

16 Kadının Ruhsal Yapısı
Özgen Ersan

20 Erotik Aşka Psikanalitik Bir Bakış
Mahan Doğrusöz

24 Freud'un Rüyası Olarak Oidipus Kompleksi
Özgür Ögütçen

41 Gilgamiş, Gançorov ve Hesse
Gülşah Köksal

44 Resim Sanatında Kadın
Asya Yaşarikiz

47 Son Anımlı Ders...
Gülşah Köksal

54 Uyandırma Dersleri-5
Muhammet Akyıldız

62 Totem ve Tabu
Hüsen Portakal

Şiirler
09 - Muhammet Akyıldız
51 - Fırat Eşki

Tuğrul Keskin İle Babek Üzerine

Olca Yılmaz

29

Göbeklitepe: Dinin Doğuşu

Charles C. Mann

Çeviri: Barışcan Ersöz

34

Pandanın Başparmağı

Ülkün Tansel

48

Neo Evrimin Gerekliliği

Jufsernohneo

52

DÜŞÜNSEL

Olca Yılmaz

İnsanlık tarihinin dönemeçleri vardır; Kopernik, Darwin ve Marx gibi Freud da bu dönemeçlerin köşe taşını oluşturmaktadır.

İnsan tek başına yaşayabilen veya doğadan yalıtılmış bir varlık değil, birbiri ile iç içe geçmiş evrimsel ve toplumsal bir birikimin ürünüdür. Freud bu birikimleri insan beynine yayararak yeni bir sentez yaratmış ve insanın içindeki çeşitli kişilik yapılarını ve bu yapıların süreçlerini ortaya koyarak gerçek anlamda insanı tanımlama çabasına girmiştir.

Bireyci anlayış insanın özüne yabancılaşması için çabalarırken, toplum merkezli birey anlayışı insanın özünü kavraması için çabalamaktadır. Freud bu özün anlaşılmasında tarihi bir görev üstlenmiş, insanın özünü bilimsel bir dille bizlere aktarmıştır.

Öteki canlılara göre farklı bir yaşam çizgisine sahip olan insan türü kendisini algılama noktasında her zaman eksik kalmıştır. Böyle bir canlının kendi içindeki kişilik yapılarının ve süreçlerinin farkına varması -çeşitli karşı görüşlere rağmen- Freud ile gerçekleşmiştir. Özellikle kadının ruhsal yapısının çözülmesi Freud ile birlikte -her ne kadar Freud tarafından "kara kıta"

olarak adlandırılıp eksik olarak nitelendirilse de yeni bir boyut kazanmıştır. Bu sayımızı kadının ruhsal dünyasına ayırdık. Çünkü insanın evrimsel sürecinde kadın önemli bir yer tutmaktadır. Eğer biz mutlu bir toplumda yaşamak istiyorsak bu toplumun devindirici gücü olan kadına özel bir yer vermemiz gerekir. Çünkü seçen -her ne denli tersi gözükse de- kadındır.

Evet, üç ay sonra yine birlikteyiz; daha güçlü, ve enerji dolu olarak... Çeşitli olanaksızlıklar, çeşitli engeller bizi yıldırmadı ve yepyeni bir sayı ile karşınızdayız. Öncelikle dergimizin fiyatı konusunda açıklama yapmak istiyorum: Daha önceki sayılarımız 6 TL iken son sayımızı -herkes okusun diye- 5 TL ye indirdik. Ancak posta ücretlerine ve doların yükselmesi ile kâğıt fiyatına gelen %40'lık zamlar dergimizin fiyatını ister istemez yukarı çekti.

Dergimiz bünyesinde yapılan etkinlikler de sürmektedir: Sergi, konferans, atölye çalışmaları ve geziler olanca hızıyla devam ediyor. Etkinliklerimizi www.dusunbil.com adresinden takip edebilirsiniz.

Bilinçli okumalar...

ÖZGÜRLÜK; DÜŞÜNMEKTİR!

düşünbil

BİLİM VE DÜŞÜN DERGİSİ

Yıl 5 / Sayı 28 / 2011-12 / KIŞ

www.dusunbil.com

Sahibi & Sorumlu Yazı İşleri

Olca Yılmaz

Genel Yayın Yönetmeni

Olca Yılmaz

Yazı Kurulu:

Asya Yaşarikiz - Özgür Öğütçen - Özgen Ersan
Hüsen Portakal - Gülşah Köksal - Ülkün Tansel
Muhammed Akyıldız - Olca Yılmaz

Grafik / Tasarım:

Olca Yılmaz

Danışma / Bilim Kurulu

Prof. Dr. Yaman Örs (Felsefe-Tıp)
Prof. Dr. Ayşegül Akbay (Tıp)
Doç. Dr. Cemal Ün (Genetik - Biyoloji)
Doç. Dr. Oğuz Altungöz (Genetik - Tıp)
Yrd. Doç. Dr. Ercüment Akat (Fizik)
Yrd. Doç. Dr. Ahmet Uhri (Arkeoloji)
Öğr. Gör. Dr. Güncel Önkol (Felsefe)
Dr. Serdar Mayda (Jeoloji-Palenatropoloji)

Baskı: Emka Matbaacılık Ambalaj Baskı San. Tic. Ltd. Şti

1204/6 Sk. No:38/201 Baltalı İş Merkezi D Blok
Gıda Çarşısı Yenışehir/İZMİR Tel: 0 232 457 43 43

Basım Tarihi:

23-12-2011

Üniversite Temsilcileri

Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Cemre Topcu
cemre.topcu@hotmail.com

İstanbul Üniversitesi
Can Uğur
cansever87ugur@hotmail.com

Kars - Kafkas Üniversitesi
Barış Yıldız
raini.darko@gmail.com

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi..
Özgür Erden
ozgur_ozgurkalem@hotmail.com

Mersin Üniversitesi
Engin Koyar
nymphis51@hotmail.com

Sinop Üniversitesi
Özkan Kalfa
berke_442@hotmail.com

Temsilci olmak için lütfen bizimle irtibata geçin.

Üyelik Koşulları: Yurt içi Yıllık Abonelik (4 Sayı) : 30 TL - Yurt dışı Yıllık Abonelik (4 Sayı) 25 Euro / 30 \$

Kurum ve Kuruluşlara Yıllık Abonelik (4 Sayı): 45 TL

PTT Posta Çeki No: 55 74 932 Türkiye İş Bankası : 3498-166572 İzmir- Stadyum Şb. Olca Yılmaz

İletişim: www.dusunbil.com - E-posta: dusunbil@hotmail.com -

Tel: 0.537 256 50 28 - **Adres:** PK:17 35161 - Buca / İzmir

Sigmund

FREUD

(1856—1939)

KADIN AŞK VE NEVROZ

Olca Yılmaz

Bağıra Bağıra

*Sana sonsuzluğu vermek isterdim
Ama sonsuzluk ellerimden de büyük
Göz yaşlarımdan ağır
Bakışlarımdan da derin...*

Olca Yılmaz

Kadın Aşk ve Nevroz

"Delikanlı kendine bir kız seçer. Ona göre kız, dünyanın en güzel kızıdır. Anne Babasına sorsan, çarpık bacaklı, kargaburunlu, çirkin bir şey işte... Kız aynı kız, ama algılayan gözler başka gözler." [1]

Gözler Aşkın aynası mıdır? "Kendisine ateşli bir mektup yazan adama 'en çok neremi beğeniyorsun?' sorusunu soran zalim kadının hikâyesinde adam 'gözlerinizi' yanıtını verince kadın adamı baştan çıkartan gözlerinden birini pakete koyarak yollar." [2] Bu göz belki de takma bir gözdür. Oysa "Aşkın gözü kördür." derler. İbn Ezra'nın dediği gibi: "Aşk, gözü hatalara kör eder." Afşar Timuçin'e göre "aşk biraz da insanın kendini çırılçıplak ele verdiği yerdir".

Aşk yaşamın amacı mıdır, yoksa aracı mı? Arthur Schopenhauer "Burada tayin edici etmen, belli bir çocuğun dünyaya getirilmesi, taraflar bilincinde olmasalar da, bütün o aşk hikâyesinin gerçek amaç ve hedefidir: Bu amaç ve hedefe hangi yol ve tarzlarda ulaşılacağı işin önemsiz yanıdır." [4] der. Bütün bu uğraş ve çabalarımız yeni bir gen veya yeni bir çocuk uğruna mı? Bu gerçeği bilmemiz aşkın gücünü azaltır mı? Oysa aşkı besleyen güç öylesine büyüktür ki hiçbir kuvvet bu gücün önüne geçemez. Saint-Exupery: "Aşk, birbirine bakmak değil, birlikte aynı noktaya bakabilmektir." der. Biz o noktada bir çocuk veya mutluluk olduğuna bakmaksızın aşkın kollarına kendimizi bırakırız. Öylense sarhoş oluruz ki gerçeklerle bağımızı yitiririz. Jean-Paul Sartre'e göre aşk bir savaşımdır ve karşı kuvvet bir başkası şeklinde kendini gösterir. Aşk bir ruhsal gerçeklik ve yaratıcı bir kuvvetten öte bir kin/nefret halidir. Başaksını egemen olmak, başkasını köle haline getirmek amacını gütmektedir. Aşk, karşılık bekleyerek sevmek başkasını nesne haline getirmektir. Aşk bir savaşım bir yok etmedir; karşısındakini köleleştirme savaşı arzusudur. Aşk döşeği bir arenadır ve bu arenada azgın hısımlar karşılaşır. [5] Freudyen psikolojide aşk, bilinçaltındaki olayların bir yansımasıdır. Freud'a göre aşk, birey, üstün gördüğü özellik ve değerleri sevdiğine yansıtır, bu özelliklerin onda mevcut olduğunu düşünmesi ile ilgilidir. Aşkta karşı tarafı idealize etmek narsist aşkın kanıtlarından biridir. Kişi kendisini narsist aşk nesnesine bağlayarak bu nesnenin özellikleri ile kendisini sevmektedir. [6] Theodore Reik, kendimize ilişkin algımız ne denli olumsuzsa âşık olmaya o kadar yatkın olduğumuzu gözlemlemiştir. Âşık olduğumuzda romantik imgemize uygun olan kişi önceden var olup da çözilememiş problemlerimizi çözmemize en çok yardımcı olabilecek kişidir. Sevgi, takdir ve saygı ihtiyacımız, kendimize emin olmadığımız ölçüde artar ve bize bu mükâfatları sunan kişileri çekici bulma ihtimalimiz de bir o kadar artar. Kendimizden ne denli eminsek onaylanma, kabul ve sevgi ihtiyacımız o denli azalır. Güvensizliğin ve kendimize olan şüphenin

artması bize yakınlık duyan kişiden hoşlanma ve onları takdir etme eğilimimizi arttırmaktadır. [7]

Cinsel aşk ve nefret

Aşk, nefret midir? Yoksa kendisinde olmayanı kıskanması mıdır? Eksikliğin giderilmesi, yarımın bütünleşmesi, var olana aşığın yenilmesi midir aşk?

Cinselliğin şiddetle, aşkın ise nefretle olan ilişkisinden çok söz edilir. Bir araştırmada bu ilişki şöyle test edilmiştir: Araştırma iki üniversite sınıfının karşılaştırılmasıyla yapılmıştır. Buna göre sınıfın birinde profesör, son sınavdaki başarısızlıktan dolayı öğrencileri fena halde azarlayarak sinirlendirmiştir. İkinci sınıf ise kontrol grubu olarak kullanılmıştır. Azarlanmış ve öfkeli olan sınıfın izdüşümsel bir testte yazdığı öykülerin cinsel içeriği, kontrol grubundan çok daha fazla uyarılmış olduğunu göstermiştir.[8] Bu bakımdan aşkı ve cinselliği de bilinçaltındaki şiddetin ve nefretin bilinçteki yansıması olarak görmek kaçınılmazdır. Yetersizliğin, eksikliğin öcünü aşk ile yok etmek kendini bu bakımdan tamam ve yeterli görmek, birikmiş libidodan kurtulmak aşkın bilinçaltı yansımalarıdır.

Aşk ve fiziksel özellikler

Bir birey ilk karşılaştığı kişinin fiziksel değerini saniyenin yedide biri gibi kısa bir sürede değerlendirme yeteneğine sahiptir.[9] Saniyenin yedide birinde birinin kendimize uygun olup olmadığını çözme yeteneği ile doğarız. Bu yeteneği çocukluk çağında romantik imgemizi oluşturmada kullanırız. Anne ve babamız romantik imgemizin oluşmasında başlıca etkidir. Birini gördüğümüzde kalp çarpıntısı, heyecan, titreme ve hızlı soluk alıp verme gibi uyarılarla uyarılıyorsak bu durum romantik imgemize benzeyen birini gördüğümüz anlamına gelir. Bu durumda beynimizdeki aşk imgemize ayrılmış evrimsel bir bölümden söz etmemiz doğru olacaktır. Eğer saniyenin yedide birinde bir insanı

değerlendiriyor ve çocukluk çağından yetişkinliğe dek anne/baba odaklı bir aşk imgesi ile bu değerlendirmenin altını karşı cinse olan ilgi ile doldurabiliyorsak aşkın yaşamımızda hem bir amaç hem de bir araç olduğunu söyleyebiliriz. Buna evrimsel bir araç, çocukluk döneminde kalan bir amaç diyebiliriz. Evrimsel amaca göre aşk bir bakıma genlerimizi bir sonraki kuşağa aktarmak, çocukluk döneminde kalan amaca göre ise kendimizi anne babamızdan kalan güvenli ortamı bulmak.

Fiziksel görünüş her şey mi? Bir araştırmada kadınlara olası romantik eşlerinin fotoğrafları gösterilip kişilikleri hakkında bilgi verilmiştir. Yalan makinesine bağlı olduklarını zanneden kadınlar, erkeklerin fiziksel çekiciliğinden daha çok etkilendiklerini kabul etmiş ve fiziksel açıdan çekici erkekleri daha arzuladı bulduklarını söylemiştir. Hâlbuki makineye bağlı değilken, erkeklerin fiziksel çekiciliğinin tercihleri üzerindeki etkisini geçiştirmişlerdir. Görünüşe göre özellikle kadınlar,

onayladığı görüşüne sahiptir. Bu aşamalar aşkın duygusal yönünden çok maliyet yönüne vurgu yapmaktadır.[11] Böyle mi olması gerekir? Eğer romantik eşinizle ömür boyu birlikte yaşayacaksanız, evet maliyet yönünü bilinçli veya bilinçsiz olarak tartmak zorunda kalabiliriz.

Âşık olma süreci bir huniye benzetilebilir. Bu huniye girmek için aşkı yücelten bir ortamda sosyalleşmek gerekir. Daha sonraları coğrafi yakınlığın (komşuluk, aynı okul, aynı işyeri, vb.), duygusal uyarılmanın ve iyi bir fizik ve kişiliğin var olması; benzer ilgi ve değerlerin örtüşmesi, onaylanma hissi ve yakınlık isteğinin tatmin edilmesi, psikolojik ihtiyaçların giderilmesi gerekir. Yine burada da psikolojik maliyetin hesaplandığı görülmektedir. Ancak aşk böyle yürümez, apansız girerir yaşamımıza ve yaşamınızı altüst eder. Maliyet kısmı belki de o an sizi ilgilendirmez. Âşıkınızdır ve artık önünüzde aşılması gereken engellere vardır.

Âşık olmak için önümüzde bir engelin olması

Lucian Freud, Two Women, 1992.

toplumsal bir kural gereği fiziksel çekimin önemini itiraf etmekten kaçınmaktadır. Fiziksel özellikler bu bakımdan öncelikli sırada iken, kişisel özellikler bir tamamlayıcı unsur olarak kalmış gözükmetedir.[10]

Aşk ve aşamaları

Romantik bir ilişki söz konusu olduğunda aşamalar şöyle gerçekleşir: İlk aşama keşif aşamasıdır, kar-zarar durumunu gözden geçiririz. Sonra pazarlık aşamasına gelir her iki eşe de en çok getiriyi sağlayan davranışlar öğrenilir. Üçüncü aşamada bağlanma aşamasıdır. Son aşama olan resmileştirme aşamasında hem çift hem de çiftin sosyal çevresi toplumun ilişkisi

gerekir. Freud "Libido dalgasını tepe noktasına çıkarmak için bir engel şarttır" der. Ümit azaldıkça aşk da artar. Aşk arayışın kendisi olur. Eğer birisi sizinle ilgilenmiyorsa ona âşık olma olasılığınız daha büyüktür. Bu durum bir bakıma içgüdüsel av sürmenin heyecanıdır. Sahip olamamak daha tahrik edicidir. Aşk bu bakımdan sizi olmak istediğiniz noktaya taşıyan bir araç gibi gözükmetedir. Âşık oluruz ve âşık olduğumuz kişinin özellikleri üzerinden kendi eksikliklerimizi tamamlarız. Eksikliklerimiz tamamlandığında aşk daber.

Birini kendimize âşık etme gibi dürtülerimiz de vardır. Handikap ilkesi olarak bilinen ve biyolog Amotz Zahavito'nun ortaya attığı bir teoriye göre, abartılı ve yalancı sinyallerle karşı cins uyarılır ve fiziksel çekimin

olasılığı arttırılır. Bu anlamda Handikap ilkesi, güven verici sinyallerin ve buna dair işaretlerin, gönderen birey için çok kıymetli olması gerektiğini ve belli bir özelliğe daha az sahip olan bir canlı bireyin buna gücü yetmeyeceği şekilde gönderen için pahalıya mal olması gerektiğini öne sürer. Belki de maskeli bir baloda olduğumuzu unutarak ve kendimize yaşamın bu kısa oyununda roller biçtiğimizi kabuletmeyerek yaşamaya çalışıyoruzdur.[12]

Aşk ve Nevroz

Freud iki adet romantik aşk biçimi belirlemiştir: "Narsist aşk" veya kendini sevme ve "anaklitik aşk", yani ebeveynine benzeyen bir kişiye duyulan aşk. [13] Çocuk 3-4 yaşında iken kendini içinde bulduğu Oedipal karmaşadan sıyrılarak normal bir birey olmak için çabalar. Bu çaba öylesine derinden işler ki çocuğun kendisi bile doğrudan bunun farkında değildir. Oedipal karmaşadan sıyrılıp çıkmak baba veya anne gibi olmak ve bunun sonucu olarak sağlıklı ilişkiler yürütmek Oedipal karmaşadan sıyrılmamıza bağlıdır. Yaşamlarında sağlıklı ilişkiler kuranlar genellikle Oedipal karmaşadan sıyrılmış anne veya baba modelini bilinçaltında oluşturmuş kişilerdir. Ancak bazı çocuklar Oedipal karmaşadan sıyrılamaz; daha doğrusu bilinçaltına itmesi gereken olayları itemediğinden dolayı insanlarla olan ilişkilerinde sorunlar yaşar. Aşk ilişkileri de Oedipal karmaşanın çözülüp çözülmemesi ile doğru orantılıdır. Oedipal karmaşadan sıyrılıp ve bu

karmaşayı çözen çocuklar sağlıklı aşk ilişkileri kurabilirken, bu karmaşayı çözemeyen çocuklar ancak nevrotik aşk ilişkileri kurabilmektedirler. Oedipal karmaşayı çözmüş çocuklar ileriki yaşlarda edindiği cinsel partnerlerini kendilerinden bağımsız sevebilirken, bu karmaşayı çözemeyen çocuklar cinsel partnerlerini narsist odaklı sevmektedir. Karşı tarafı idealize etmek koşulu ile kendini seven kişi ayrıca başkasını sevmeyen kişi olarak görülür. Kohut'a göre narsist insanlar başkalarını sevebile yeteneğinden yoksundurlar. Onlar kendilerine hayran olabilecek kişileri bulur, sonuna kadar kullanır, sömürür, bir limon gibi sıkıp atarlar.[14]

Narsist aşk genellikle çocukluktan kalan saplantılarla ilgili olduğu düşünülmektedir. Narsist aşk'ın bir parçası olarak nevrotik aşk ise bu saplantıların ileri düzeyde olması ile ilintilidir. Oedipal sorunlar 3 ile 6 yaş arasında yaşanan deneyim ve fantezilerin patolojik çözümlenmelerinin sonuçlarıdır. Histeri hastalığı ile histerik kişilik yine bu geç döneme ait rahatsızlıklardır. Kohut'a göre "histerik kişilik, narsist kişiliğe oranla" kendiliğin bütünleşme imkânı bulabildiği üst bir gelişim aşamasında takılmış olmalıdır. Oysa histerik aşk "sana rağmen, benim için aşktır." Felsefesi ise: "var olsam, güzel olsam, iyi olsam"dır. Bunu temin edecek olan şey Lacancı terimle "ötekinin arzusudur". Narsist aşk ise aşk bile değildir. Bir yalandan, gösteriştan, külli yanılığdan ibarettir.[15]

Kadın ve nevroz

"Erzurum'un dağ köylerinden gelmiş bir kadın köpekten korkardı. Bu korku on beş, on altı yaşlarında başlamış ve zamanla şiddetlenmişti. İlk önceleri bir köpek gördüğü an, hasta yıkanmak zorunluluğunu hissederken köpek havlaması duyduğunda, daha sonraları köpeğin sözü edildiğinde ve daha sonraları da köpek düşüncesi aklına geldiğinde yıkanmak zorunda kalırdı. Erzurum'un köyünde sıcak su ve banyo gibi lüksler de olmadığı için, bu kadıncağız on, on beş yıl tencereyle su ısıtarak yıkanmıştı. Kışın köyünü kar bastığında buzları eritmesi gerekirdi. Annesinden, babasından, erkek kardeşlerinden ve akrabalarından bu derdi yüzünden çok dayak yemiş, ama derdi geçmemişti. Annesi kördü, ağabeyler hayırsız. Gelinler, kör kaynanaya bakmamışlardı. Baba yaşlı. Dört erkekten sonra ana ve baba da bir kızları olsun yaşlılıklarında onlara baksın istemişlerdi. İşte bu köpekten korkan kadıncağız olmuştu. Hastanın hikâyesi acıklı... Bakırköy Akıl Hastanesine yatırıldığında ana babası yeni ölmüştü ve emmileri bu divaneden kurtulmanın artık zamanı geldiğini kanınsındaydı. Bakırköy'de öldü gitti. Bu köylü kadına haksızlık etmek istemiyoruz. Erzurumlumuz çok daha zengin bir iç dünyaya sahipti. ...Biraz önce değindiğimiz psikanalitik bir varsayımı, hastalığın temel kazancını, sizlere açıklamak amacıyla kısacık bir yorum yapıyoruz. Yukarıda verilen tarihçeyi

Anna Freud ve Sigmund Freud, İtalya, 1913.

hastanın iç dünyasının diliyle anlatalım: Kör ve yaşlı ana babanın kız çocuğu. Ana baba dağ tepesinde yalnız ve aç kalmak endişesiyle kızı kendilerine bağımlı yetişsin isterken, kız da onlara bağımlı olmuş ve onlardan kopmak istememiş. Kedi sokulan, vırlayan, yumuşak ve bencil bir kadınsa köpek hırlayan, havlayan, sokaklarda dolaşan bir erkektir. Herhalde köyde cazip delikanlılar da olsa gerek. Yaş gelmiş on beş, on altıya. Köyün kızları evlenip duruyor. Bizimki de istemez mi? İster, ama istememesi, kör annesine, yaşlı babasına bakması gerek. Bir çatışma doğmuş: ana baba ve cinsel istek; kocaya gitmek ve gitmemek. Kaçsın diyeceksiniz. Tabii! Keşke bir delikanlıyla kaçsaydı. Belki namussuz olurdu ama deli olmazdı. Belki de ağabeyler vururdu ama bazen sürünmekten daha iyi. Kaçmamış, kaçamamış, çünkü bağımlı; ana babasına o da yapışık. Hem de onun ego ve süperegosunu deliliği, namussuzluğa yeğleyen türdenmiş. Doymamış veya doymayan cinsel istekler zamanla öylesine birikip hastayı o kadar gerginleştirmiş ki köpek görmekten köpek düşüncesine kadar yayılmış. İdin isteklerine çare olarak ego yıkanarak çözüm yolu bulmuş.”[16]

Burada anlatılanlar bilinçaltı isteklerimizin doyurulması ile toplumsal baskı arasındaki çatışmada insanın nasıl davranışlar göstereceğine iyi bir örnektir. Kaypak ve bir nehir yatağında akan idin istekleri egonun açtığı kanallardan boşalmak zorundadır. Egonun görevi idin istekleri ile dış koşullar arasındaki uyumu sağlamak idin boşamasına yardımcı olmaktır. Bazı kadınlar toplumsal baskı nedeni ile sürekli akmakta olan idin isteklerini doyuramayınca çeşitli çareler üretmeye başlar. Bu çareler bir bakıma deli olmamak içindir. Örnekte olduğu gibi ego çareler aramış ama sonuç olarak toplumsal baskı galip gelmiştir.

Nevrotik kadınlar idde ki cinsel isteklerin birikmesi sonucu oluşan gerilimlere çeşitli kanallar açarak tepki verirler. İd cinsel istekleri tatmin etmek için bir nesne yani erkek arar. Ego bu isteği yerine getirmekle yükümlüdür. Eğer ego bu istekleri normal koşullardan yerine getirmezse başka çarelere başvurur.

“Çoğu bakımlı, boyalı, süslü püslüdür. Bu uyarılarla erkekleri çekeceklerini hissederler; ağ kurarlar, av da içine düşer. Düşen av biraz saf, tecrübesiz, hatta pasif ve Oedipus karmaşasını çözmemiş erkektir. Kadınları tanıyan erkek av olmaz. Kadınlığının yalancı olduğunu yürüyüşünden, konuşmasından, kurduğu ilişkilerden sezer, uzak durur, o tip kadın ona cazip gelmez.” [17]

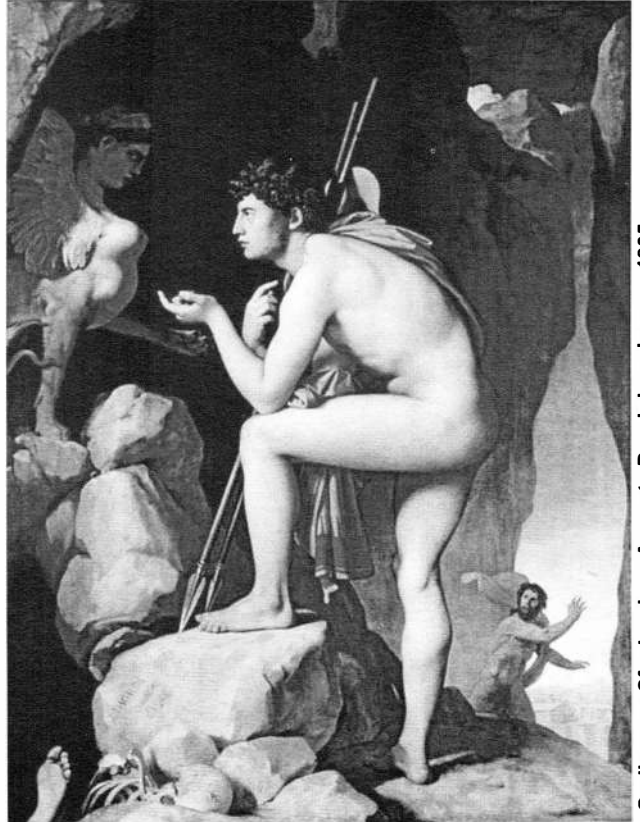
Bu örnekte kadın biraz saf, tecrübesiz, hatta pasif ve Oedipus karmaşasını çözmemiş erkekle idde ki birikmiş cinsel isteği boşaltmak ve gerilimden kurtulmak istemektedir. Kadın normal koşullarda bu tür erkeklerle birlikte olmaz, aradığı erkek tipi başkadır; ancak, doyurulmamış ide ego çare bulmak zorundadır ve kadın istemeden bu tür erkeklere yönelmek zorunda kalmaktadır.

Cinsel istekleri bastırmak çeşitli davranışlarla

kendini göstermektedir. İstek öylesine büyüktür ki bu isteği saklamak için gösterilen çaba da büyük olmaktadır.

“Bazı kadın vardır, fazla terbiyeli, fazla namuslu, fazla utangaç, fazla çekingen. Çalışkandır, derslerini önemser, notları yüksektir. Gece yaralarına kadar imtihana hazırlanır, papağan gibi beller ama anlamaz. On aldığı dersi iki gün sonra unuttur, bomboştur kafası. Aptal mı? Hayır, zekâsı yüksektir. Arkadaşları açık seçik bir fıkra anlatır. İnce noktasını kavrayıp gülemez. Safça sorar “Aaaaa ben gene anlamadım. Ne demek o yani?” Erkekler genellikle bu tip kızla alay ederler. Çeşitli oyunlara düşer. Ne öfkeyle kızar, ne de hırsı sever. Donuk, renksiz, soluk, kısıp ve tutuktur. Kendini boş kafa yapmış, daha doğrusu kafasını boş tutmak zorunluluğu duymuştur. Yaşamı boyunca düşündüğü, öğrendiği, gördüğü, duyduğu çok şey, yasakladığı dürtüleriyle ilgilidir. Onca o tür şeyler kabahattir. Oysa gerçekte değil; ama o gerçeği yanlış algılamış ve yanlış bir gerçeği yanlış bilmiştir. Bu yersiz savaş uğruna o kadar çok enerji tüketir ve kendi kendini öylesine kısıtlar ki, bir kuş gibi boş kafa olur. Ama sırasında yere bakıp yürek yakar. İçgüdüsel nitelik taşıyan veya taşıyabilecek her şey yasaksa da, yasaklayanla yasaklanan aynı kaynaktan oluşmuştur. Açık saçık fıkrayı kavramayıp da “ne demek o yani” diye ulu orta soran, ‘ben bunu anlamadım’ derken ‘bana bunu anlatsana’ da diyordur.” [18]

Bazı kadınlar yanılısamalar yaşar. Bilinçaltı isteklerin veya çocuklukta çözülmemiş sorunların aşırı baskısı veya çözülme isteği yanılısamaya neden olur. Bir

Oedipus ve Sfenks, Jean Auguste Dominique Ingres, 1805.

erkeğe büyük bir sevdaya kapıldıkları sanan kadınlar vardır. Bu erkeğe duyulan ilgi onu “elde eder etmez”, -yani erkek coşkusal açıdan onlara bağlı duruma gelir gelmez- yok olur gider. Kadın sevildiği an suçluluğa kapılır. Çünkü kendisi de bir suçluluktan ötürü sevmektedir.

Kadın ne ister?

İnternette dolaşan şöyle bir yazı var: “Kadın olmak masallarda bile zor... Ya 7 tane minicik adamla yaşarsın, ya kurbağa öpersin, ya en sevdiğin meyveden zehirlenirsin, ya kuleye kapatılırsın, ya saçlarını elin adamı tırmansın diye uzatırsın, ya gece 12’de külkedisine dönersin elbiselerin yırtılır... En kötüsü; seni sadece ayak numarandan tanıyan bir salağa gidip âşık olursun”. İşin komik yanı bir yana kadın olmak hiç kolay değildir ve olmamıştır. Çekilen acılar, baskılar, öldürülmeler bir yana ruhsal dünyanın verdiği gerilimlerle kadın ne istediğini bilmez konuma gelmiştir.

Jacqueline Schaffer, “Kadın ne ister?” sorusuna şöyle yanıt verir: Kadın aşk için boyun eğer, ne denli yaralı ise o derecede arzu edilmeye gereksinimi vardır. Aşksız kendisini bütünüyle teslim edemez. Kadın aşkı kaybetmektense cinsel organını kaybetmeği yeğler. [19] Sigmund Freud şöyle der: “Kadın sevmez, kendini

sevmeye bırakır.” Bela Grunberg ise: “Sevilmek ve aşk kadın için yaşamın en büyük işidir.” der. Son olarak ben de şunu söyleyebilirim: Kadın için aşk bir çocuktur ve bu çocuk uğruna her türlü nevrotik hastalığa katlanılmalıdır.

KAYNAKLAR:

- [1] İçimdeki Ben, Gökçe Cansever, Der Yayınları, 1981
- [2] Çaresiz Stratejiler, Jean Baudrillard, 9 Eylül Ün. G. SF. Yayınları.
- [3] Aşkın Diyalektiği, Afşar Timuçin, Bulut Yayınları 2003
- [4] Aşkın Metafiziği, Arthur Schopenhauer, Bordo Siyah Yayınları
- [5] Varlık ve Hiçlik, Jean-Paul Sartre, İthaki Yayınları
- [6] Âşık Olmak, Ayala Malach Pines, İletişim Yayınları, 2010
- [7] age.
- [8] age.
- [9] Sevişen Beyin, Geoffrey Miller, NTV Yayınları
- [10] Pines (2010)
- [11] age.
- [12] Miller (2010)
- [13] Cinsellik Üzerine, Sigmund Freud, Payel Yayınları, 2006
- [14] Pines (2010)
- [15] www.felsefeforumu.com/viewtopic.php?f=43&t=1098
- [16] Cansever (1981)
- [17] age.
- [18] age.
- [19] Kadınlık, Yeniden, Bella Habip, 2003

Erk		
1	2	tanrıdan daha bıçkın
kir saçanlar	toprağı da yakarır gördüm	oğullar doğurmak isterlerdi yırtınarak
bir yandan yıkarlar da sizi	gök büyüklenirken	oysa oğullar
edilgen ruhları böyle yaratır	dümdüz baktım ve gördüm	tapınmayla ihanet ettiler dişil düşlerine
tanrısal iştahlılar	yassı kılınan ne varsa	ateşten peydahlanan bir oğul
temize çekilen yaşantılara	üzerinde diklenen bir şeydi erk	görmedim ben
ömür diyen dudakların pasasına bakın	toprağı kadına benzetenler	tanrıdan sıyrılıp da boşluğu delirten
bakın o ağızların	ıssızlık tohumu ekiyordu	ve gerçek bir kadın görmedim daha
küflü sözleri yalanışına	rahmine yeryüzünün	tanrısız doğuran
o kokuşmuş çukurlardan öğrendim	ceza ve ödül sarmaş dolaş inmişti	4
kusmayı ben	tanrı mertebesinden	aklımın sancıyan yanından
insanlığı yutkunmaya çalışırken	görünce öldüm	söze deli gömleği biçip
gözlerim	umudu gizlice doğuran bir ülkede	şöyle sövdüm
çığlığı boğazıma düğümleyerek	kadın ve toprak	şiiir diye göğbe ben
bellettiler bana öğürmeyi	ağıtlarla dertleşiyorlardı	yalan
şiiir dedim sonra buna ben	3	yok bir kıyamet
yunmaktan neden ürktüğümü mü	bu yüzden	uzak dursun tüm tanrılar
söyleyeyim bir daha	çarmıha gerilmiş gözleri	Çocuklarımdan
kudurmuş gibi	kadınlardan almışlardır tüm oğullar	yangınsa ben çekerim
bataklıklarda çamura dökünerek	kadınlar ki	ümüşüne çökerek zamanın
minnet borcu ödeyenleri görünce	bir hoş olurdu sevişirken gözleri	dilime giydirilen bu işkenceyi
		Muhammet Akyıldız

Kadın Psikolojisi

Karen Horney

Çeviri : Dr.Bekir ONUR

Prenses Tarakanova, Konstantin Flavitsky, 1864

Freud erkekte ve kadında ortaya çıkan ruhsal özelliklerin ve güçlüklerin her ikisinde de mevcut olan ikicinsli eğilimlerden doğduğuna inanır. Freud erkekte pek çok ruhsal güçlüğü'n' içindeki "kadınsı" eğilimleri reddetmeye, kadında da pek çok özelliğin temel bir erkek olma isteğine bağlı olduğunu savunur. Freud bu düşüncesini erkek psikolojisi alanında geliştirmiştir; bu nedenle ben de sadece onun kadın psikolojisine ilişkin görüşünü tartışacağım.

Freud'e göre kız çocuğun gelişiminde en sarsıcı olay, başka insanların bir penisi olduğunu, oysa kendisinin ona sahip, olmadığını keşfetmesidir. "Kendi iğdişini keşfetmesi kız çocuğun yaşamında en kritik andır" (1).

Kız çocuk bu keşfe, kendisinin de bir penise sahip olması isteğiyle, ilerde bir penisi olacağı umuduyla ve penise sahip olan daha talihli insanlar karşısında duyduğu imrenmeyle tepki gösterir. Normal gelişimde penis imrenmesi bu biçimde sürüp gitmez; bu "eksikliği" değişmez bir gerçek olarak kabul ettikten sonra kız çocuk bir penise sahip olma isteğini bir çocuğa sahip olma isteğiyle değiştirir. "Bir çocuğa sahip olma umudu kadının fiziksel kusurunu ödünlemesi olarak anlaşılmalıdır" (2)

Penis imrenmesi kökende tümüyle özsever bir olgudur. Kendi bedenini erkek çocuğunkiyle karşılaştırarak; eksik bulan kız çocuk bu gerçek yüzünden aşağılandığını hissetmiştir. Fakat bu imrenme ayrıca nesne ilişkilerinden de kaynaklanır. Freud'e göre hem kız hem erkek çocuk için anne ilk cinsel nesnedir. Kız çocuk sadece özsever gururunu doyumak için değil, aynı zamanda annesine karşı duyduğu ve jenital nitelikte olduğu ölçüde erkeksi bir özellik taşıyan libidinal istekleri nedeniyle de bir penise sahip olmayı ister. Karşıcinsel çekimin elemanter gücünü kabul etmeyen Freud kız çocuğun bağlılığını babasına yöneltme gereksinmesini nasıl duyduğunu sormaktadır. Freud bu duygu değişimini iki nedene bağlar. Birincisi, penis yokluğundan sorumlu tutulan anneye karşı duyulan düşmanlıktır. İkincisi, bu çok istenen organı babadan edinme isteğidir. "Kız çocukları babalarına dönmeye yönelten istek penis sahibi olma isteğidir kesinlikle" (3). Böylece başlangıçta erkek ve kız çocuklar sadece bir tek cinsi, erkek cinsini tanırlar

Freud penis imrenmesinin kadının gelişiminde silinmez izler bıraktığını kabul eder. En normal gelişimde bile bu imrenme ancak çok büyük bir enerji harcamayla aşılabılır. Kadının en önemli tutumları ya da istekleri onun penis isteğinden güç alırlar, Bütün bunları açıklamak için Freud'un temel varsayımlarından bazılarını kısaca gözden geçirelim.

Freud bir erkek çocuğa sahip olma isteğini kadının en güçlü isteği olarak görür; çünkü bir erkek çocuğa sahip olma isteği bir penise sahip olma isteğinin vekilidir. Erkek çocuk penise sahip olma konusundaki isteğin bir çeşit yerine getirilmesidir. "Bir anneye eksiksiz bir doyum veren tek şey bir oğlan çocukla ilişkisidir; anne kendi içinde ortadan kaldırmak zorunda kaldığı tüm tutkuyu oğluna yöneltebilir ve içinde erkeklik karmaşasından artakalan herşeyin doyumunu oğlundan elde etmeyi umabilir" (4).

Gebelik sırasındaki mutluluk özellikle başka zamanlarda ortaya çıkan bazı nevrotik sıkıntılar bu dönemde yatışıyorsa bir penise sahip olmanın simgesel doyumuna (çocuk penis demek olduğundan) denktir. Doğum işlevsel nedenlerle geciktiğinde kadının penis çocuğundan ayrılmak istemediği kuşkusunu duyulabilir. Öte yandan kadınlığa bir çağrı olduğu için annelik

reddedilebilir. Aynı şekilde ayhali sırasında ortaya çıkan çöküntü ve öfke halleri ayhalinin kadınlığa bir çağrı sayılmasının, sonucu olarak görülebilir. Ayhali ağrıları genellikle babanın penisinin yutulduğu düşlemlerinin sonucu olarak yorumlanırlar.

Erkeklerle ilişkilerdeki bozukluklar son çözümlemede penis imrenmesinin sonuçları olarak görülürler. Kadınlar özellikle bir armağan (penis çocuk) almak ya da tutkularını doyumak umuduyla erkeklere yönedikleri için, bu umutlarına ulaşamazlarsa onlardan kolayca yüz çevirebilirler. Erkeklerle duydukları imrenme her türlü erkek yardımını hor görme eğiliminde de ortaya çıkabilir. Cinsel alanda kadın rolünün reddi bakireliğin bozulmasından sonra açıkça ortaya çıkabilir. Bakireliğin bozulması bir iğdiş olarak hissedildiği için partönere karşı bir öfkeye yolaçabilir.

Gerçekte, kadında asıl kaynağını penis imrenmesinden almayan pek az karakter özelliği vardır. Kadının aşağılık duyguları penis yokluğu nedeniyle kadının kendi cinsini hor görmesi olarak yorumlanır. Freud kadının erkekten daha kibirli olduğuna inanır ve bunu penis yokluğunu ödünleme zorunluluğuna bağlar. Kadında fiziksel utanç, son çözümlemede, jenital organlarının "eksikliği" gizleme isteğinden doğar. / Giptanın ve kıskançlığın kadın karakterindeki önemli rolü penis imrenmesinin doğrudan bir sonucudur. İmrenme eğilimi kadının "çok az bir adalet duygusu'na sahip olmasını ve "erkeklerin alanına giren zihinsel ve mesleksi ilgileri" (5) tercih etmesini açıklar Pratik olarak kadının bütün tutkulu istekleri, Freud'a kadının penis isteğinin en büyük itici güç olduğu düşüncesini telkin etmektedir. Aynı şekilde, Abraham'a göre, geleneksel olarak özellikle kadını sayılan tutkular, en güzel kadın olma ya da en önemli erkekle evlenme gibi istekler penis imrenmesinin anlatımlarıdır.

Her ne kadar penis imrenmesi görüşü anatomik ayrımlara bağlıysa da, gene de biyolojik düşünceyle çelişki içindedir. Fiziksel bakımdan özel olarak kadını işlevler için kurulmuş olan kadının, psikolojik bakımdan karşı cinsin özelliklerine sahip olma isteğiyle belirlenmiş olduğu savını kabul edilebilir kılabilmek için önemli kanıtlar bulmak gerekirdi. Gerçekte bu savı desteklemek için sunulan veriler son derece azdır ve esas olarak üç temel gözleme dayanırlar.

İlk olarak, küçük kızların çoğu zaman bir penise sahip olma isteğini ya da buna ilerde sahip olacağı umudunu dile getirdikleri dikkati çekmektedir. Bununla birlikte, kız çocuklar için bu isteğin yine sıklıkla görülen memelere sahip olma isteğinden daha önemli olduğunu düşünmek için hiçbir neden yoktur. Ayrıca bu penis isteği bizim kültürümüzde kadını sayılan bir tür davranışa eşlik edebilir.

İkinci olarak, bazı küçük kızların erinlikten önce sadece erkek çocuk olmayı istemekle kalmayıp erkek çocuk davranışları göstererek bunu gerçekten isteyebildikleri belirtilmektedir. Ancak burada da bu eğilimleri olduğu gibi alıp almamak söz konusudur; bunları analiz ettiğimizde

açıkça erkeksi olan bu isteklere haklı nedenler bulabiliriz: güzel bir kız olamama umutsuzluğu, başkaldırısı, vb. Gerçekte, kız çocukların daha büyük bir özgürlük içinde yetiştirilmelerinden beri bu tür davranış daha az görülür olmuştur

Son olarak, yetişkin kadınların, bazen açıkça, bazen rüyada bir penisten ya da bir penis simgesinden yoksun olduklarını görerek erkek olma isteklerini açığa vurabildikleri gözlenmektedir. Kendi cinslerini hor gördüklerini ve aşağılık duygularını kadın olma gerçeğine bağladıklarını da söyleyebilirler. Kadınlarda iğdiş eğilimleri rüyada açıkça ya da biçim değiştirmiş olarak ortaya çıkabilir ya da kendini belli edebilir. Bu sonuncu veriler hiçbir kuşku taşımamakla birlikte gene de bazı analitik yayınlarda ileri sürüldüğü kadar sık görülmezler. Aslında bunlar sadece nevrozlu kadınlar için doğrudur. Ayrıca bunlar farklı yorumlara da açıktır ve bu yüzden reddedilemez kanıtlar olmaktan uzaktır. Bunları eleştirmeye girişmeden önce, Freud'un ve başka pek çok analizcinin penis imrenmesinin kadının karakteri üzerindeki etkisini neden bu kadar açık ve kesin söylediklerini anlamaya çalışalım.

Bana göre iki temel etken bu kanıyı açıklamaktadır. Belirli bir ölçüde mevcut kültürel önyargılarla uzlaşan kuramsal verilere dayanan analizci, pek düşünmeden, sayacağımız şu eğilimleri örtülü bir penis imrenmesinin nitelikleri olarak görmektedir: Erkeğe egemenolma, erkeği küçük düşürme, başarısına gıpta etme, tutkulu ve kendine yeterli olduğunu gösterme, yardım almayı reddetme eğilimleri... Bu eğilimlerin bazen yeterli başka kanıtlar olmadan örtülü bir penis imrenmesine mal edildiğini düşünüyorum. Bununla birlikte, kadınların (ayhali gibi) bedensel işlevleri konusundaki, ya da cinsel soğukluk konusundaki ya da tercih edilen bir erkek kardeş konusundaki sürekli yakınmalarında, ya da erkeğin toplumsal durumunun bazı ayrıcalıklarının isteme eğiliminde, ya da rüya sembollerinde (elinde değnek olan, sosis dilimleyen kadın) başka kanıtlar bulmak kolaydır.

Bu eğilimler daha iyi incelendiğinde, bunların nevrozlu kadınların olduğu kadar nevrozlu erkeklerin de özellikleri olduğu açıkça görülecektir. Diktatörlüğe duyulan, benmerkezci bir tutkuya duyulan, başkalarını kıskanmaya ve hor görmeye duyulan eğilimler, nevrotik bir yapıda oynayacakları rol değişebilirse de, bugünün nevrozlarında kesinlikle gözlenebilen öğelerdir

Öte yandan, nevrozlu kadınların gözlenmesi, söz konusu bütün eğilimlerin erkekler karşısında olduğu kadar diğer kadınlar ya da çocuklar karşısında da duyulduğunu göstermektedir. Bu eğilimlerin kadınlarla ve çocuklarla olan ilişkilerde de ortaya çıkmasının erkeklerle olan ilişkilerin basit bir yansıması olduğunu söylemek dogmatik bir yaklaşım olacaktır.

Son olarak rüya sembeleri konusuna gelince, erkeklik isteğinin her anlatımı, şüpheli bir gözle incelenmek yerine, daha derin anlamlar keşfetmek amacıyla olduğu gibi

ele alınmaktadır. Bu yöntem bilinen analitik tutuma karşıt ve ancak kuramsal önyargıların belirleyici gücüne bağlanabilir.

Analizcinin penis imrenmesinin önemine ilişkin bu kanısının, analizcinin kendisinden değil kadın hastalarından gelen bir kaynağı daha vardır. Hastalardan bazıları sıkıntılarının kaynağının penis imrenmesiyle yorumlanmasından hiç etkilenmedikleri halde, bazıları bu yorumları kolayca kabul ederler ve sıkıntılarını kadınlık ve erkeklik terimleriyle anlatmayı, hatta rüyalarını bu bakış açısına uygun düşen sembelerle görmeyi öğrenirler hemen. Burada mutlaka kolayca kanan hastalar söz konusu değildir. Deneyimli her analizci bir hastanın uysal ve telkine açık olduğunu fark edecek ve bu özellikleri analiz ederek bu kaynaktan doğan hataları en aza indirecektir. Öte yandan bazı hastalar analizcinin hiçbir telkini olmadan da sorunlarını erkeklik ve kadınlık terimleriyle düşünürler, çünkü literatürün etkisine kapamamak olanaksızdır. Fakat, pek çok hastanın penis imrenmesi terimleriyle yapılmış açıklamaları sevine sevine kendine mal etmesinde daha derin bir neden vardır. Bu açıklamalar görece basit ve tehlikesiz çözümler oluşturmaktadır. Bir kadının, penissiz doğma bahtsızlığına uğradığı ve penisli olduğundan dolayı kocasını kıskandığı için kocasına iyi davranmadığını düşünmesi, örneğin onu her çatışmada ya da anlaşmazlıkta hoşgörüsüz kılan bir katilik ve yanılmazlık tutumu geliştirdiğini düşünmesinden çok daha kolaydır. Bir kadın hastanın, doğanın haksızlığına uğrayarak iyi niteliklerle donatılmadığını düşünmesi gerçekte çevresinden çok şey istediğini ve istekleri duyurulmadığında da çok öfkeli olduğunu anlamasından çok daha kolaydır. Şu halde analizcinin kuramsal verileri hastanın kendi gerçek sorunlarına hiç değinmeme eğilimine denk düşebilmektedir.

Eğer erkeklik istekleri bastırılmış dürtüleri gizleyebiliyorsa, şu halde bu istekleri böyle bir rol oynamaya elverişli kılan etken nedir?

İşte bu noktada kültürel etkenler işin içine girmektedir. Adler'in belirttiği gibi erkek olma isteği, kültürümüzde erkeksi olarak nitelenen güç, cesaret, bağımsızlık, başarı, cinsel özgürlük, eş seçme hakkı gibi bütün şu nitelikler ya da ayrıcalıklar için duyulan isteğin anlatımı olabilir. Yanlış anlaşılacak için açıkça şunu söylemek gerekir ki, ben penis imrenmesinin kültürümüzde erkeksi sayılan niteliklere sahip olma isteğinin simgesel bir anlatımından başka bir şey olmadığını düşünmüyorum. Bu niteliklere sahip olma isteği bastırılmayı ve böylece simgesel bir anlatımı gerektirmeseydi bu sözüm aklayakın gelmeyebilirdi. Simgesel anlatım ancak bilinçli olarak kabul edilemeyen eğilimler ya da duygular için zorunludur.

Şu halde erkeklik isteğinin gizlediği bastırılmış istekler nelerdir? Bunun yanıtı tümel bir formülle verilemez ancak her durumun analiziyle bulunabilir. Bastırılmış istekleri keşfetmek için, bir kadının aşağılık duygularını şu

ya da bu biçimde kadın olma gerçeğine dayandığına eğilimini olduğu gibi almamak gerekir. Daha çok, bir azınlığa ya da ayrıcalıksız bir gruba mensup her kişinin bu durumu değişik kaynaklardan gelen aşağılık duygularını saklamak için kullanma eğiliminde olduğunu kadına göstermelidir. Benim deneyimlerime göre, en sık rastlanan ve en gerçek kaynaklardan biri kendine ilişkin bazı abartılmış kavramlara göre yaşamaktaki başarısızlıktır; kendi paylarına bu kavramlar da bazı gizli niyetleri saklamak için zorunlu olmuşlardır.

Öte yandan, erkek olma isteğinin bastırılmış bir tutkuyu maskeleyen bir perde olabileceği olasılığını da akılda tutmak gerekir. Nevrozlu kişilerde tutku o denli yıkıcı olabilir ki, anksiyeteye yüklenebilir ve dolayısıyla bastırılabilir. Bu durum kadınlar için olduğu kadar erkekler için de geçerlidir; fakat kültürel durum nedeniyle bastırılmış yıkıcı bir tutku kadında görece tehlikesiz olan erkek olma isteği simgesiyle ortaya konabilmektedir. Psikanalizden beklenen tutkunun benmerkezci ve yıkıcı öğelerini keşfetmesi, ayrıca sadece bu tür bir tutkuya sevkeden etkeni değil, aynı zamanda tutkunun kişilik üzerindeki sevmeye ve çalışma ketlenmeleri, rekabet kıskançlığı, kendini sınırlama eğilimleri, başarısızlık ve başarı korkusu gibi sonuçlarını da çözümlemesidir (6). Erkek olma isteği, tutkusunun ve ne olduğuna ya da ne olmak zorunda olduğuna ilişkin coşkun kanısının altındaki sorunlara yaklaşmamızdan itibaren hastanın çağrışımlarından çıkar. Artık onun için erkeksi isteklerin simgesel perdesinin ardında saklanma olanağı yoktur.

Özetle, penis imrenmesi çerçevesinde yapılan yorumlar, tutku ve onun bağlı olduğu tüm kişilik yapısı gibi temel güçlükleri anlamayı engellemektedir. Böyle yorumların asıl sorunu gölgelediği gerçeği, özellikle terapi açısından benim bu konudaki en sert eleştirimi oluşturmaktadır. Aynı eleştiriyi erkek psikolojisinde ikincinsliliğe verilen önem konusunda da yapıyorum. Freud penis imrenmesinin erkek psikolojisindeki karşılığının "erkeğin başka erkeklerin edilgin ya da kadınsı tutumlarına karşı savaşı" (7) olduğuna inanmaktadır. Freud bu korkuyu «kadınlığın reddi» olarak adlandırmakta ve bunun sorumluluğunu da, bence yetkin ve üstün görünme gereksinmesi duyan kişilerin yapısına bağlı olan çeşitli güçlüklerde görmektedir.

Freud kadın cinsinin nitelikleri konusunda birbirine sıkıca bağlı iki görüş daha ileri sürmektedir. Bunlardan biri kadınlığın "mazoşizmle yakın ilişkisi" (8) dir. Diğer de kadında temel korkunun sevgiyi yitirme korkusu olduğu ve bu korkunun erkekteki iğdiş edilme korkusuna karşılık olduğudur.

Helene Deutsch, Freud'un varsayımını geliştirdi ve mazoşizmi, kadının ruhsal yaşamındaki temel güç sayarak bu varsayımı genelleştirdi. Deutsch kadının cinsel ilişkide istediği şeyin baştan çıkarılmak ve tecavüz edilmek olduğunu, ruhsal yaşamında istediği şeyin de aşağılanmak olduğunu, kadın için aynanın önemini mazoşist

düşlemlerden geldiğini, çocuk doğurmanın mazoşist doyumun en üst noktasını oluşturduğunu ileri sürmektedir. Annelik hazları, çocukları için birtakım özveriler ve kaygılar içerdiği ölçüde bu mazoşist doyumun uzantıları olmaktadır. Deutsch'a göre bu mazoşist eğilimleri nedeniyle kadınlar, cinsel ilişkide şiddete uğramadıkça, yaralanmadıkça, aşağılanmadıkça ya da böyle hissetmedikçe soğuk olmaya az çok mahkumdurlar. (9) Rado kadınların erkekliği tercih etmesinin mazoşist kadınsı eğilimlere karşı bir savunma olduğunu ileri sürmektedir.(10)

Psikanalitik kurama göre ruhsal tutumlar cinsel tutumlara göre biçimlendiğinden özellikle kadınsı bir mazoşizm temeline ilişkin görüşlerin çok yaygın sonuçları vardır. Bunlar, genel olarak kadınların ya da en azından kadınların çoğunun temelde bağımlı olmayı ve boyun eğmeyi diledikleri varsayımını içerirler. Kültürümüzde mazoşist eğilimlerin erkeklerden çok kadınlarda daha sık olduğu izlenimi bu görüşlerden destek almaktadır. Fakat elimizdeki verilerin sadece nevrozlu kadınlara ait olduğunu da unutmamak gerekir.

Cinsel ilişki konusunda mazoşist kavramlara sahip pek çok nevrozlu kadın vardır. Örneğin, kadın erkeğin hayvanca isteklerinin kurbanıdır, kendini feda etmek zorundadır ve bununla alçalmıştır gibi. Burada cinsel ilişkinin fiziksel bakımdan yaralamasına ilişkin düşlemler de söz konusu olabilir. Bazı nevrozlu kadınlarda doğum sırasında mazoşist doyum düşlemleri ortaya çıkabilir. Kurban, rolü oynayan ve kendini çocukları için feda ettiği gerçeğini sürekli olarak vurgulayan pek çok kadın, anneliğin nevrozlu kadınlara mazoşist bir doyum sağlayabileceğini kanıtlamaktadır kuşkusuz. Öte yandan, daha evlenmeden güçlü bir koca tarafından kendilerini köle edilmiş ve aldatılmış gördükleri için evlilik önünde gerileyen nevrozlu genç kızlar da vardır. Son olarak, kadının cinsel rolüne ilişkin mazoşist düşlemler kadın rolünün reddedilmesine ve erkek rolünün tercih edilmesine yol açabilirler.

Kadının temel korkusunun sevgiyi yitirme korkusu olduğunu düşünen Freud'un görüşü, kısmen, kadının gelişiminde mazoşizme sevkeden özel etkenler bulunduğu savına bağlıdır. Diğer özellikler yanında, mazoşist eğilimlerin başkalarına duygusal bir bağımlılık anlamına gelmesi ve anksiyeteye karşı koyucu güçlü mazoşist araçlardan birinin sevgi kazanma olması ölçüsünde, sevgiyi yitirme korkusu özgül mazoşist niteliklerden biridir.

Bununla birlikte, kadın doğasına ilişkin diğer iki Freud'çu varsayımın (penis imrenmesi varsayımı ve mazoşizmin özellikle kadınsı bir temeli olduğu varsayımı) aksine, bu sonuncu varsayımın bizim kültürümüzde sağlıklı kadın açısından da belirli bir değeri var görünüyor. Biyolojik nedenlerden çok, önemli kültürel etkenler kadınları sevgiyi ve dolayısıyla sevgiyi yitirme korkusunu abartmaya sevk etmektedir.

Yüzyıllar boyunca kadın, onu büyük ekonomik ve siyasal sorumlulukların dışında tutan ve yaşamını özel bir duygusal alanla sınırlayan koşullarda yaşamıştır. Bu, kadının hiç sorumlulukları olmadığı ve çalışmadığı anlamına gelmez; fakat kadının çalışması aile çerçevesi içinde oluyordu ve bu yüzden daha kişisel olmayan daha olumlu ilişkilerin aksine sadece duygusallığa dayanıyordu. Aynı durumun başka bir yönü de aşkın ve sadakatin kadına özgü erdemler ve idealler sayılmaya başlanmasıdır. Bir başka yön de, erkeklerle ve çocuklarla ilişkileri kadını mutluluğa, güvenliğe ve saygınlığa götüren tek yol olduğundan, kadın için aşkın erkeğin para kazanma yeteneğine bağlı etkinliklerle karşılaştırılabilecek gerçekçi bir değer oluşturmaya idi. Böylece kadının duygu alanını aşma girişimleri sadece pratikte düş kırıklığına uğramakla kalmıyor, ayrıca kadının zihninde de önemi ikinci dereceye düşüyordu.

Bizim kültürümüzde bir kadının sevgiyi aşırı değerlendirmek, sevgiden verebileceğinin fazlasını beklemek ve bu nedenle de sevgi kaybından erkekte daha fazla korkmak zorunda kalmasının gerçekçi nedenleri bunlar olmuştur, bir ölçüde de hâlâ bunlardır.

Kadını sevgiyi yaşamda önemi olan tek değer saymaya sevkeden kültürel durum, kadının yaşlılık karşısındaki bazı özelliklerini aydınlatabilecek sonuçlar taşır: Kadındaki yaşlanma korkusu ve bu korkunun sonuçları... Yıllar boyunca kadının aşk, seks, aile ya da çocuk alanında olsun elde edebileceği doyumlar hep erkekler tarafından sunulduğundan erkeklerin hoşuna gitmek yaşamsal bir zorunluluk olmuştur. Bu zorunluluktan doğan güzellik ve zariflik kültürü en azından bazı açılardan olumlu bir sonuç sayılabilir. Ancak erotik çekiciliğe verilen bu aşırı önem, kadının çekici yönleri kaybolmaya başladığında anksiyete kaynağı olmaktadır. Erkeklerin elli yaşlarına yaklaştıklarında korkmaları ya da çöktüklerini hissetmeleri nevrotik bir özellik olarak görülebilir. Oysa bir kadında bu korku doğal sayılır ve bir bakıma çekiciliğin tek değer olması ölçüsünde normaldir bu. Eğer yaş herkes için bir sorunsal, bu sorun gençlik tüm dikkatlerin odağı olduğunda daha da umut kırıcı olmaktadır.

Bu korku kadında çekiciliğin sonunu belirtiyor görünen yaşla sınırlanmaz, gölgesini kadının tüm yaşamına salar ve zorunlu olarak yaşam önünde büyük bir güvensizlik duygusu yaratır. Bu korku annelerle ergen kızlar arasında genellikle bulunan kıskançlığı açıklar; bu kıskançlık onların kişisel ilişkilerini bozmakla kalmaz, ayrıca annede bütün kadınlar karşısında bir düşmanlık kalıntısı da bırakabilir. Bu korku kadının erotizm alanı dışında kalan olgunluk, denge, bağımsızlık, düşünce özerkliği, bilgelik gibi kavramlarla, belirtilen nitelikleri değerlendirmesini engeller. Kadın olgunluk yıllarına karşı sürekli bir kötümse tutumu geliştirirse ve bunları çöküş yılları olarak görürse, kişiliğini geliştirme görevini aşk yaşamıyla ilgilendiği ölçüde üstlenemez pek

Sevgiye bağlı bütün beklentiler, Freud'un penis imrenmesine attığı kadın rolüne ilişkin doyumsuzluğu bir ölçüde açıklamaktadır. Bu açıdan hoşnutsuzluğun iki temel nedeni vardır. Bunlardan biri, insan ilişkilerinin böylesine sıklıkla bozulduğu bir kültürde aşk yaşamından mutluluk bekleme güçlüğüdür (aşk yaşamı derken cinsel ilişkileri kastetmiyorum). Öbür neden, bu durumun aşağılık duyguları yaratmaya elverişli olmasıdır. Ruhsal nicelikleri ölçmek güçtür, fakat bir fark da vardır. Genel kural olarak erkeğin aşağılık duygusu erkek olmasından doğmaz, oysa kadın çoğu zaman kadın olduğu için aşağılık duygusu duyar. Daha önce söylediğim gibi, ben bu aşağılık duygularının kadınlıkla bir ilgileri olmadığına, özünde kadında da erkekte de aynı olan başka aşağılık duygusu kaynaklarını gizlemek için kadınlığın kültürel durumunu kullandıklarına inanıyorum. Bununla birlikte bir kadının kendine güveninin böylesine kolayca sarsılabilmesini açıklayacak bazı kültürel nedenler kalmaktadır.

Sağlıklı ve sağlam bir kendine güven; girişim, cesaret, bağımsızlık, beceriler, erotik değerler, durumlarla başa çıkma yeteneği gibi insancıl niteliklerden doğar. Bir ailenin kurulması pek çok sorumluluk içeren gerçekten büyük bir görevken ve çocuk sayısı sınırlı değilken, kadın ekonomik süreçte etkili bir rol oynadığı duygusunu taşıyordu. Böylece onda kendi değeri duygusunun sağlam bir temeli vardı. Bu temel gitgide ortadan kalktı ve bununla da kadın bir değeri olduğu duygusunun temellerinden birini kaybetti.

Kendine güvenin cinsel bir temele dayanması ölçüsünde, pürten etkilerin ne denirse densin cinselliğe suçlu ve kötü bir anlam yükleyerek kadının aşağılanmasına katkıda bulundukları kesindir. Ataerkil bir toplumda bu tutum kadını sadece bir günah simgesi yapabiliirdi. Eski Hristiyan edebiyatında bu türden pek çok yanlış bulunmaktadır. Kadının bugün bile cinsellikle alçaldığını ve lekелendiğini, dolayısıyla kişisel değerini yitirdiğini düşünmesinin önemli kültürel nedenlerinden biri budur.

Son olarak geriye kendine güvenin duygusal temeli kalmaktadır. Ancak, eğer kendine güven sevgiyi vermeye ya da almaya bağlıysa kurulan temel çok ince ve çok sallantılı olacaktır; çok incedir, çünkü kişilik değerlerini dışta bırakmaktadır; çok sallantılıdır, çünkü uygun partnerler bulmak gibi pek çok dış etkene bağlıdır. Öte yandan, bu durum duygusal bakımdan başkalarının sevgisine ve değerlendirmesine bağımlı olmaya kolayca sevk edebilir, bu da kişi eğer sevilmez ya da değerlendirilmezse hiç değeri olmadığı duygusuna yol açacaktır.

Kadına atfedilen aşağılık konusunda Freud'un şu sözlerini anlayışla karşılıyoruz: "Ancak unutmamalısınız ki biz kadınları doğalarının cinsel işlevleriyle belirlenmesi ölçüsünde betimledik. Bu etkenin etkisi elbette çok büyüktür, fakat bunun dışında da her kadının insancıl bir varlık olma olanağına sahip olduğunu anımsamamız gerekir" (altını ben çiziyorum).⁽¹¹⁾ Freud'un içtenlikle böyle

düşündüğüne eminim, fakat bu kanısının kuramsal sisteminde daha önemli bir yer tutması beklenirdi. Freud'un kadın psikolojisine ilişkin son makalesinde bazı cümleler onun kadın psikolojisinde kültürel etkenlerin etkisine ilk incelemelerindekinden daha fazla önem verdiğini göstermektedir. Şöyle diyor: "Fakat kadınları edilgin durumlara zorlayan toplumsal geleneklerin etkisini önemsiz saymaktan kaçınmalıyız. Sorun henüz çok karanlık. Kadınlıkla içgüdüsel yaşam arasındaki sabit ilişkilerden birini özellikle ihmal etmemeliyiz. Kadınlarda yapılarının ve toplumun empoze ettiği saldırganlığı bastırma özelliği güçlü mazoşist dürtülerin gelişmesini kolaylaştırmakta, bu dürtülerin sonucu da içeriye dönmüş yıkıcı eğilimlerin erotik bakımdan yoğunlaşması olmaktadır"(12) Fakat özünde biyolojik olan yönelimi nedeniyle Freud bu etkenlerin tüm anlamını görmemekte, ilkeleri yüzünden görememektedir, Freud, ne bu etkenlerin istekleri ve tutumları ne ölçüde biçimlendirdiğini görebilir, ne de kültürel koşullarla kadın psikolojisi arasındaki ilişkilerin karmaşıklığını değerlendirebilir.

Yapı farklılıklarının ve cinsel işlevlerin ruhsal yaşamı etkilediği konusunda herkesin Freud'la görüş birliği içinde olduğunu sanıyorum. Fakat bu etkinin kesin mahiyeti üzerine fikir yürütmek kısır bir iş görünüyor.

Amerikan kadını Alman kadınından farklıdır ve her ikisi de Pueblos yerli kadınından farklıdır. New York sosyetesinin kadını İdaho'lu hemşire kadından farklıdır, Anladığımızı umduğumuz nokta, özel kültürel koşulların kadında da erkekte de özel nitelikler ve yetenekler yarattığıdır.

Kaynakça

- (*) Karen HONREY "La psychologie feminine" in Les voies nouvelles de la psychanalyse B1 VI s.80-95 L'Arche Paris 1951
- (1) Sigmund FREUD Nouvelles conrences sur la psychanalyse 1963 Bölüm: "Kadın Psikolojisi" Burada sunduğum Freud'un görüşünün yorumu en çok bu yapıta dayanmaktadır.
- (2) Karl ABRAHAM "Ausserungsformen des weiblichen Kastrationskomplexes" Internationale Zeitschrift für psychanalyse 1921
- (3) FREUD a.g.e s.137
- (4) FREUD a.g.e s.143
- (5) Karl ABRAHAM a.g.e
- (6) Bk. Karen HORNEY, The neurotic personality of our time. 1937 Bl. 10-12
- (7) Sigmund FREUD "Analysis terminable and Interminable" a.g.e
- (8) Sigmund FREUD , a.g.e Angst und Triebleben" G.W. XV. , s.111
- (9) Helene DEUTSCH " The signifiance of masochism in the mental life of womin" (Part 1 "Feminine masochism in its relation tu frigidity") International Journal of Psychoanalysis, 1940
- (10) sandor RADO , "Fear of castration in women" Psychanalytic Quartely, 1933
- (11) FREUD a.g.e ,G.W. XV s.145
- (12) G.W. XV s.123

öğretmen? dünyası ndan...

7 TL

ZEKİ SARIHAN

KURTULUŞ SAVAŞI ÖYKÜLERİ

1. KİTAP

ZEKİ SARIHAN

KURTULUŞ SAVAŞI ÖYKÜLERİ

2. KİTAP

- Bedelli askerlik tartışmaları bazı mebusları nasıl isyan ettirdi?
- Türk elçiliği Afganistan'ın Herat kentinde nasıl karşılandı?
- Hangi okulun hamamında delege seçimi yapıldı?
- Bahriye Mektebi'nin silahları Anadolu'ya nasıl kaçırıldı?
- Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılışı Amasya'da nasıl kutlandı?
- Köprülü Hamdi Bey Anzavur kuvvetleri tarafından nasıl şehit edildi?
- Almanya'dan uçaklar nasıl getirildi?
- Albay Bekir Sami Bey Eşme'de nasıl karşılandı?
- Fevzi Çakmak Kurtuluş Savaşı'na nasıl katıldı?
- Yunanlılar Bergama'yı nasıl işgal etti?
- Aydın Kuvayı Milliyesi nasıl kuruldu?

Kurtuluş Savaşımızdan gerçek öyküleriyle insan manzaraları...

Necatibey Cad. No: 13/13 Sıhhiye/ANKARA

www.ogretmendunyasi.org ogdunyasi@gmail.com

Tel: (0312) 229 43 25 Belgeç: (0312) 229 45 26

YAŞAM YETKİNLİĞİ VE KÜFÜR/AĞLAMA PENCERESİNDEN KADININ RUHSAL YAPISI

Özgen Ersan

"Yarı kurban, yarı suç ortağı; hepimiz gibi." - J.P.Sartre

Picasso, Seated Woman (Marie-Therese), 1937

İnsan denilen organizma, evrim dinamiklerinden olan "doğal elenme" mekanizmasını kendi türü için askıya almıştır. Bu durum, doğanın formajör gücü ve ağırlığı karşısında büyük bir başarıdır. İnsanlık olarak, -adeta yerçekimini ortadan kaldırmışçasına- bir doğa kanununu etkisizleştirdik.

Diğer organizmalarda, yaşam yetkinliğine sahip olmayanlar (bazı durumlarda yetkin olanlar dahi; örneğin ayağına bir diken batıp enfekte olan aslan bile) yaşamdan elenirler. İnsansılar da bu program kapsamında idiler. Hayatta kalma mücadelesindeki zorlanmalar, aklın filizlenmesine neden olmuş, ateşten yararlanılmış, gıdaların pişirilmesi, beynin daha iyi kanlanmasına altyapı sunmuş ve ömrün uzaması eşliğinde algı birikimi ve ilişkilendirmelere fırsat tanımış, alet ve silah yapımı da zekânın gelişmesinde lokomotif etken olmuştur. Beyin kapasitesinin artması, yan ürün olarak duygusallığı da insansılara eklememiş; mağara resimleri insanı, ölen yakınlarını gömmeye ihtiyacı hissetmiştir. Sonrasında, zihinsel/duygusal gerilimler, "Biz insan değil miyiz? Kan içmeyiz", "Biz insan değil miyiz? Bedensel atıklarımızı gizleriz", "Biz insan değil miyiz? Çıplak dolaşmayız." vb. sloganı süperegoyu üretmiş, yücelme sürecine girilmiştir. Bu yücelme süreci başlangıcı öylesine güçlü ve etkili idi, ki bu kurallara uymayan diğer insansıları, örneğin daha vahşi/hayvansı olan Neandertalleri dışladı ve yok etti (kişisel kanaatim).

Güncelde, -yerleşik süperego ve duygusallık ekseninde- kan bağında olduklarımızı ve aidiyet duygularımızın gücü oranında diğer insanların da özürü olanlarını, yani yaşam yetkinliği yeterli olmayanları elenmeye terk etmek söz konusu dahi edilemez.

Oysa, doğaya kalsa elenme süreci insanlar için de etkin ve keskin olacaktı. Akıl ve eşliğinde duygusallığımız, süperegoyu etkin kıldı ve doğal elenme süreci insan türü için askıya alındı. Doğanın canlılardan en başta- isteği, türlerini devam ettirmeleridir; bu hedefi için tek tek bireyleri önemsemez, genele bakar. Derin değerlendirmede türleri de önemsemediği söylenebilir; çünkü bir türün tükenme sürecinde oluşuyor olan boşluk, yeni türler ya da mevcut türlerden bazılarının evrim atağı ile doldurulur. Doğa, türlerin devamı hedefi için her türlü doğru-yanlış, ahlâklı-ahlâksız, bilgili-bilgisiz, ilkeli-ilkesiz, kontrollü-kontROLSÜZ vb. davranışa izin veriyor: Canlıların vahşice birbirini yemelerine, kaynakları bilinçsizce tüketmelerine, yaşam alanlarını bozmalarına, kontROLSÜZCE ve fırsatlar elverdiğince üremelerine, bencil, hoyrat, fırsatçı, acımasız, vicdansız, düşüncesiz, ilkesiz vb. olmalarına.

Doğada, insan dışındaki organizmaların yaşam yetkinliği edinmemiş ya da sakatlanmış üyeleri, -genelde- hayatta kalamaz. İnsanlarda, bu durumda olanlar yakınları tarafından himaye edilirler. İnsanların yaşam yetkinliği edinmiş olanları, aslanlar gibi fazla zorlanmadan (daha doğrusu, -baş etme eşiği sınırına gelmeden- hafifçe zorlanarak) hayatlarını sürdürürler. Ömer Hayyam güzel ifade etmiş: "Aşkla tutuşan ruh, neylesin felsefeyi, cenneticehennemi." Bu söylem, yaşam yetkinliğinde olanlar için üretilmiş diye düşünebiliriz. Yaşam yetkinliğinde olanlar, doğal programlarını -geleneksel ortamlarda- fazla zorlanmadan yaşarlar.

Türümüzün özürü/yetersiz ve fakat doğal elenme

mekanizmasından muaf tutulmuş üyeleri ne yapıyor? Ben de bunlardan biri olduğum için kendimden pay biçerek irdeleme ve yorumlar yapabilirim:

Elbette/öncelikle, yaşam yetkinliği yeterli olmayanlar, olanlara kıyasla daha fazla gerilim yükleniyorlar; sürekli alarm durumunda kalıyorlar. Hayat sorunları karşısında zaten düşük olan baş etme güçleri zorlanıyor, savunma ve telâfi mekanizmalarına daha fazla ve "gerçek ihtiyaç" kalıbında gereksinim duyuyorlar. Başka beceriler ile denge sağlamaya çalışıyorlar; bir nevi yaşam yetkinliğini temin çabası. Bazıları "bağlaşıklık", bazıları kabul paradigması edinerek rahat ediyor. Ya da dolaylı olarak (servet, makam vb gibi) yerine koyma çabası uğraşlarına yön veriyor. Bunun yanında, kendilerinin daha rahat edecekleri ortamların (konfor olanaklarının, uygarlık organizasyonlarının-insani değerlerin) isteklileri, kurucu ve koruyucuları oluyorlar. Motivasyon potansiyeli yüksek olan bir dinamik ya da mekanizma evrim sürecine ekleniyor. Doğal elenme kurgusundan muafiyet, kelebek etkisi gibi bir süreç ile yüksek evrimsel gelişmelerin tohumu olmuş olabilir mi? Primatlar, orman ortamına uyumlu olarak yapılanmış ve yaşam akışı sürerken, iklim değişiklikleri sebebiyle ormanlar azalınca, güçlü ve baskın üyeler, doğal yaşam ortamı olan ormanları sahiplendiler; diğerleri zayıf bitki örtülü savanlara sürüldüler. Ormanda kalanların evrim dinamikleri normal akışında kalırken, savanlarda yaşam savaşı vermek zorunda kalanların evrim dinamikleri, sıçrama yaptı, yoğunlaştı. Sonuç, günceldeki durum: Güçlü olup yaşam yetkinliğinde olanlar, ağacın dalında meyvelere uzanıp temel ihtiyaçlarını kolayca giderebildiler ve primat olarak kaldılar. Zorlanan fakat, bu zorlanmaların adım adım aşılmasıyla sıra dışı ya da hızlı evrim süreci yaşayanlar bugünkü insanlar oldular. Bu evrimsel gelişim, yeni nesil insanların yaşam yetkinliğini, tümünden kalıtımsal hale dönüştürdüğü anlamına gelmemektedir. Evet, iki ayaklı yürüme ve ellerin işlevselliği ile üstbeyin (korteks) oluşumu vb kalıtımsal kazanımlar haline gelmiştir; fakat yaşam yetkinliği, yalnızca genetik geçişten kaynaklanmamaktadır. Kuşkusuz, doğal sorunlar yanında, daha çok insanların/insanlığın bizzat (özellikle avcı ruhlu, açgözlü ve açığöz, baskın insanların) ürettiği sorunlar da var. Doğal elenme muafiyeti, artık yerleşik hal almış olduğundan her yeni neslin yaşam yetkinliğinde olmayan (değişen ortam koşullarına göre yetersiz kalan) üyeleri, modern ve daha yoğun sorunlarla da baş etme gerilimleri ile karşı karşıya kalıyorlar.

Günceldeki bilişsel düzeyimize baktığımızda, yüksek olumlama yüklediğimiz zihinsel yeteneklerimize karşın, organizmal yapımızın halen egemen olduğunu gözlemliyoruz. Bilişsel/zihinsel özellikler, sanki bir teknik araçmış gibi içgüdülerin hizmetinde. Hatta çoğu insan, süperegonun ve bilincin neden olduğu engellemeleri, ruhsal gerilimleri, çeşitli akla uydurmalarla etkisizleştirme başarısı gösteriyor. Oysa artık, içgüdülerin zihindeki

iktidarı, yerini bilince bırakabilmelidir. İnsanlık, doğal elenme gibi bir güçlü doğa yasasını -devrimsel anlamda- askıya alabilmiştir. Bu yüksek başarı deneyimi, insana yakışan bu bilişsel başkalaşımı da gerçekleştirebileceğini düşündürüyor.

Kadının ruhsal yapısı

Simone de Beauvoir, "Kadın III Bağımsızlığa doğru" kitabında, Pompei kazılarında bulunan taşlaşmış erkek figürlerinin, göğes yumruk salları pozisyonunda ya da kaçma pozisyonunda olduğunu, buna karşılık kadınların iki büküm, yere kapanmış durumda heykelleştiğine işaret eder. Erkeğin saldırgan cesaretine karşılık, kadının edilgen (pasif) bir direnişin sakini inatçılığını, köle ruhunun açılımlarını, boyun eğmeyi, pragmatikliği vb. kalıplanmışlıklarını özetledikten sonra sözü, "ağlama" konusuna getirir ve şöyle der: "Yaşamı, güçsüz bir başkaldırı üzerine oturduğu için kadın, böylesine kolay ağlayabilmektedir. Sinir sistemi ile duyguları üzerinde erkekten daha az denetimde bulunabildiğine kuşku yok. Kadının başlıca avuntusu, kendini bir kurban, bir çilekeş diye kabul etmektir. Yaşam ve erkekler onu yenmiştir; o da bu yenilgiyi, yengiye dönüştürmek için çekinmeden ağlar, sızlar... Gözyaşları, hem yakınma hem avunmadır, hem yangın hem de tatlı bir serinliktir. Ayrıca, harika bir kaçış yoludur da."

Mevcutta organizmal yapının egemenliği (ham benlik) nedeniyle insani değerler, vitrin söylemde bırakılıyor ya da çıkar eksensiz niyetleri maskeleyen rolü veriliyor. Öylesine ki uygarlık göstergesi olan "insan insana" tutum öncelenememiştir, yaygın ve yerleşik hal alamamıştır; kadın-erkek ötekileştirmesi keskin olarak sürmektedir. Bu tabloda kadın, ruhsal yönden baskılanmış, engellenmiş ve edilgen yapıda bırakılmıştır. Ana sebebi, cinsel farklılık üzerine inşa edebilir miyiz? Kadının ruhsal yapısını cinsellikteki rolünden izole olarak ele alamayız. Doğanın, canlılardan beklentisi, türün devamıdır. Bu görev, cinselliği ana eksene koymaktadır. Temel ihtiyaçlar, öncelikli gibi görünmekle birlikte tüm etkinlikler bu hedefe odaklanmış gibidir; uyum şekerleri, libido/yaşama bağlılık, bu eksenden beslenir. Peki, insanlık bilgi birikiminde geline nokta, cinsellik ilgi ve örüntülenmesi herkes için düzgün işleyebiliyor mu? Bu sorunun yanıtı, koca bir "hayır" dır; ham benliğin hoyrat olduğu, süpergonun en zorlandığı ve hatta çaresiz kalabildiği (taciz, tecavüzden öte, ensest ve çocuk istismarının dahi gerçek olduğu) bir

alan. Bu negatiflikleri insan denilen üretiyor ve büyük oranda erkek cinsi. Böyle olunca kurbanların çoğu dişiler. Bir tv programında ilk cinsel deneyimlerini, travmatik koşullarda yaşayan kızların oranı % 70 olarak ifade edildi. Bu oran, dehşet verici ve inanılması güç; internette arama

Simone de Beauvoir, Jean Paul Sartre ve Che

yapmaktan kendimi alamadım; akademik çalışmalarda bu oran % 35- 40 aralığında geziniyor. Bu oran bile dehşet verici. Zavallı insanlık. Hele bu saldırganları da anaların/kadınların yetiştirdiğini düşününce vah kine vah! J. P. Sartre, "Yarı kurban, yarı suç ortağı, herkes gibi" tanımlaması yapmış. Araştırma gerektiren bir yaman çelişki; analar, oğlunun kendi başına hayatını sahiplenmesini önceliyor olabilir mi? Hayat güçlükleri karşısında işe yarayacağını umduğu hoyratlığı, oğlunun da edinmesine göz yumuyor olabilir mi? Başetme eşiği yüksek çelebi insan modelini tanımadığı/bilmediği için bu izni veriyor olabilir mi? Ana, bu cehaleti ve vizyonsuzluğu, kendi baş etme eşiğinin düşüklüğü sebebiyle insan-insana uygarlığı engelliyor olabilir mi? Aynı tv programında aile içi şiddet konusu da ele alınmıştı; -diğer sebeplerin yanında- cinselliği algılayış biçiminin de şiddet sebebi olarak ifade edilmesi ilginçti: Bazı insanlar, cinselliği tiksime, utanma, aşağılama gibi duygular eşliğinde algılıyorlardı ve ancak şiddet uygulayıp aşağıladığı zaman, cinselliği bu negatif algısına uygun olarak yaşayabiliyordu. Organizmal yapı ile süpergonun çatışmaları binlerce yıllık insanlık uygarlığında çözümlenememiş; bireyler bu sorun karşısında yalnız[1] bırakılıyor gibi. Her yeni neslin psikolojik negatiflikleri aynen yaşayıp tekrarlaması şaşırtıcı. Yansıma kurgusu, ruhsal telâfi ve savunma mekanizmaları vb biliniyor. İnsanlık ortak aklı, bilimsel birikim ve çözümler, etkin ve nesillerüstü olamıyor mu? Ego-süperego uzlaşması mümkün ve çok yakınımızda; içimizde (yoksa, bilgiler yalnızca rafta mı duruyor?). Bazı

bireyler, özellikle yeterli kapasitede olmayanlar, ego-süperego uzlaşmasını düzgün örüntüleyemedikleri için kendi başlarına adeta ruhsal karanlıklar/körlükler içinde doğanın emirlerine yol ararken insanlığını kaybedebiliyor. Arketipsel avcı karakteri, ötekileştirme eşliğinde vahşiliğe, canavarlığa dönebiliyor. Örneğin ergenliğinde, doğanın kuklası olarak kız kardeşine tecavüz ediyor; erişkinliğinde kendisi çocuk çocuk sahibi olup, süperego kurumlarına sığındığında kurbanının yüzüne bakabiliyor mu? Evrim ile insan türüne eklenilen akıl (zihinsel yetenek ve duygular) irade ve erdemler, içgüdülere/hayvansı yapıya yenilebiliyor; biyo-psikolojik yazgı mı; facia mı? Sonrasında özsaygı kaybı, ruhsal labirentlerde yolunu şaşırma, türlü negatiflikler, ömür boyu taşınan ruhsal kamburlar, ömür boyu öz saygı arayışı, telâfileri; kâbus gibi. Oysa, insanca, onur eşitliği eşliğinde düzgün/normal ilişkiler mümkün. Erkeklerin her alanda ve asıl cinsellikte avcı/hoyrat/baskın/dayatmacı tutumu, kadınların ruhsal yapısı ve hayat akışında da güncel durumu üzerinde negatif etkiler yapmıştır/yapmaktadır. Tacizler ve taciz riski sebebiyle kadınlar için ruhsal sağlığını korumak zor ve sorun yüklü; adeta bir ruhsal pranga. Diğer taraftan varoluş etkinliklerinde baş partner de bir erkek olacağından, ortaya çıkan karmaşık halleri zihinde uygun bir kalıba yerleştirmek zorundadırlar; bu zorunluluk ve çözümler, kadına özgü bazı davranışların kaynağı olabilir. Yaşam enerjisi, bu sorunlar arasından bir yol ararken kadına özgü yapısal ruh durumunu oluşturuyor. Kadınların bu duruma karşı geliştirdikleri önlemlerin neden olduğu negatifliklerden erkeklerin hoyratlığı sorumlu olduğu halde, bu gerçek göz ardı edilebiliyor; kanaatler ve kurallar da erkek egemen toplum koşullarına göre oluşuyor. Kadınların pasif-agresif tutumları erkek baskınlığından ileri gelmiş olabilir. Yaşam yetkinliğinin istatistiki anlamda yoğun/yaygın olmadığı toplumlarda, yaygın ve düşük baş etme eşiği, toplumsal enerjiyi ve potansiyeli oldukça sınırlandırabiliyor. Ya da enerji bu sorunlara harcanıyor; yaşam ıska geçiliyor. Erkeklerin avcı ruhu, kadınlara insan-insana çerçevesinde değil de “av” niyetine yaklaşımları, sorunları üretiyor; fakat erkekler, bu sorunlar için de kadınları suçlamak eğilimindedir.

Küfür ve Ağlama başetme eşiğinin göstergesi mi?

Erkeklerin küfür kullanmaları yaygın bilinir. Kendisi de küfür kullanan[2] için bu davranış, doğal/normal kalıbındadır; insâni bir hal olarak kabullenilmiştir. Birey, ayıp olduğunu bilir; fakat “gereksinim” akla uydurması eşliğinde sürdürür. Hatta bazıları, uluorta kadınların da bulunduğu ortamlarda cinsel içerikli küfür edebiliyorlar. Bu nedir? Bir varoluş etkinliği mi? Ham benlik mi? Taş devri cinselliğine özlem mi? Mesaj verme mi? Ruhsal kirliliğini dışavurum mu? Küfür, genelde dış tehdit algılamaları sebebiyle, korku savuşturma, “şansını fazla zorlama” mesajı vermek, yatışmak vb

amacıyla birincil tepkidir. Peki, kadınlar karşıt ya da benzer olarak hangi davranışı sergiliyorlar? Bu konuda irdeleme yapıldığında: Dış tehdit algılamasının neden olduğu korkular, çaresizlik sezgisine neden oluyor ve birincil tepki “ağlama” davranışı oluyor. Kuşkusuz, istatistikî çan eğrisindeki dolgun oran üzerinden kanaat ve söylem üretiyoruz; elbette küfreden kadınlar, ağlayan erkekler de vardır. Erkeğe özgü küfür ve kadında ağlama davranışı her ikisi de günlük yaşam gerilimlerinde savuşturma ve yatışmaya yönelik sığ/ilksel tepkilerdir. İnsanların gerilim eşikleri ise doğrudan başetme kapasiteleri oranında belirlenir. Yaşam yetkinliğine sahip olanların gerilim eşiği yüksektir; kolayca küfüre başvurma noktasına gelmezler. Küfür ve ağlama, bir nevi baş etme eşiği dışavurumu/göstergesi oluyor. Kişi, kendisine yönelik bir tehdit algıladığında, korkusunu yatıştırmak, kendi kıta sahanlığını koruyacağı yönünde muhatabına uyarı mesajı vermek amacıyla küfürü kullanır. Yaşam yetkinliğinde (aslanlar gibi) olan (ya da yol-yordam bilen) birey, kolay korkmaz, hemen caydırıcılık plânını devreye sokmaz; baş etme eşiği yüksek olan kadınlar için tehdit algılaması karşısında hemen çaresizlik duyumsaması ve ağlama davranışı gelişmez.

Basetme eşiğimiz, yaşam yetkinliğimiz yeterli olmadığında tüm etkinliklerimiz, kör, topal kekeme hâle geliyor. İnsani değerler ya da süperego, bu tür üyeler (ki, kayda değer çoğunlukta) tarafından engelleyici, doğal/içgüdüsel etkinlikleri zorlaştırmacı olarak algılanıyor. Kestirme/pragmatik çıkış yolları da krizler üretiyor. Güçlü olanın kural koyduğu vahşi orman düzeni, insanlar için de ana eksende (fakat vitrin söylemle maskelenerek) sürüyor. Bu tabloda kadınlar, erkek egemen toplumda ruhsal ve bilişsel tutsaklık konumunda tutuluyor; engellenmiş oluyor. Bu durum, yok düzeyindeki kadın felsefeci azlığını izah eder mi?

Evrım sürecinde insan denilen organizmaya “akıl” eklenilmiş. İyi de bu akıl denilen şey, yüksek verimde olamayınca ruhsal körlüğü aşamıyor, sürüklenme kalıbından kurtarmıyor, hayatı gönlünce yönetebilme yetkinliği veremiyor; kâbus oluşumları engelleyemiyor; az biraz yararlı olmak yanında sanki eşdeğer şiddetle sorunlar da üretebiliyor. Ruhsal Düşünsel etkinliklerimiz, engellerle dolu patika düzeyinden kurtulup, otoban konforu ve işlevselliğine erişmeden bu tür sorunlarla boğuşacağımız kesin gibi.

[1]Yalnız bırakılınca da kişiye özgü baş etme eşiği ve ruhsal rahatlık gözetimi etkin oluyor.

[2]Çoğu baba, erkek çocuğunun küfür etmesini hayat zorlukları karşısında yetkin olacağı zannıyla olumlar; kendi deneyimi ile sınırlı olan vizyonu, bu kadarını gerekli ve yeterli görmesine izin vermektedir. Oysa, eğitim protokollerinde “baş etme eşiğinin yükseltilmesi” hedeftir.

Erotik Aşka Psikanalitik Bir Bakış

Mahan Doğrusöz

Aşk bir seçim değildir, bu anlamda bilincin alanında yer almaz.

Oysa ben sana neler adamıştım

Büyütüldüğümüz batı masalları prensle, prensesin (erkek ve kadının) kavuşmasını "çatışmasız" ve uyumlu bir deneyim gibi sunar. Çocuksu imgelem dişi ve eril prensibin -kadının ve erkeğin- bir araya gelişini içsel her türlü gerilimden arınmış bir bütünleşme gibi deneyimler, kadının ve erkeğin ruhsal ve masalsı bir gizle perdelenen bedensel "bütünleşmesi" sanki birbirinden farklı ama birbirinin dolayımıyla bütünlenen iki ayrı varlığın dansı gibi resmedilir. Bu çocuksu imgelemin ve insanlığın "çocuksu" yanının fantezisi büyük bir olasılıkla. Oysa, doğu masalları içinde yaşadığımız gerçekliği ne kadar da iyi resmeder. Aşk, kadının ve erkeğin, dişi ve eril prensibin kavuşmasındaki imkansızlığı anlatır. Aşk bir arayış ve yıkım süreci olarak betimlenir. Aşk, olabildiğince içsel bir deneyimdir doğu masallarında, kahramanın imgeleminde doğan, onu gerçek hayatın patikalarında "münzevi" eden, "ben"liğin yıkımını hızlandıran, egoyu parçalayan, gerçeklik hissini elinden alan, aşkın "nesne"siyle olan bütün bağları kesen ve ruhsal bir dönüşümü şekillendiren bir deneyim. Doğru masallarında anlatılan "olgun" aşktır aslında, çünkü asla naif değildir.

Masalsı olandan fanteziden gerçekliğe geçtiğimiz alan bu çerçevede doğu masallarının temalarına son derece yakındır. Yetişkin hayatın masalsılıktan arınmış çıplak gerçekliği bizi, solipsistik evrenlerinde kendi fantezilerini deneyimleyen kadının ve erkeğin trajik çatışmasına taşır. Modern yaşamın bütün göstergelerine bakıldığında, kadının ve erkeğin iki ayrı fantezi dünyası olduğunu görmek hiçte zor değildir. Yaşam bu fantezilerin uzlaşmazlığından doğan bir gerilim üzerine kuruludur. Aşk, belki de bu gerilimi en derinden deneyimlendiğimiz andır. Aşkın belki de bu kadar hayal kırıklığı yaratması, bu oranda derin narsistik kırılmalara yol açması kurgusal olanla, gerçek olan arasındaki bu uzlaşmaz mesafeden kaynaklanmaktadır, çünkü fantezi onu deneyimleyen kişi için o oranda gerçektir, ve reel hayatın göstergelerinden çok daha derin bir kaynaktan, bilinçdışından beslenmektedir.

Bizi aşkta harekete geçiren bütün temalar bilinçdışı bir kaynaktan beslenir. Aşkın bu oranda kontrol edilemez bir deneyim olmasını açıklayan da budur. Aşk, istemli bir seçim, kontrol edilebilen, engellenebilen, ertelenebilen bir deneyim değildir. Aşk bir seçim değildir, bu anlamda bilincin alanında yer almaz. Aşk içine düşülen, bizi merkezine doğru çeken, benliği hakimiyetine alan bilinçdışı bir süreçtir. Aşkın bir hastalık olarak tanımlanmasının altında yatan da budur. Aşk aynen bir hastalık gibi, beklenmedik bir zamanda, şiddette ve formda gelir, bedeni ve ruhu hakimiyeti altına alır, bizi bitkin düşürür, egonun gücünü, savunma mekanizmalarımızı - gündelik hayat içinde ayakta kalmak için geliştirdiğimiz binlerce küçük oyunumuzu- elimizden alır. Aşkla beraber regrese oluruz. Yetişkin kimliğimiz dikişlerinden sökülür, bütünlüğü zedelenir, rasyonel yanımız sendeler, eski akıllı, bütünlüklü, yetişkin kişi değilizdir artık. İrrasyonel, çocuksu ve paramparçayızdır. Aşkın paradoksu da burada yatar, aşka bütünleş(n)mek arzusuyla gireriz ve bu süreçte bütünlüğümüzü ve sürekliliğimizi kaybederiz. Çünkü aşkta ve aşk dolayımıyla bütünleşmek mümkün değildir. Aşk ve benlik ilişkisine bu yönüyle de bakıldığında, doğu masallarında resmedilenle ne kadar iyi örtüştüğünü gözlemlemek mümkündür. Doğru masalları "aşkta yaşanan deneyimi" batı masallarının aksine- benliğin parçalanması olarak tasvir eder. Batı masallarında dışının ve erilin bütünleşmesini tasvir eden nihai sona oranla, doğu masalları benliğin çözülmesini içeren sancılı bir süreçtir.

Mutlu Aşk Yoktur - Aragon

Aşkta bütünleşmeyi imkansız kılan şey nedir Psikanalitik kuramın gücü, aşk denen olguyu (yangını/hastalığı/uzlaşmaz deneyimi/yıkım sürecini/şiiirlerin, edebiyatın, masalların alanında tasvir edilen o sarsıcı deneyimi) bütün karmaşası, irrasyonelitesi, gerçek üstü diliyle deşifre edebilmesinden ve anlaşılır kılmasından gelmektedir. Evet, aşk bir hastalıktır, gündelik yaşamı, algıyı, deneyimleri, rutinleri parçalayan, ayağımızın altındaki toprağı erozyona uğratan, rasyonel

yanımızın tutulmasına yol açan, bizi sendeleten, algı kapılarımızı açan, hayal gücümüzü, spontan, çılgın ve toplum dışı yanımızı katalize eden, rüyalarımızı, bilinç dışının dehlizlerini hakimiyeti altına alan bir hastalık... Evet, bir tür büyü, tutulma...ve psikanalizin gücü bilimin rasyonel paradigmasının algı kapılarından dahi geçemeyen o yakıcı, ölümcül deneyimin derinliklerine inebilme gücünden ve yetisinden geçmektedir.

Aşkın İmkansızlığına Psikanalitik Bir Bakış

Psikanaliz bize kadının ve erkeğin bütünleşmesini mümkün kılacak bir aşk deneyiminin imkansızlığı konusunda ne tür ipuçları verir. Psikanaliz en temelde bunu kadının ve erkeğin gelişimsel öykülerinin son derece farklı izleklerini tanımlayarak yapar.

Yetişkin kadın ve erkek cinselliğinin temellerini oluşturan ödipal dönem cinselliğinin ilk uyanışı sürecidir. Oysa kız ve erkek çocuğu, ödipal süreci bütün yetişkin cinselliğe damgasını vuracak biçimde "farklı" biçimlerde deneyimler. Cinselliğin uyanışı, cinsel kimliğin şekillenmesi ile paralel bir süreçtir. Bu uyanış ve "oluşum" sürecinde her iki cinsin gerçekleştirmek zorunda kaldığı gelişimsel aşamalar ve deneyimlediği korkular birbirinden son derece farklıdır. Kız çocuğunun toplumsal cinsiyet kimliğinin oluşumu -anne ile süreklilik, anne gibi oluş, anneye özdeşleşme üzerine kuruludur. Kız çocuğu, anneye doğumda başlayan "birlik" duygusunu devam ettirmek, anneye deneyimlediği özdeşim sürecini sürdürmek zorundadır. Kız çocuğu dişi olmanın anne gibi olmak olduğunu öğrenir. Bu çerçevede kız çocuğunun gelişimsel "ödevi" erkek çocuğuna oranla son derece kolaydır; çünkü, anne son derece yakından bildiği, dokunduğu, kokladığı, taklit ettiği, birlik duygusunu en yakından deneyimleyegeldiği "öteki"dir. Kız çocuğu anneye özdeşim dolayımıyla dişil bir cinsiyet kimliğini oluşturur. Özdeşim dolayımıyla kurulan dişil cinsiyet kimliği kız çocuklarında ilişkisel benliğin temellerini atar. İlişkisel benlik, kız çocuklarının (ve daha sonra kadınların) benliklerini ilişki dolayımıyla tanımlamaları anlamına gelir. Bu çerçevede kız çocuğu için kendisi/benliği ötekenden kopuk bir "entite" değildir. Kız çocuğu kendi benliğini bir "devamlılık" içinde deneyimler.

Peki, kız çocuğunun ödipal süreçte yüzleşmek ve başa çıkmak zorunda kaldığı zorluklar ve bu çerçevede oluşan korkular nelerdir Bu süreçte kız çocuğunda oluşan iki temel korku söz konusudur. Birincisi kız çocuğunun babayı erotik nesne olarak seçmesi ve bu çerçevede anneye oluşan rekabet dolayısıyla annenin sevgisinin kaybetme korkusu. Özellikle Ethel S.Person kız çocuğu için, en temel sevgi kaynağı ve bakım sağlayan "öteki"yle/anneye rekabete girmenin kız çocuğu için ne kadar kaygı yaratıcı bir süreç olduğunu dile getirir. Kız çocuğu özdeşim nesnesi anneye rekabete girerken, tamamen muhtaç olduğu annenin sevgisini ve bakımını

kaybetme riskini de yaşamaktadır (bu olgu ileride göreceğimiz biçimde kadınların diğer kadınlarla açık bir biçimde rekabete girme korkularının temelini de açıklar. Anneyle özdeşim dolayısıyla şekillenen ilişkisel benlik açıktan açığa rekabet yerine, üstü örtük bir rekabet biçimini şekillendirir.)

Babayı erotik nesne olarak seçme süreci başka bir korkuyu da beraberinde getirmektedir baba tarafından zedelenme korkusu. Küçük kız çocuğu, baba ve kendisi arasındaki cinsel organ farkı dolayısıyla cinsel organlarının zarar görmesinden korkar. Özellikle Karen Horney, kadınların tecavüz ile ilgili korkuların temelini ödipal süreçte kız çocuğu ve baba arasındaki bu “eşitsizliğe” bağlar.

Oysa, erkek çocuğunun gelişimsel süreci, kız çocuğuna oranla son derece zorludur. Erkek çocuğunda, cinsiyet kimliğinin oluşumu iki aşamalı bir süreci içerir anneden ve içsel olan kadınlıktan ayrışma/kopuş, ilk özdeşim figürü anneyi olumsuzlama ve babayla özdeşleşme. Kız çocuğunun devamlılık üzerine kurulu sürecine oranla, erkek çocuğu kopuş ve olumsuzlamayla başlayan ve yeni bir özdeşim süreciyle sonlanan ikili bir süreç yaşamak zorundadır. Bu sürecin zorluğunu anlamak için -sanırım- sadece çevremize bakmamız yeterlidir. Erkeklerde evrensel olarak gözlemlediğimiz dişiliğe/kadınlığa regrese olma/gerileme korkusu, dişil olanın aşağılanması/dışlanması, erkeklerin içsel dişil yanlarına karşı duydukları korku, kadınlar tarafından yutulma ve anneye gerileme korkularının kökenleri, bu gelişimsel sürecin zorluklarında yatar. Aslında bu zorlu gelişimsel süreç bütün misojin erkek kültürünün ve şişkin machismo kültürünün temellerini de açıklayacak güçtedir.

Bu gelişimsel süreçte erkek çocuğunun yüzleşmek zorunda olduğu içsel deneyimler ve bu çerçevede gelişen korkular en az kız çocuğunun ki kadar şiddetli ama o oranda da farklıdır. Erkek çocuğu anneyi arzulama ve bu çerçevede babayla oluşan rekabet sürecinde baba tarafından cezalandırılma korkusu yaşar. Devasa bedeniyle baba, annesini arzulayan küçük erkek çocuğunu zedeleyecek güçtedir. Bu evrensel ve (bilinçdışı) içiş edilme korkusunun temellerini atan korkudur.

Son dönem analistler, bu süreçte erkek çocuğunun deneyimlediği narsisistik yaralanmanın da altını çizer erkek çocuğunun, babanın cinsel gücünün yanında hissettiği yetersizlik duygusu. Kız çocuğunun babanın devasa bedeniyle imgeleminde karşılaştığında yaşadığı zedelenme/yaralanma korkusunun yerini erkek çocuk da derin bir yetersizlik duygusu alır. Babanın anneye haz vermeye muktedir “eril cinselliğine” oranla erkek çocuğunun “küçüklüğü ve yetersizliği”. Evrensel penis kıskançlığı olgusunun temellerini atan da budur.

Ayrıca, erkek çocuğu bu süreçte anne tarafından cinsel bir nesne olarak reddedilme deneyimini de yaşar. Annenin erotik nesnesi oğlu değildir. Rekabette öne çıkan kişi babadır ve erkeklerde cinsel nesneyi kaybetme

korkusunun temellerini atan tam da bu korkudur.

Ergenlik dönemi her iki cins için çocuklukta başlayan izleklerin ayrımını daha da pekiştirecek güçtedir. Ergenlikte her iki cins hem bedensel farklar, hem de toplumsal cinsiyet kimliklerinin çocuklukta kökleri dolayısıyla daha da farklı iki sürece girer. Erkek çocukları kolaylıkla uyarılabilen bir cinsel doğaya sahiptir. Erkek cinsel uyarımının görünür ve aynı oranda istemden yarı bağımsız cinsel doğası, erkek cinselliğine damgasını vurur. Ergenlik sürecinde erkek kontrolü dışında kolaylıkla uyarılan ve “görünür” olan bir cinselliğin uyanışını gözlemler. Yine bu süreçte erkekler için cinsel performansın “ilişki”nin önüne geçtiğini gözlemleriz. Bu haz için ilişkiyi feda etme eğiliminin (cinselliğin ve ilişkinin yalıtılması) kökenlerini ödipal süreçte erkek çocuklarının yaşamakta oldukları zorlu süreçte bulmak mümkündür. Erkek olma sürecinde, anneden ayrılmak için anneyi olumsuzlamak zorunda kalan erkek çocuğu, cinsel nesneye duyulan arzuyu, ayrışma ile koşturarak algılar. Bu da cinsel nesneyle ilişkisel bir birlik deneyimini zorlaştırır (hatta imkansız kılar). İlişkisel birlik, zaten anneye gerilemeye, anne tarafından yutulmayı ve dişiliğe (dişi evreye) geri dönüşü çağrıştıracak kadar güçlü bir deneyimdir. Ve erkek çocuğu için cinsellik, ilişkiden yalıtılır. Bu bize erkeklerin ergenlikten itibaren karşı cinsi “insancıl” bütün yönlerinden ayırıştırarak, sadece bir cinsel nesne olarak algılayabilmelerin de kökenlerini de açıklayabilir.

Ayrıca bu dönemde, erkek çocuğunun gelişimsel süreçte anneye yaşamış olduğu hayal kırıklıklarıyla bağlantılı olarak geliştirdiği sadistik fantezilerin doğuşunu da gözlemlemek mümkündür. Karşı cinsle karşı geliştirilen bütün sadistik fantezilerin kökenini erkek çocuğunun annesiyle ilişkide deneyimlediği narsisistik kırılmalarla bağlamak mümkündür. Öfkeye dönüşen narsisistik kırılmalar ödip öncesi dönemin yutucu annesi, anal dönemin cezalandırıcı annesi, ödipal dönemin reddeden annesininizlerini taşıyabilir.

Oysa, ergen kız son derece farklı bir izlekte ilerlemektedir. Çeşitli yazarların ve hatta Freud’un yazılarında karşılık bulacak şekilde “kadınlığın gizemi” olarak nitelendirilecek kadın cinselliğinin ergenlikteki görünümü, erkek çocuklarının tam zıttıdır. Kızlar, ergenlikte kendileri için dahi gizem taşıyan bir cinsellikle yüzleşirler. Kadın cinsel uyarılma ve hazzının görünmez doğası ve kadın cinselliğinin erkeklere oranla görece zor uyanan doğası, dişil cinselliği kız çocukları içinde gizemli bir sis perdesi ardında saklar. Kadın toplumsal cinsiyet kimliğinin ilişkiyi cinsel hazzın önüne yerleştiren yapısı da kız çocuklarını cinselliği sadece bedensel bir haz olarak keşfetme eğilimde olan erkeklere oranla ilişkinin koruyucuları haline getirir. Person özellikle ergen kızların ödipal süreçte anneyi kaybetme korkularından kaynaklanan bir biçimde kopmadan/ayrışmadan/yalnızlaşmadan korkarak ilişki adına hazzı feda etme eğiliminde olduklarını dile getirir.

Hazzın peşindeki ergen erkek ve ilişki peşindeki ergen kız çocuğu yetişkinlik sürecinin eşiğindedir. Karşımızda pornografik imgelemde karikatürize formlarda yansımalarını bulan yetişkin erkek cinselliği ve aşk romanları ve "pembe" dizilerde karşılığını bulan kadın cinselliğinin uzlaşmaz yapısı belirir. Pornografik imgelemde karşımıza çıkan ve erkeğin kolektif bilinçdışının dinamiklerini yansıtan performans odaklı ve o oranda ilişkiden arınmış/yalıtılmış bir cinsellik durmaktadır. Performans korkuları ile güdülenen ve ilişki tarafından yutulma kaygılarına karşı güçlü bir yalıtımla şekillenen bu eril cinsellik, dişil göze son derece mekanik görünmektedir. Oysa, psikanalitik bakış açısı bize bu mekanik, performans odaklı ve yalıtılmış cinselliğin gerisindeki "erkek çocuğunu" gösterir. Anneye/dişiye/dişiliğe gerilemekten korkan, babanın "gücü" karşısında yetersizlik yaşayan, baba tarafından cezalandırılmaktan korkan erkek çocuğunu.

Person, aynı zamanda erkeklerin eş zamanlı çok eşli (ama o oranda da birbirlerinden haberdar olmayan partnerlerle) ilişkilerinin kökenini ödipal süreçte erotik nesneyi kaybetme korkusuna (ve reel deneyimine) bağlar. Bu aynı zamanda pornografik imgelemde, merkezdeki erkeği çevreleyen erotik "nesne"lerin "çok"luğunu da açıklayan bir olgudur. "Nesne"lerin çokluğu, kaybetme korkusuna karşı bir kalkan görevi görür.

Yetişkin erkek cinselliğinde gözlemlenebilecek sadistik öğelerin kökenlerini anne çocuk ilişkilerinin değişik dönemlerinde bulmak mümkündür. Daha öncede belirtildiği biçimde sadistik formlarda ifadesini bulabilecek narsistik kırılmalar ödip öncesi dönemin yutucu annesi, anal dönemin cezalandırıcı annesi, ödipal dönemin reddeden annesinin izlerini taşıyabilir.

Oysa, yetişkin kadın cinselliği ödipal dönemde temellendiği biçimiyle ilişki odaklı bir cinsellik olarak

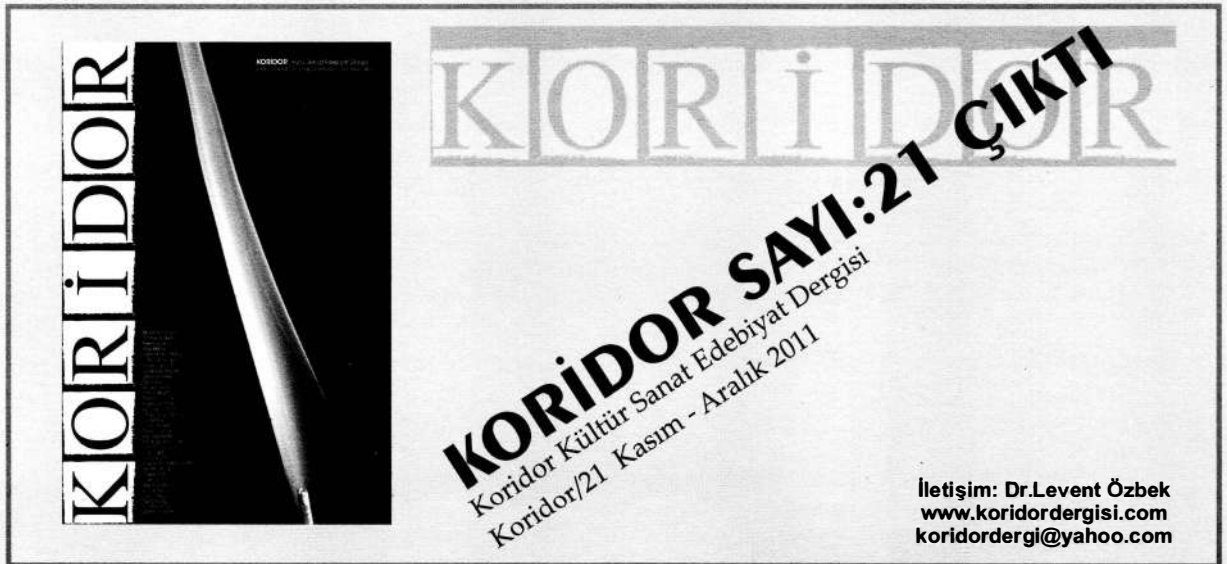
karşımıza çıkar. Kadın cinselliğinin ilişkiyi cinsel hazzın önüne koyma eğilimdeki yapısı, ilişkiyi kaybetme korkusuyla beraber cinsel hazzı feda etme eğilimi, cinsellik ve ilişkiyi bir bütün olarak algılama eğiliminin altında anneye özdeşleşen, babaya duyduğu haz ve anneye karşı yaşadığı rekabet sonucunda anneyi kaybetme korkuları yaşayan küçük kız çocuğu yatmaktadır. Kız çocuğu için cinsellik ve ilişki bir bütündür, cinsel arzu sevdiği ötekiyi kaybetme riskini taşır (Person kız çocuğunun anneye karşı duyduğu bu korkunun daha sonra karşı cinsle aktarıldığını dile getirir) ve aynı zamanda cinsellik baba tarafından zedelenme/incitilme riskini de içinde barındırır. Yetişkin kadınlarda patolojik formlarda görülen cinsel mazoşizmin kökenlerini ödipal dönemde yaşanan aşırı suçluluk duygularına ve baba tarafından cinsel olarak cezalandırılma/incitilme korkularına bağlamak mümkündür. (Horney özellikle aile içinde reel anlamda varolan ve kadına/anneye yönelik şiddetin kız çocuğunun ödipal dönemde cinselliği saldırgan bir olgu olarak kodlamasını sağladığını düşünür.)

Bu çerçevede psikanaliz bize dişi ve eril cinsel gelişim öykülerinin ironik zıtlığını anlatır.

Son Söz

Love reveals a repeated fury - Pablo Neruda

Neruda, aşkın bitmek tükenmek bilmeyen, sonsuz bir döngüyle ve güçle kendini üreten doğasını dile getirir. Her aşkın, öfkeyle, şehvetle, heyecanla şekillenen (ve kendini yeniden yeniden üreten) fırtınasının kendisini giz perdesinin ardından belli edişini...Psikanaliz ise bu fırtınanın gücünün sertliğinin kontrol edilemezliğinin hırçınlığının yıkıcılığının köklerini açıklayan bilinçdışı süreçleri keşfetme sürecinde yol gösterir bize. Oysa ve yine de bilgi bizi teselli etmez...fırtınayı dindirmeye gücü yetmez. Yine ve yeniden şair/şiir bize hatırlatır... "Mutlu Aşk Yoktur"...

KORIDOR SAYI:21 ÇIKTI

Koridor Kültür Sanat Edebiyat Dergisi
Koridor/21 Kasım - Aralık 2011

İletişim: Dr.Levent Özbek
www.koridordergisi.com
koridordergi@yahoo.com

Freud'un Rüyası Olarak Oidipus Kompleksi

Özgür Öğütçen

Sigmund Freud

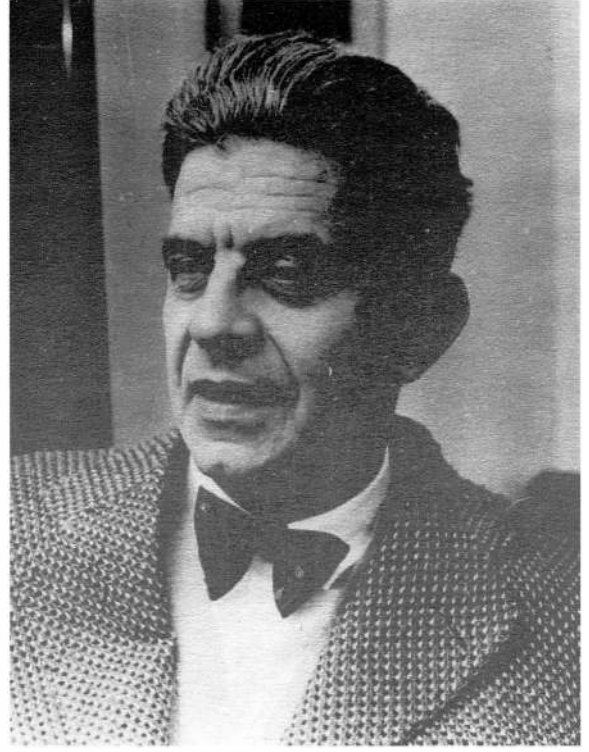
Freud sonrası dönemde psikanalitik hareketin yönü, bir bağlamda, Oidipus öncesi dönemdeki annenin rolüne ve önemine artan bir vurguyla dikkat çekilmesi olarak tanımlanabilirse şayet (Ego Psikolojisi'nde bu böyledir belki, ama Melanie Klein'da ve bütün bir Nesne İlişkileri ekolünde durum tamamen böyledir) Jacques Lacan tam tersi bir yönde hareket etmiş, Baba figürünü -başta simgesel işlevi olmak üzere- başat role yerleştirmiştir. Lacan için bu, post-Freudcu konformist bozuşmanın Freud'da dönüş içindeki telafisini, en azından bir ilk dönem boyunca, ifade eden ara uğraklardan birisidir. Lacan'ın yapısalcı ilk döneminde belirttiği üzere çocuk/bebek/insan yavrusu bu yörüngede fallus olmaktan fallusa sahip olmaya doğru hareket etmektedir.

Freud'un çalışması boyunca başlangıçtaki Rüyaların Yorumu'ndan Totem ve Tabu'ya, oradan Uygarlığın Huzursuzluğu'na ve en sonunda da Musa ve Tektanrıcılık'a kadar- babanın işlevi, pozisyonu ve gücü değişkenlik göstermektedir. Bununla, görünürde karşıtlık oluşturan olgusal bir durum ise Freud'un vaka öykülerinde gözlemlenebilir: Vakalarda anlatılan kadınların ve erkeklerin babaları, kuramsal güçlerine karşın, genelde güçsüz, iktidarsız ve sorunlarla malul durumda erkeklerdir[1]. Bunun semptomatik bir anlamı olsa gerek.

Freud'un Oidipus kompleksini evrensel bir olgu olarak ortaya koyma girişiminde, kritik önemdeki iddiası, arzudan kaçmanın arzunun gerçekleşmesine yol açmasıdır. Arzu arzudan kaçarken gerçekleşir. Bütün insanlar zaten çoktan orada olan bu evrensel kurala dahil olurlar. Ne kadar hızlı koşarsak koşalım arzumuzu geride bırakamayız.

Lacan, merkezi bir Freudcu kavram olan Oidipus kompleksini yeniden formüle ederken fallusun penisin eşdeğeri olmadığını ve gösteren olarak her üç düzende de (imgesel, simgesel ve gerçek) farklı işlevler gördüğünü dile getirmiştir. Benzer şekilde bir gösteren olarak baba da gerçek bir kişi olmaktan çok bir metaforudur. Babanın-Adı [The-Name-of-the-Father], anne-çocuk çiftini ayırır ve çocuğun, arzunun ve eksikliğin simgesel düzenine girmesini sağlar. Oidipus kompleksinde babanın işlevi aracılığıyla süperegö şekillenir. Süperegö babanın içselleştirilmesinin sonucudur.

Freud'un Oidipus kompleksi kavramı, muhtemelen psikanalizin en popüler kavramıdır. Bilindiği üzere Sofokles tarafından eski Yunan trajedisinden derlenen Kral Oidipus'ta, Oidipus farkında olmadan babasını öldürür ve annesiyle evlenerek kral olur; Freud, en derin bilinçdışı arzumuzun babamızı öldürmek ve annemizle evlenmek olduğunu öne sürmüştür. Freud'un girişimi çocuğun anne-babasına yönelik çifte değerli [ambivalence] sevgi ve düşmanlıkla dolu olan- hissiyatlarının bir açıklamasını sağlamaya yöneliktir. Kompleksin pozitif formunda arzu bir rakibin (aynı cinsiyetten olan ebeveynin) ölümünü arzulamak olarak ortaya çıkar ve buna karşı cinsiyette olan ebeveyne yönelik bir cinsel arzu eşlik eder. Kompleksin negatif formunda ise bunun tersi olur; aynı cinsiyetten ebeveyn arzulandır ve karşı cinsten olandan nefret edilir. Aslında, 'normal' Oidipus'ta hem pozitif hem de negatif öğeler bir arada bulunmaktadır. Oidipus kompleksinde önemli olan, çocuğun ebeveynlerine yönelik çifte değerli hissiyatlarını müzakere etmesi ve çözmesidir. Freud bu sürecin üç ila beş yaşları arasında gerçekleştiğini gözlemlemiştir. Oidipus kompleksinin çözülmesiyle birlikte cinsellikte 'latans/gizlilik' denilen döneme girilir; ta ki puberteyeyle birlikte cinsellik tekrar ortaya çıkıncaya

Jacques Lacan (1901-1981)

kadar bu evre sürer. Ek olarak Freud, Oidipus kompleksinin evrensel, tarih-aşırı ve kültür-aşırı bir fenomen olduğunda ısrar etmiştir.

Oidipus kompleksi, anne ve çocuk arasında imgesel olarak kurulan ilişkiyi ortadan kaldırmaktadır ve üçlü bir yapıyı temsil etmektedir, ancak hep bahsedildiği üzere imgesel de asla basit bir ikili ilişki değildir her zaman bir üçüncü öğeyi içermektedir: öteki. Çocuğun erken deneyimleri, anneye çocuğun beslenme, bakım ve büyütülme gereksinimleri açısından mutlak bir bağımlılıkla karakterizedir. Aynı zamanda çocuk annenin/öteki'nin arzusu etrafındaki muammayla da yüz yüzedir (Ben Öteki'nin arzusunda neyim?). Çocuğun cevapları Oidipus kompleksinin çözülmesi ile birlikte gelecektir.

Freud'da Oidipus kompleksi sonucunda süperegönün zuhur ettiği bir kimlik kazanma ve dürtü düzenlemesi sürecidir.

Babanın müdahalesi aracılığıyla çocuk zamanından önce, bolluk içindeki bebeksi imgesel dünyasından eksikliğin simgesel evrenine düşer. Oidipus kompleksi işte bu imgeselden simgesele geçişi imlemektedir veya başka bir deyişle Freud'un Totem ve Tabu (1913) ve Uygarlığın Huzursuzluğu (1930)'nda kuramsallaştırdığı gibi doğadan kültüre geçişi imlemektedir. Freud'a göre, Oidipus kompleksi uygarlığın, dinin, ahlakın ve sanatın kökenlerini işaret etmektedir. Simgesel düzen ve gösterme süreci, Lacan'a göre, 'fallik'tir ve paternal metafor ve paternal yasanın dayatılmasıyla inşa edilir. Baba, sosyo-simgesel yasanın

cisimleşmesi olarak görülür ve paternal metafor işlevi anne ile babanın yasası için arzudaki yer değiştirmedir. Bu aynı zamanda bilinçdışının kurucu anıdır ve fallusun bilinçdışının merkezi göstereni olarak kaydedildiği andır. Paternal metaforun içselleştirilmesi başka bir şeyi daha yaratır: süperego.

Süperego, enstest tabusunun içselleştirildiği ve buna sıklıkla ahlaki vicdanın gelişiminin eşlik ettiği doğadan kültüre geçiş yoluyla ortaya çıkar. Lacan, süperego ve yasa arasındaki bu ilişkiyi elinde tutmaktadır ve Freud'un geliştirmedeği bir paradoksa işaret etmektedir. Totem ve Tabu'da Freud, ensteste karşı olan yasağın sonraki bütün toplumsal yasalar için dayanak oluşturduğunu iddia etmektedir. Başka bir deyişle, bütün insan öznelerinin en kökensel arzusu enstest için duyulan arzudur ve bunun yasaklanması bütün toplumların kurucu ilkesini temsil etmektedir. Lacan, süperegonun simgesel düzende yer aldığını ve yasayla yakın ama paradoksal bir ilişki içinde olduğunu söylemektedir. Yasak sadece kültürün alanında işlemektedir ve bunun amacı enstesti daima dışlamaktır.

Farklı bir şekilde söyleyecek olursak, yasak kendisinin dışarda bırakılmasının arayışı üzerine kuruludur veya yasağı çiğnemek yasağın varlığının önkoşuludur. Bir yandan, süperego öznenin arzusunu düzenleyen simgesel bir yapıyken, öte yandan bu kendinden geçmiş, kör emirdir. Lacan'ın XX. Seminer'i olan Encore'da söylediği gibi, süperego dışında hiçbir şey bir kişiyi zevk almaya zorlamaz: "Süperego jouissance'nin emridir Keyif al!". Bu yüzden süperego aynı anda hem yasadır hem de onun kendi yıkımıdır ya da yasanın alt yüzüdür. Süperego, kamusal veya toplumsal yasanın-başarısız olduğu yerde ortaya çıkar; bu yetersizlik anında, yasa Zizek'in dediği üzere- bir illegal jouissance içinde

destek aramaya zorlanır. Yani, süperego kamusal yasanın diyalektik karşıtıdır; Zizek buna müstehcen 'karanlık' yasa demektedir bu karanlık alt yüzey her zaman zorunlu olarak kamusal yasaya eşlik etmektedir. Psikanalize göre, öznenin yasak ve arzu arasındaki bu gerilimden kolayca kaçınabilmesinin ya da onu çiğnemesinin yolu yoktur. Bu yapılırsa kendini suçluluk olarak hissettirecektir. Aslında, eğer bu yasağı çiğnersek ve enstest yaparsak kendimizi sadece suçlu hissetmeyiz; enstest yapmış olmaktan dolayı neredeyse daima suçlu hissedeceğimiz/hissettiğimiz sonsuz bir duruma girmiş oluruz. Bu yüzden, Zizek'in sık sık belirttiği gibi, süperegonun nihai paradoksu şudur: 'süperegonun emirlerine ne kadar boyun eğersen onun baskısı o kadar artar, süperegonun emirlerine ne kadar çok itaat edersek kendimizi o kadar çok suçlu hissederez'.

Oidipal babayla özdeşleşme yoluyla enstest yasağı içselleştirilir ve Oidipal arzu terk edilir. Freud'a göre bu süreç sonucunda süperego kurulmaktadır. Ama biz burada Freud'da bir baba kavramı değil iki tane baba kavramı görüyoruz.

Oidipus miti ve Totem ve Tabu'nun ilk baba miti, çoğunlukla aynı mitin iki versiyonu olarak kavranır, yani ilk baba miti, öznenin bireyoluşunun temel ifadesi olarak Oidipus mitinin mitik, tarihöncesi geçmişine yapılan soyoluşsal bir yansıtma olarak görülür. Gelgelelim daha yakından bakıldığında, iki mitin fena halde asimetric, hatta birbirlerine karşıt oldukları görülecektir. Oidipus miti, keyfe (yani ensteste, anneyle cinsel ilişkiye) ulaşmamızı önleyen yasaklayıcı fail sıfatıyla baba olduğu öncülüne dayalıdır. Altındaki ima, baba katlinin bu engeli ortadan kaldıracığı ve böylece yasak nesnenin keyfini tam olarak çıkarmamızı sağlayacağı şeklindedir. İlk baba miti bunun neredeyse taban tabana zıttıdır: Baba katlinin sonucu bir engelin kaldırılması değildir, keyif en nihayet menzilimize giriyor değildir. Tam tersine, ölü babanın yaşayandan daha güçlü olduğu ortaya çıkar. Baba katlinin sonra, Babanın-Adı sıfatıyla, yasak keyif meyvesine ulaşmayı geri çeviremez biçimde meneden simgesel yasa faili sıfatıyla ölü baba hüküm sürer.

Zizek'in sorusunu tekrar edecek olursak, "Bu çiftleme neden zorunludur?" İmkansız olanın yasak olarak bir kez daha kaydedilmesi neden gereklidir? Oidipus mitinde, keyfin yasaklanması, son kertede, hala dışsal bir engel işlevi görür; bu engel olmasa tam anlamıyla keyif sürebilmemiz olasılığını açık bırakır. Ama keyif zaten, kendi içinde imkansızdır. Lacancı teorinin klişelerinden biri, konuşan varlığın, tam da konuşan bir varlık olduğu için keyfe ulaşmasının mümkün olmadığıdır. Baba figürü, içkin imkansızlığa simgesel bir yasak biçimi vererek bizi bu açmazdan kurtarır. Totem ve Tabu'daki ilk baba miti, bu imkansız keyfi müstehcen Keyfin-Babası figüründe, yani tam da yasaklayıcı fail rolü üstlenen figürde cisimleştirerek Oidipus mitini tamamlar

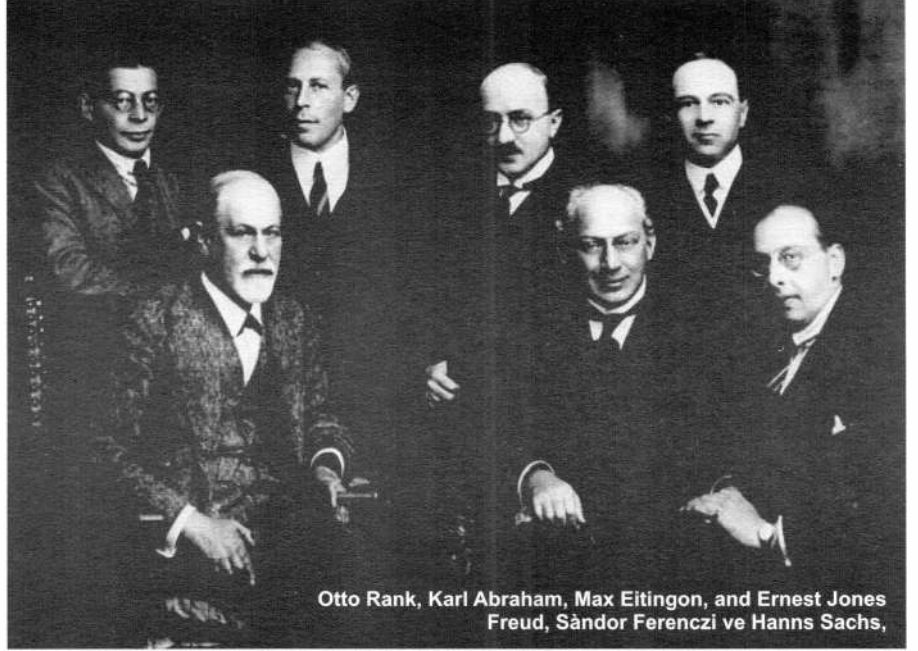
Slavoj Žižek - 1949, Slovenya)

daha doğrusu bu mite eklenir. Yanılsama, tam anlamıyla keyif sürebilen en azından bir öznenin (bütün kadınlara sahip olan ilk babanın) var olduğu yanılsamasıdır; bu haliyle Keyfin-Babası figürü, babanın en baştan beri ölü olduğunu yani hiçbir zaman yaşamadığını, tabi çoktan ölmüş olduğunu bilmemesini saymazsak- göz ardı eden nevrotik bir fantazidir.

Oidipus kompleksinde yasa baba katlinden önce vardır, ilk baba mitinde ise baba öldürülünce yasa ortaya çıkar. Freud niye önce Oidipus mitine, sonra da Totem ve Tabu'daki ilk baba mitine gereksinim duymuştur? Bunun yanıtı kliniklidir: Oidipus histeriği kliniğine, ilk baba ise obsesyon kliniğine Freud'un reaksiyonudur. Lacan histeriklerin babalarıyla ilişkilerinin çekirdeğinde bir tür "idealize edilmiş baba", "babaların babası" [Le père perrie, The father fathers] figürü olduğunu iddia etmiştir. Freud, Oidipus kompleksini histeri kliniğine yanıt olarak devreye sokarak histeriklerin bu idealize babasını kuramsal bir statüye yükseltmiştir.

Bundan çıkarılacak ders, süperegonun baskısının, onun sözde "akıldışı", "verimsiz", "katı" baskısının yerine akılcı bir biçimde kabul edilen feragatler, yasalar ve kurallar koyularak kesinlikle azaltılamayacağıdır. Mesele daha çok, keyfin bir kısmının daha en baştan yitirilmiş olduğunu, tam keyfin "başka bir yerde", yasaklayıcı failin konuştuğu yerde yoğunlaşmış olmayıp doğası gereği imkansız olduğunu kabul etme meselesidir. Oidipal baba simgesel yasanın faili sıfatıyla, Babanın-Adı sıfatıyla hüküm süren baba- kendi içinde zorunlu olarak çiftlenmiştir, otoritesini ancak süperegoya ait Keyfin-Babası figürüne yaslanarak kullanabilir. İşte tam da Oidipal babanın düzen ve uzlaşmayı garanti altına alan simgesel yasa failinin- bu bağımlılığı yüzündendir ki Lacan sapıklığı (perversion), perè-version, yani babanın versiyonu diye yazmayı tercih eder.

Günümüzde babanın simgesel otoritesinin zayıfladığından, hatta öldüğünden bahsetmek neredeyse bir zorunluluk haline gelmiştir. Peki ölen bu baba hangisidir? Sınırsız bir jouissance deneyimlememizi yasaklayan baba mıdır bu sözü edilen veya ölümüyle bu yasanın maddileşmesini sağlayan baba mıdır? Baba figürünün içsel bölünmesini göz önüne almadan bu sorulara verilecek cevaplar politik olarak muhafazakar bir duruşa gerilemeye yol açma tehlikesini içermektedir.

Politik olarak Efendi/patriyark/sapkın babanın uygulayabileceği potansiyel şiddet ancak maternal bir süperegonun hakimiyetindeki sosyo-simgesel yapının ortaya çıkaracağı şiddetle karşılaştırılabilir. Anneye bir gerileme özgürleştirici olmamasının ötesinde babasal yasanın dağılıp gitmesiyle birlikte bütün öznel dayanak noktalarımızı da dağıtabilir: Kendimizi bir anda prepsikotik bir evrende bulabiliriz.

Babanın simgesel otoritesinin dağılması meselesi güncel bir sorun değildir; Freud'un yaşadığı dönem Viyana'sı onun bu olaya tanıklığıdır. Freud'un Oidipus Kompleksi kavramına Lacan'ın getirdiği eleştirdiği, bunun Freud'un rüyası olduğunu söylemesi tam da bu noktayla ilgilidir. Freud bilindiği üzere öncelikle histerik kadın hastalarla çalışmıştı. Bu kadın hastalar babalarından memnun değillerdi, babalarını daha 'iyi birer baba' olmaya davet ediyorlardı. Bunun nedeni ise aslında onlar için önemli olanın anne olmasıydı, kadınlar için önemli olan diğer kadınlardır. Kadınların gözü diğer kadınlardadır, bir erkeği başka bir kadının varlığında arzularlar. Hepimiz için arzu ötekinin arzusudur, ama bir histerik için bu iki kere böyledir. Freud'un 'güçlü baba'yı korumak istemesinin iki kaynağı olduğu söylenebilir: birincisi rüyalarında ortaya çıkan babasına duyduğu özlem ve aşk[2], ikincisi ise histeri kliniği karşısında kapıldığı şaşkınlık (bu ikincisi kısmen Freud analizden geçmediği için oluşan bir eksiklik). 'Güçlü baba' isteği nevrotik bir semptomdur: Çocuklar hep babalarının diğer babalardan daha güçlü, daha yakışıklı, daha neşeli, daha uzun boylu vs. olmasını isterler: Benim babam senin babanı döver. O halde Oidipus Kompleksi Freud'un rüyasıdır dediğimizde, bu kompleksin aynı rüya gibi yorumlanması gereken bir malzeme olduğunu söylemiş oluyoruz. Oidipus Kompleksi evrensel değil kısmi bir

klirik olgudur: nevrozlar için geçerli olduğu kadar sapkınlıklar ve psikozlar için geçerli değildir.

Freud'un Oidipus teorisi nevrotiklerin asli fantazisini "bilimsel" olarak doğrulmaktan bağka bir Şey değildir. Aynı Şeyin nevrotiklerin aile romanslarında da görülmesi tesadüf değildir. Babamızı anne/kadına yerleőtirdiėimiz tehlikeyle savaőan biri olmasının cazibesine sürekli kapılırız, bu tehlike daima jouissance ile ve bizim onun kurbanı olmamızla ilgilidir.

Muktedir baba figürü, -bütün kadınlara sahip olan, bütün keyfin sahibi- bir yanılısamadan ibarettir. Bütün kadınlık ve erkekler için varolan basit geek ouissanceın herkes için imkansız olmasıdır. İşte toplumsal karmaőa bu imkansızlığın yasak Şekline çevrilmesinin garantrdr.

Lacan 1960'ların sonuna kadar azalan bir sempatiyle yaklaőtıėı Freudcu Oidipus kompleksi mitini XVI., XVII ve XVIII. seminerlerinden itibaren tamamıyla kullanılıősız ve alakasız ilan etmiştir; daha da kötüsü klinik için ciddi hatalar oluőturabileceėinden bahsetmiőtir. Bu seminerlerden sonra Oidipus kompleksini "Freud'un rüyası" olarak tanımlamaya bağlamıştır. Ve eğer bu bir ryaysa haliyle daha uzun süre kuramsal bir inşa olarak görülmez; bu rüya ancak yorumu davet eden bir bilinçdışı formasyondur. Bu dönüőüm niye oldu? Bunun pek çok nedeni var: Birincisi Lacan'ın bu seminerlerle birlikte dört söylemi (efendi, analist, histerik ve niversite söylemleri) kuramsal szlğine eklemiőt olmasıdır.

Lacan, Oidipus kompleksi Freud'un rüyasıdır demekle bunu mitten tamamen farklı yasalara tabi bir oluőtm olduğunu dile getirmektedir. Freud Totem ve Tabu'da ikinci bir miti, ilk baba mitini, devreye sokma ihtiyaı duymuştur.

Lvi-Strauss, Oidipus ve Antigone mitlerine iki temel, ilksel problemin yarattığı eliőtkeyi çözmek üzere

baővurulduėunu ileri sürmüştür: Bu sorunlardan birincisi "Bir kiőt bir kiőtiden mi doğar, iki kiőtiden mi?" sorusudur. Bu insan üremesinin kaçınılmaz ve muammalı sorusudur. İkincisi ise "Aynı aynıdan mı ya da farklı bir Őeyden mi doğar?"dır.

Lacan'da mitlerin bir tür imkansızlığı ifade ettiği görüşüne katılır, ama ona göre bu imkansızlık geeke yerleőtmiőt olan cinsel iliőtinin imkansızlığıdır. Lacan burada bilim ve miti de karőtılaőtırarak bilimin imkansızlığı indirgediğini ve elimine ettiğini, mitin ise sezgi ve anlam ürettiğini söyler. Bilim, mitin onu syleyebileceğinden daha fazla imkansız yazamaz. Psikanaliz bilime daha yakındır.

Bir rüya mit değildir, eğer Lacan'ın dediği doğruysa ve Oidipus kompleksi Freud'un ryasıysa o da artık mit değildir. Eğer ryaysa farklı yasalara tabidir; rüya alıőtmasıyla arpıtılmıőt bilinçdışı arzuyu içerir ve bu arpıtmada en baőtta yoėunlaőtırma ve yer değiştirme iőt baőtındadır. Veyahut Lacan'ın terimleriyle söyleyecek olursak rüyanın oluőtmunda metafor ve metonimi iőt görmektedir.

KAYNAKLAR

- Evans, Dylan (1996), An Introductory Dictionary of Lacanian Psychoanalysis, Routledge, London&NY
- Freud, Sigmund (2001), Düőlerin Yorumu, I. Cilt, ev. Emre Kapkın, Payel, İstanbul
- Freud, Sigmund (1996), Düőlerin Yorumu, II. Cilt, ev. Emre Kapkın, Payel, İstanbul
- Freud, Sigmund (1998), Olgu ykleri, I. Cilt, ev. Ayhan Eğrilmez, Payel, İstanbul
- Freud, Sigmund (1996), Olgu ykleri, II. Cilt, ev. Ayhan Eğrilmez, Payel, İstanbul
- Freud, Sigmund (2002), Totem ve Tabu, ev. K. Sahir Sel, Sosyal, İstanbul
- Grigg, Russell (2006), Beyond the Oidipus Complex, Jacques Lacan and the Other Side of Psychoanalysis (ed. Justin Clemens, Russell Grigg) içinde, Duke University Press, Durham and London, sayfa 50-68.
- Lacan, Jacques (1994), The Four Fundamental Concepts of Psychoanalysis, ev. Alan Sheridan, Penguin, London
- Lacan, Jacques (2007), The Seminar of Jacques Lacan: The Other Side of Psychoanalysis (Vol. Book XVII), ev. Russell Grigg, Norton, London&New York
- Lacan, Jacques (1990), Television: A Challenge to the Psychoanalytic Establishment, ev. D. Hollier, R. Krauss, A. Michelson, Norton, New York
- Sofokles (2002), Kral Oidipus, ev. Gngr Dilmen, Mitos Boyut, İstanbul
- Verhaeghe, Paul (2006), Enjoyment and Impossibility: Lacan's Revision of the Oidipus Complex, Jacques Lacan and the Other Side of Psychoanalysis (ed. Justin Clemens, Russell Grigg) içinde, Duke University Press, Durham and London, sayfa 50-68.
- Žizek, Slavoj (2006), How to Read Lacan, Granta, New York
- Žizek, Slavoj (2007), Gıdıklanan zne, ev. Őamil Can, Epos, Ankara

NOTLAR

- [1] Bu durumu görmek için Freud'un Histeri zerine alıőtmaları'daki vakalarına, ayrıca Dora Vakası'na, Fare Adam'a, Kurt Adam'a ve Kkk Hans vakalarına bakmak yeterlidir.
- [2] Bkz. Freud, S (2001), Düőlerin Yorumu I, ev. Emre Kapkın, Payel Yayınları, İstanbul, sayfa 243-245. Bu sayfalarda Freud'un babasına iliőt gördüğü rüyalardan biri olan Roma'da bir sokağın köőesi rüyasını ve buna getirdiği yorumları bulmak mümkündür.

Sigmund Freud'un köpeği Jofi,

Tuğrul Keskin ile Babek Üzerine

Olca Yılmaz

Söyleşi

Babek isyanını kendisinden önceki diğer isyanlardan ayıran en büyük özellik, onun din köklü olmamasıdır. Babek'e kadarki bütün isyanlar, ya dinlerine hakaret edildiği için ayaklanan "tarikat" mensuplarına aittir ya da voyvodaların, beylerin zulümünden kurtulmanın kalkışması. Babek, Mazdeki'dir.

O.Y. Öncelikle şunu sormalıyım, Babek kimdir? Hayatı hakkında bilgi var mıdır? Babek isyanını tarihteki ilk metaryalist isyan olarak tanımlıyorsunuz. Bu isyanı, diğer isyanlardan ayıran özellikleri biraz açabilir misiniz?

T.K. Elbette bütün halk önderi isyancılar gibi, Babek hakkında da doğru, tarafsız bir bilgiler toplamı yok. Günümüze ulaşan bilgilerin pek çoğu, yine şahların, sultanların emri ile kalem oynatan kimi vaknivüslerden kalma, bunların çoğu da küfürname gibi. Babek'e hakaret içeren metinler. Babek'in bir halk önderi olarak ortaya çıkmasından önceki yaşamı hakkında birçok söylentiler var. Eski tarihçilerin bazıları onun Ebu Müslim soyundan geldiğini söylüyorlar. Kimileri de Babek'in zengin bir yağ tüccarının oğlu olduğunu öne sürüyor. Sultanların emriyle kalem oynatan bazı gerici tarihçiler ise Babek'i "bir dilencinin gayri meşru çocuğu" diyerek sözüm ona aşağılamaya çalışıyor. Ancak gerçek olan Babek'in yoksul bir aileden geldiğidir. Azerbaycan'da Erdebil yakınlarında yaşayan İranlı müslüman bir ailenin çocuğudur. Babasının adı Abdullah'tı. Babası birkaç baş hayvanından elde ettiği yağı omuzuna vurur, köylerde dolaşıp satarak geçimlerini sağlardı. Bir gün Sabelan Dağları'ndan geçerken eşkiyaların hücumuna uğradı. Eşkiyalar onu hançerleyerek öldürdü. Babek küçük yaşta annesiyle yalnız kaldı. Bazı tarihçiler annesinin kör bir kadın olduğunu, kocası ölünce süt ninelik yaparak geçindiğini söylüyor. Babek de daha çocukken çobanlık yapmaya başladı. Biraz büyüdüğünde hayatını kazanmak için yollara düştü. Gide gide Tebriz'e vardı. On sekiz yaşına dek buralarda yaşadı. Babek'in bundan sonraki hayatı, halkların mücadele tarihinin bir parçası olarak gelişti. Sultanlar, padişahlar, şahlar bu isyanı tarihin sayfalarından silebilmek için Babek'le ilgili tüm belgeleri imha ettiler. Kendi tarihçilerine uydurma hikâyeler yazdırdılar. Babek'i kötülemek için sayfalar dolduran bu tarihçilerin kalem bile bir yere gelince durdu. Babek'in

Babek baletinden sahne

işkence altında gösterdiği kararlılık, davasına ve halkına bağlılık, düşmanlarını bile "harikulade bir metanet gösterdi" diye yazmak zorunda bırakıyordu. Sultanların kitaplarında bile ondan söz ediliyordu. İran Şahı bir ara Babek'in yurdu olan Bazz'ı gezmeyi yasaklamıştı. Hiyo Dağı'nın adını Meshin yaptı. Ama bu çabalar yüzlerce yıldır Babek'i unutturamadı. Dağların adı hâlâ Hiyo. Çocukların adı Babek. Köylerin adı Babekhan. Çocuklar onun zulme karşı isyanını dinleyerek büyüyorlar.

Nizamülmülk, Siyasetname 'sinde Babek'in yaşamının son saatlerine ilişkin şunları aktarıyor: "Mu'tesim, Babek'e 'Ey haramzade, binlerce müslümanı öldürdün' deyince, Babek cevap vermedi. Mu'tesim, el ve ayaklarının kesilmesini emretti. Elinin biri kesilince, diğer bir eli ile kesilen elinden akan kanı alıp yüzüne sürerek, yüzünü kıpkırmızı yaptı. Mu'tesim, 'Yine ne hile düşünüyorsun?' dedi. Babek, 'Hiçbir şey yok' dedi. Mu'tesim, 'Ne söylediklerini biliyorum' dedi. Babek, 'Benim el ve ayaklarımı keseceğinizi biliyorum, kanım aktıkça yüzüm sararacak. Yüzümü görenler korkudan sararmış demesinler diye bunu yaptım' dedi. Mu'tesim, Babek'i boynuzları üzerinde yüzülmüş bir sığır derisi getirmelerini, Babek'i boynuzun iki kulağına gelmesi şartıyla içine koyup dikmelerini emretti. Bu postu dar ağacına astılar, deri kuruduğu halde yaşadığını gördüler, nihayet acılar içinde öldü. "Halk unutmadı Babek'i. Başsız vücudunun asıldığı Samarra şehrinin adını bir daha ağzına almadı. "Babek'in kapısı" dediler adına. Samarra şehri bile dayanamadı bu ağırlığa. Mu'tesim'in ölümünden sonra terk edildi. Saraylar, bahçeler harabeye döndü. Arkasından sultanlar da öldü. İsyanı bastıran ve Bebek'in katline yol veren Avşin, Mu'tesim tarafından öldürüldü, ama onun zulme karşı açtığı isyan bayrağı Anadolu'da Şeyh Bedrettin'in eline ulaştı, Karaburun'da Börklüce'ye, Manisa'da Torlak Kemal'e ve oradan daha başka isyancılara ve geçtiğimiz bu zulümlü günler gösteriyor ki, isyanlar tarihi hala kapanmamıştır ve son isyancı, yaralı olarak dolaşmaktadır dünyanın haksızlıklar bölgesini.

Babek isyanını kendisinden önceki diğer isyanlardan ayıran en büyük özellik, onun din köklü olmamasıdır. Babek'e kadarki bütün isyanlar, ya dinlerine hakaret edildiği için ayaklanan "tarikat" mensuplarına aittir ya da voyvodaların, beylerin zulümünden kurtulmanın kalkışması. Babek, Mazdekî'dir. Mazdek 3 ve 4. yüzyıllarda çokça taraftarı olan ve kimilerince peygamber kabul edilen büyük bir devrimcidir ve düşüncesinin temelini mutlak eşitlikçilik oluşturur. Mazdek eşitlikçidir ve Babek'de mutlak eşitlikçidir. Çünkü Babek'in de içinden geldiği Hürremilik tarikatı, günümüze ulaşmış çokça bilgi olmasa da Mazdekî'dir. Hürremiliği kuran ve Babek'in

de önderi olan Şehrek oğlu Cavidan'ın, yanındaki devrimcilere öğrettikleri Mazdekilik'ten öğrendikleridir. Nizamülmülk "Siyasetname"sinde Mazdekiliği şu temel sözlerle açıklıyor; "Mal ve altın sultanların değil, halkındır. Kimin ihtiyacı olursa, bir diğerinin malından bunu karşılayabilmelidir. Bütün insanların durumu eşit olmalıdır." Ki burada kadınlarla eşit bir hayatı savunduğu da rahatlıkla söylenebilir. Babek'in 23 yıl süren savaşları boyunca eşit bir dünya kurma tavrından hiçbir zaman vazgeçmediğini Bağdadi'den, Nizamülmülk'e kadarki bütün vakanüvisler yazıyorlar. Babek ne yaptığını biliyordu, bu zalimler çağını yıkmak ve insanların eşit olarak yaşayacakları bir dünya kurmak istiyordu ve fakat tarihsel, sosyal şartların zaruri neticesi olarak bunu gerçekleştirememiş ve bu büyük eylemini, o güzelim başı ile ödemiştir. Şöylede söyleyebilirim; Babek isyanının siyasi yönelimleri, ekonomik taleplerinden daha öndedir ve bu tavır, uzun yıllar sürmüş bu isyanı diğerlerinden ayırır.

O.Y. Dönemin yapısından biraz söz eder misiniz, Hürremi'lere ilişkin neler söylersiniz mesela?

T.K. M.S. 800 yılları, Arabistan'da Abbasi İmparatorluğu'nun dört bir yanda olanca gücüyle

hüküm sürdüğü yıllardır. Abbasi sultanları Bağdat'taki saraylarında 1001 gece masallarındaki gibi safahat sürerken, Arabistan'ın ve Azerbaycan'ın yoksul halkı, adaletsiz vergiden ve zulümden kanağlıyordu.

Babek'in ülkesi Azerbaycan'ı da işgal ettiler. Azerbaycan ve daha birçok yörede köylülerin toprağı , varıyoğı bu sultanlarca yağmalandı. Beylerine, emirlerine ve komutanlarına dağıtıldı. Yüzbinlerce dönümlük topraklarda köylüler köle gibi çalışmak zorunda bırakıldı, sultanların beslenmesi için.

Sarayları dolduran köleler ve cariyeler sultanlara hizmet ediyordu. Nice acılar içindeydi halk sultanın kılıcından kurtulan oldu mu, köle oluyordu. Halk, gözünün önünde karısının, çocuğunun esir olarak satıldığı, cariyeye yapıldığı günler yaşıyordu. Abbasi İmparatorluğu'nun kurucusu Abdul Abbas kendisine "Alsaifah" yani "Kan Dökücü" lakabını takmıştı. Onu izleyen sultanlar da kan dökücülükte onu hiç aratmadılar. Tarih Abbasilerle birlikte kan ve zulmü de yazdı hep.

Halkı bölük bölük tarikatlarda toplayıp parçalıyorlar, kafaları bin bir hurafeyle dolduruyorlardı. Sesi birazcık yükselenin başına da Allah'ın adaletli kılıcı iniveriyordu. Abbasi sultanları beş yüz yıl boyunca işte böyle saltanat sürdürdüler.

Babek böyle bir devirde yaşıyordu. Abbasi İmparatorluğu kurulalı henüz elli yıl bile olmamıştı ama zulmü cilt cilt tarihler doldurmuştu.

O zamanlar bugünkü gibi siyasi partiler yoktu. Dini düşüncelerin esas alındığı tarikatlar vardı. Sultanlar halkı kendi tarikatlarında yani partilerinde toplamaya çalışıyorlardı. Onlara burada kaderlerine razı olmayı öğütüyorlardı. Buna karşılık halk da kendi tarikatlarını kurup örgütleniyordu. İşte Babek'in isyan bayrağını birlikte kaldırdığı arkadaşları Hurremiler de kökleri çok eskilere dayanan bir halk tarikatıydı. Yani zulme ve sömürüye karşı örgütlenmiş bir bölük halk, bir isyan kafilesiydi. Birleşip yoldaş olmuş köylüler, çobanlar, köleler, ezilen halk yani.

Kendilerine "Hürrem" (yani hoş) adını seçmişlerdi. İnsanların tasasız yaşayacakları hoş bir düzen istedikleri için seçmişlerdi bu adı.

O dönem Hurremiler içinde bulunmuş tarihçilerden Mutahhar bin Tahir şunları yazmış: "Hurremiler kendilerine fenalık yapılmadıkça hiç kimsenin aşağılanmasını hoş karşılamıyorlardı. Açıkça isyan ettikleri zamanların dışında kan dökmeyi şiddetle yasaklıyorlardı. Aralarındaki sorunları çözmek için halkın arasında dolaşan Fırıştah yani melek denilen imamlara başvuruyorlardı. İşlerini kavgasız, kötü yollara başvurmadan çözerlerdi. Evlerine gittiğim Hurremiler gayet temiz ve nazik insanlardı. İçten gelen

bir şefkat ve iyilik göstererek halkın sevgisini kazanmaya çalışıyorlardı. Kimseye zararı dokunmadıkça her arzularını tatmin etmeyi hoş karşılayıp bunlara izin veriyorlardı."

O.Y. Uzun yıllar süren bu ayaklanma ilk olarak nasıl başladı? Önemli kazanımların da elde edildiği düşünülebilecek olan bu isyanın özellikle günümüze miras bıraktığı ideolojik alt yapıyı nasıl tariflersiniz?

T.K. Yukarıda da söylediğim gibi Babek'in daha sonraları başına geçtiği Hürremiler, bir halk tarikatı olarak, haksızlığın olduğu her yerde isyan durumundalar zaten. Batiniler gibi büyük halk tarikatlerinin de desteği ile, zulmün olduğu her yerde direnişler. Cavidan'ın ölümünden sonra malumunuz üzere Babak, Tarikatın, doğal olarak da isyanın başında buluyor kendisini. Daha on sekiz yaşında bıyıkları yeni terleyen bir delikanlı olarak. Tam da o yıllar, Mu'tesim Sultanlığındaki Abbasi Orduları Güney Azerbaycan'ı (Şu an İran sınırları içindeki bölge) işgal ediyorlar. Zulüm çarkı Azerbaycan'da da dönmeye başlayınca, mücadele şiddetleniyor ve tam 23 yıl süren bir büyük isyan ateşi yakılıyor. İsyanın sebepleri elbette çok. Abbasiler'in zulmünü sonraki yıllarda binlerce sayfa yazılar anlatamadı. İşte Babek bu zulme ayaklandı. Tarihsel miras bahsine gelince, bu isyandan neredeyse bin yıl sonra Almanca konuşan bir büyük filezof Karl Marx namında, insanlığın zulüm karşısındaki bütün bu duruşlarını formüle etti. İnsanların eşit ve kardeş olduğunu bilimsel olarak anlattı bütün yer yüzüne ve sanırım Babek isyanı ve benzeri isyanlar (Elbette dünyanın her yerindeki isyanlar) belki de bu formülasyonun oluşmasına öncülük ettiler. Birkaç yüz yıl geriye gidersek, Babek isyanının bastırılmasından sonra (837'dir Babek'in öldürülme tarihi.) yanılmıyorsa 9.yüz yılda Karmatiler devleti kuruldu. Karmatiler'in Babek'i oldukları rahatlıkla söylenebilir. Karmatiler ilkel komünist bir devleti ve o zamanki Roma devleti başta olmak üzere irili ufaklı her tür devlet yapısından kötülük gördüler, fakat bütün bunlara karşın Karmati devleti 200 yıl gibi hiç de kısa sayılmayacak bir zaman dilimi içinde varlıklarını sürdürebildiler. Karmati'lerde, tıpkı Babek'ilerde olduğu gibi özel mülkiyet yoktu. Yalnızca savaşçılar, kılıç, kalkan, mızrak ve at gibi özel eşyalara sahip olabilirlerdi. Bunun dışında kalan mülk, ortaktı. Baskınlardan ve savştan elde edilmiş olan ganimet, herkesin ihtiyacına göre dağıtılırdı. Önemli bir durum ise dinlerin önerdiklerinin çok dışında, tekeşlilik esastı.

O.Y. Ülkenin ve coğrafyanın siyasi ve

ekonomik konumu açısından bugün doğuda başlayan halkların hareketlenmesi arasında nasıl bir ilişki kurulabilir?

T.K. Zulüm hangi çağda olursa olsun, zulümdür. Coğrafyalara, çağlara göre doğal ki değişkenlik göstermez. Fakat emperyalizm çağı ile birlikte, üretim araçlarının sahipleri ve sahip olacakları farklılaştı. Diploması, ikiyüzlülük, alçaklık, kaytarmacılık, aldatmacılık gibi bir çok kavram, tanım vs. hayatlarımıza girdi. Bundan ötürü de bu dengeleri gözetmeden atılan adımlar ne yazık ki dünya halkları tarihine yeni bir üzünc sayfası açmaktan başka bir işe yaramıyor. Bizler, dünyanın neresinde olursa olsun, zulme/gadre uğramış halkların yanında olmayı, tarihten öğrendiklerimizi ve çıkarttığımız dersleri onlara aktarmayı bir görev bilmeyi sürdüreceğiz.

O.Y. Babek isyanının gerçekleşmesini sağlayan koşullarla bugün hala var olan baskı ve yok sayma politikaları arasındaki benzerlik nedir? Örneğin alevi mahallelerine cami yapılması ve cem evlerinin ibadet

yeri sayılmamasının yanında asimilasyon politikalarını günümüze baktığımızda nasıl değerlendiriyorsunuz?

T.K. Elbette çağlar, zamanlar değişti. İnsanlık neleri neleri keşf etti o tarihten bu güne fakat, ne acı ki zulmün rengi hep kırmızı. İştahı ve hırsı asla doymayan kimi insanların, düşüncelerin, insanlığın başına açtığı büyük sorunlar o zamanda vardı, şimdi de var. Bizlerin düşünsel olarak bağlı olduğumuz insanlar o zaman da vardı, şimdi de var. Bu sanırım böyle bir döngü olarak, daha çok yüz yıllar insanlığın temel sorunlarından biri olmayı sürdürecektir. Bu asimilasyonu filan, doğal olarak alçakça değerlendiriyorum. İnsanların dilleri ve inançları üstünden baskı oluşturulmasını alçakça buluyorum.

O.Y. Bir de Babek adında bir kitabınız bulunuyor. Bu da sadece tarihte önemli bir isyan olmanın dışında sizin belki de oluşumunuzda önemli bir yeri olduğunu düşündürüyor. Babek isyanıyla şiiriniz arasında kurduğunuz ilişki nasıl bir ilişkidir?

T.K. Babek, çocukluğumdan öğrenip getirdiğim bir destandır. İçine doğduğum kültürün bir figürüdür aslında. Hal böyle olunca, o çocuklukta öğrendiğiniz başka başka destanlar, hayatlar, şiirler, yaptığınız işleri ve hayatınızı derinden etkiliyor elbette. Babek'de benim için böyledir. Babek üstünden sonsuz derinlikteki halkların mücadele tarihlerini öğrendim, kuşkusuz bu öğrenmenin şiirim üstündeki etkileri önemlidir. Babek (1990) ve daha sonra genişletilerek ve Sevgili Mahmut Ayaz'ın, Sait Nefisi'den çevirdiği Babek'in hayatı hakkında kimi eski tarihçilerin söylediklerinden oluşan kitap, 1978'deki Aydınlık gazetesi tefrikaları ile, daha kapsamlı bir hale geldi ve 2004'de "Babek Bir İsyan" adıyla yeniden basıldı. Yukarıda adını andığım ekler ve sanırım iki forma civarında şiirin eklenmesi, Babek'le ilgili önemli bir bilgi kaynağına da dönüştürdü sözünü ettiğim kitabı. Bütün bunlar olması gerekenlerdi diye düşünüyorum şimdi. Babek'i yazmak bir görevdi. Tek başına şiiri ve her şeyi aşan bir görev. Tarihin bu büyüklükteki bir başkaldırıya böylesine sessiz kalmasına bir "isyan" belki de. Fakat yazdığım şiirimin kaynağını elbette Babek oluşturmuyor ya da Babek şiirlerinde kullandığım tarz oluşturmuyor tek başına. Her önemli hareket, kendi tarihselliği içerisinde değerlidir. Babek'de, bizleri var eden diğer siyasi, kültürel hareketler de kendi

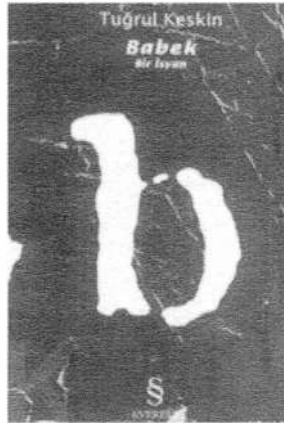
tarihsellikleri içerisinde önemlidirler. Bunun içidir ki bendeniz, moder şiirimizden öğrendiklerimle kendi şiirimi kurmaya çalışıyorum. Belki de modern şiirimizden öğrendiklerim olmasa, Babek'i 21. yüzyılın kültürel aurası içinde yeniden konuşulan bir kişilik olarak sunma şansım da olmayabilirdi, kim bilir.

O.Y. Tarihi olaylar nesiller arasındaki aktarımla belki de fetihlerin dili olmaktan çıkıp halkın ve insanlığın tarihine dair söylemler üretmemize yardımcı oluyor. Babek isyanıyla ilişkiniz bu bağlamda nasıl tanımlıyorsunuz? Ve bugün Azerbaycan özelinde ve eşitlikçi bir dünya düşü kuran tüm halkların nasıl faydalanması gerekir?

T.K. Onların, o gösterişsiz fakat onurlu bir dünyada yaşama isteği ile savaştan bu güzel insanların, uğruna savaştıkları değerler ne yazık ki günümüze kadar bozulmadan gelemedi. Her şey gibi onların bu saf

ve haklı istekleri de derin yaralar aldı, bir bakıma kirlendi. Bu gün ne Azerbaycan'da, ne İran'da, ne Ermenistan'da (Çünkü Babek ordularında, çokça Ermeni savaştı vardı.) ne de başka bir coğrafyada insanlar kardeşçe yaşayabiliyorlar. Kapitalizmin "kendi idam ipinden bile kar etme" aklı ve isteği, o güzel insanların cennet olarak addettiği şu güzelim yer yüzünü, içinden kan nehirleri akan bir cehenneme çevirdi. Eskiden insanlar vicdanlarının genişliğince insan sayılırdı. Şimdilerde vicdan neredeyse bir bütün olarak insanlık burcundan düşmüştür. Fakat eşit, özgür ve

kardeşçe yaşanabilecek bir dünyanın kapısı hala aralıktır ve insanlık elbette o kapıdan içeri girmenin bir yolunu bulacaktır. Değilse insan soyunun geleceği karanlıklar içindedir. Tarih niçin tekerrürden ibarettir? Çünkü insanlar tarihte yaşananlardan hiç ders çıkarmazlar ve tarih durmaksızın tekrar eder kendisini. Yeni, modern insan artık bu sancılardan kurtulmalıdır. İnsanlığın binlerce yıllık birikimi işaret ediyor ki, insanın kurtuluşu eşit bir dünyayı birlikte kurmaktan ve hakça, kardeşçe yaşamaktan geçiyor. İnsanlık bu düşe olan inancının asla yitirmemelidir. Bu düşe inancın kendisi bile, insanlığın kurtuluş yoludur, bu da unutulmamalıdır kanımca.

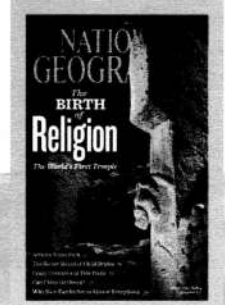

GÖBEKLİTEPE: DİNİN DOĞUŞU

Charles C. Mann

Çeviri: Barışcan Ersöz

'Göbeklitepe yerleşik bilgileri altüst edecek'

Daha önceleri ilkin tarımın ortaya çıktığını, sonrasında bunun, şehirlerin ve daha sonra yazı, sanat ve dinin doğuşuna sebep olduğunu düşünürdük. Şimdi ise dünyanın en eski tapınağı, ibadet etme itkisinin uygarlığın fitilini ateşlediğini gösteriyor.

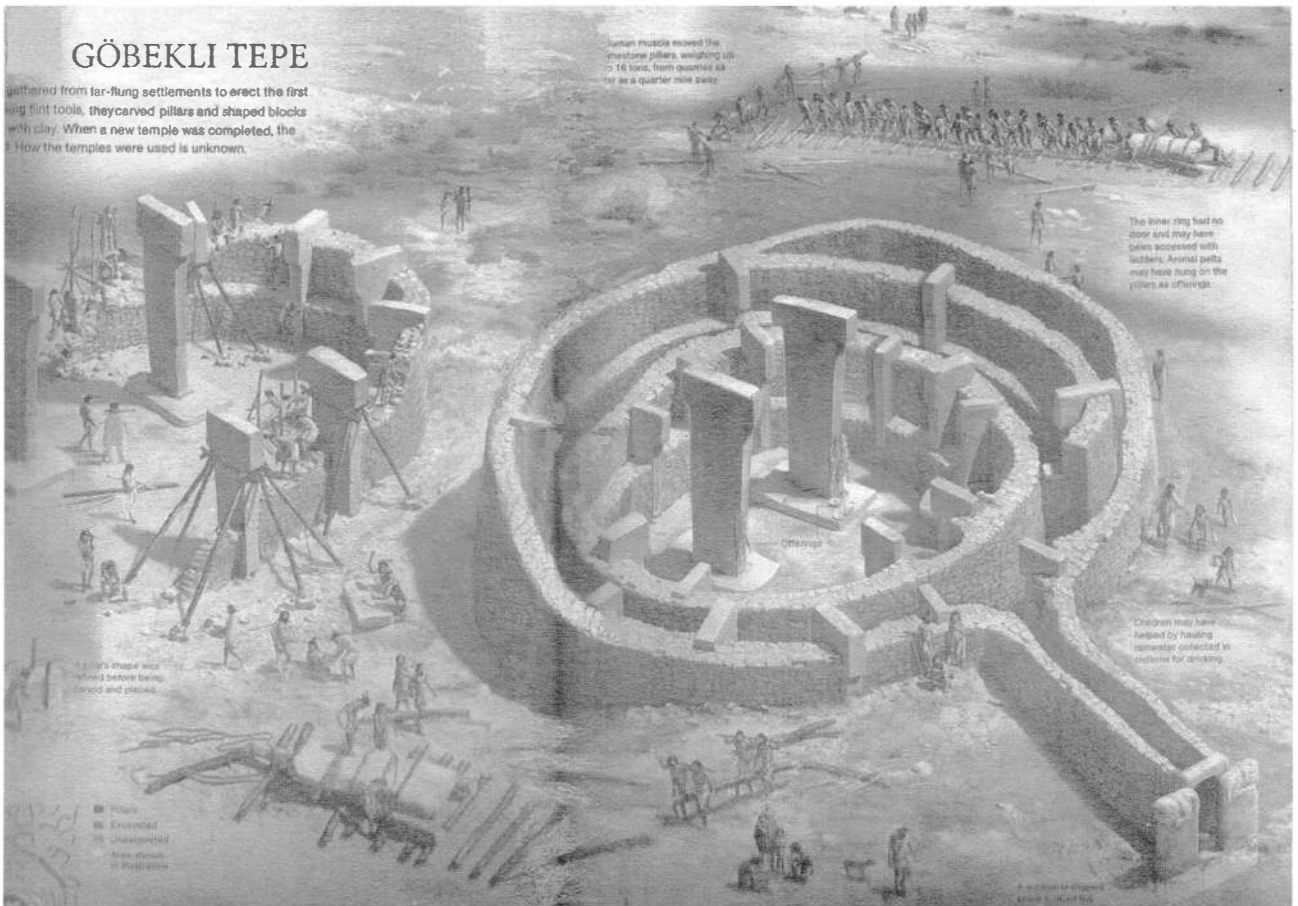
Türkiye'nin güney bölgesindeki ücra bir tepenin üzerinde uygarlığın şafağında meydana gelenler zaman zaman tekrar ortaya konuyor. Bunu gerçekleştirenlerse bir otobüs dolusu turist: Genellikle Türk, bazense Avrupalılar... Otobüsler (beyaz, klimalı ve TV donanımlı) tepenin sırtına doğru çıkan düzensiz taşlarla döşenmiş kavisli yolda tökezleyerek ilerliyor ve büyük taşın bir kapı önünde zırhlı gemiler gibi demirliyorlar. Turistler dışarı akıyor, ellerinde su şişeleri ve mp3 çalarlarıyla etrafa acemice bakınıyorlar. Rehberler talimat ve açıklamalarda bulunuyor. Ziyaretçiler aldırış etmeden tepenin üzerine doğru dağılıyorlar. Zirveye ulaştıklarında gördükleri ise şaşkınlıktan ağızlarını açık bırakacak nitelikte.

Önlerinde, halka şeklinde düzenlenmiş devasa taş bloklar, birbirlerinin üzerlerine yığılmış bir vaziyette duruyor. Belli belirsiz Stonehenge'i andıran, fakat ondan çok daha önce yapılmış ve kabaca yontulmuş bloklar yerine üzerine serpiştirilmiş hayvan figürü kabartmaları -bir ceylan sürüsü, yılanlar, tilkiler, akrepler ve yırtıcı yaban domuzları- bulunan, temiz bir şekilde kesilmiş kireç taşı sütunlarından inşa edilen bu yer Göbekli Tepe olarak biliniyor. Bu yapı topluluğu günümüzden yaklaşık olarak 11.600 yıl önce inşa edilmiş, yani Gize'deki büyük piramitten yaklaşık olarak yedi binyıl önce. İçinde dünyanın en eski tapınağını barındırıyor. Aslında Göbekli Tepe, anıtsal mimarinin bilinen en eski örneği ve insanoğlunun küçük bir barınaktan sonra ortaya koyduğu en karmaşık ve büyük yapı. Öyle ki, bildiğimiz kadarıyla bu sütunların dikildiği zamanda onunla boy ölçüşebilecek büyüklükte herhangi başka bir yapı yoktu.

Göbekli Tepe'nin inşa edildiği çağda insan ırkının büyük bir bölümü avcılık ve toplayıcılık yaparak hayatta kalan küçük göçebe gruplar halinde yaşıyordu. Buranın inşa edilmesi için daha önce olmadığı kadar insanın bir araya gelmesi gerekmiş olmalıydı. Şaşırtıcı bir şekilde tapınağı inşa eden bu insanlar her biri 16 tonu bulan taşları kesmiş, şekillendirmiş ve yüzlerce kişiyle birlikte, tekerlek veya herhangi bir yük hayvanı olmadan

taşımışlardır. Göbekli Tepe'ye bir çeşit hac ziyareti için gelenler burada yazı, metal veya çömlekçilik olmadan yaşamışlardı ve bu tapınağa vardıklarında onun sütunlarını başlarının üzerinde duran donmuş devler, yanan ateşte titreşen hayvan figürlerini ise belki sadece hayal edebilecekleri ruhsal bir dünyanın temsilcileri gibi görüyor olmalıydılar.

Arkeologların Göbekli Tepe'deki kazıları hala sürüyor ve onun taşıdığı anlam üzerindeki tartışmalar da devam ediyor. Bildikleri tek şey ise beklenmedik buluntuların bolluğu içerisinde türümüzün çok eski geçmişiyle alakalı önceki düşünceleri alt üst eden en kayda değer şeyin bu yapı olduğu. Bundan sadece 20 yıl öncesinde araştırmacıların çoğu Neolitik Devrim'in (tarımın doğuşuyla başlayıp Homo sapiens'i dağınık avcı-toplayıcı gruplar olmaktan çıkararak, çiftçi topluluklar ve oradan da karmaşık teknolojileri olan, büyük tapınaklar, kuleler, krallar ve onların tebaalarını kontrol edip başarılarını kaydeden rahiplerin bulunduğu toplumlar haline getiren önemli dönüşümün) nerede ve ne zaman olageldiğini ve hangi aşamalardan geçtiğini kabaca bildiklerini düşünüyorlardı. Fakat son yıllarda yapılan yeni keşifler ki Göbekli Tepe bunların en üst sırasında bulunuyor, arkeologları yeniden düşünmeye zorluyor.

Başta Neolitik Devrim'in bir deha sıçramasıyla şimdiki Irak topraklarının güney kesimlerinde, Dicle ve Fırat ırmaklarının arasında kalan Mezopotamya denen tek bir bölgede bir anda ortaya çıktığı ve buradan Hindistan, Avrupa ve ötesine yayıldığı düşünülüyordu. Çoğu arkeolog bu ani serpillişin buzul çağıın bitmesiyle beraber insanların bol miktarda ekin ekip hayvan gütmesine izin veren aşamalı bir ısınmaya bağlı olarak oluşan çevresel değişikliklerle birlikte süregeldiğine inanıyordu. Yeni araştırmalara 'devrim' olarak adlandırılan bu sürecin çeşitli yerlerde binlerce yıllık bir zaman diliminde pek çok elden ortaya çıktığını gösteriyor. Ve bu değişim, çevresel faktörlerden değil fakat tamamen başka bir etmen tarafından gerçekleştirilmiş olabilir.

Klaus Schmidt onu gördüğü anda Göbekli Tepe'de çok zaman geçireceğini anlamıştı. Şimdi Alman Arkeoloji Enstitüsü'nde (DAI) araştırmacı olan Schmidt 1994 yazını Türkiye'nin güneydoğusunda dolaşarak geçirmişti. O bölgede bulunan başka bir kazı alanında birkaç yıl boyunca arama yapmıştı. Bu bölgede bulunan en büyük şehir Şanlıurfa. Genç ve kibirli bir kent olan Londra'nın standartlarına göre düşünürse Şanlıurfa, Hz. İbrahim'in doğum yeri olduğu varsayılan bu kent oldukça eski bir yerleşim. Schmidt burada Neolitik devri daha iyi anlamamızı sağlayacak bir yer bulmak istiyordu. Öyle bir yer ki Şanlıurfa'yı dahi genç gösterecek. Bu şehrin kuzey kesimi ünlü Fırat ve Dicle nehirlerinin doğduğu ilk küçük tepelerin yerden dalga dalga yükseldiği toprakları barındırıyor. Kentin yaklaşık 15 km. dışında uzun bir sırtın sonunda halk arasında Göbekli Tepe olarak bilinen bu yer yükseliyor.

1960'lı yıllarda Chicago Üniversite'sinden gelen araştırmacılar bölgeyi incelediklerinde Göbekli Tepe çok da ilginç bir yer olarak görünmemişti. Tepede büyük bir harabe vardı. Bunların Bizans döneminin ileri karakollarının faaliyetleri sonucunda bu hale geldiklerini, orada burada kırık dökük halde bulunan kireç taşlarının mezar taşı olabileceğini düşündüler. Schmidt Chicagolu araştırmacıların tepeyle ilgili bu anlatımlarıyla karşılaştığında orada neler olup bittiğini kendi görmek istedi. Toprağın üzerinde çok büyük miktarda çakmaktaşı kırıntısı vardı. 'Oraya gittiğim ilk dakika içinde' diyor Schmidt, geçtiğimiz binyıl boyunca

onlarca hatta yüzlerce insanın çalıştığı bir yere baktığımı anlamıştım. Kireç taşı levhalar Bizans dönemi mezar taşlarından çok daha eski olmalıydılar. Ertesi yıl DAI ve Şanlıurfa Müzesi'yle işbirliği içinde çalışmalara başladı.

Daha kazının ilk bir kaç santimetresinde ekip çok ayrıntılı bir şekilde işlenmiş bir taşla denk geldi. Ve sonra bir başkasına ve bir başkasına... Bunlar çember şeklinde dizilmiş sütunlardı. Aylar ve yıllarca geçtikçe

Schmidt ve onun Alman ve Türk öğrencileri ve yerel halktan 50 kişinin oluşturduğu ekibi bu halkalardan ikincisini, üçüncüsünü ve daha fazlasını buldular. 2003 yılında yapılan jeomagnetik taramaların gösterdiğine göre yer altında bunlardan karman çorman bir halde en az 20 kadar vardı.

Sütunlar oldukça büyüklere; bir tanesi neredeyse 5.5 m ve 16 ton kadardı. Yüzlerini her biri farklı bir stilde, bazıları kabaca yontulmuş, az bir kısmı da Bizans sanatında olduğu gibi sadeleştirilmiş ve sembolize edilmiş halde bulunan hayvan kabartmaları dolduruyordu. Tepenin diğer kısımları Schmidt'in o zamana kadar gördüğü en harika çakmaktaşıdan bıçak, balta ve ok

ucu gibi araçların bulunduğu Neolitik bir mahzen gibiydi. Diğer komşu vadilerden getirilmek zorunda kalınmış olsa da, Schmidt'in anlattığına göre burada bir kaç metre kare içerisinde başka arkeolojik alanların tamamındakinden daha fazla çakmaktaşı kalıntı bulunuyor.

Çemberler belirlenmiş genel bir tasarıma göre yapılmışlar. Hepsi kireç taşı sütunlardan "T" şekline ya da dev bir çiviye benzer şekilde yapılmışlar. Boyları bir bıçağa benzer şekilde genişliklerinin beş katını buluyor. Bir kol ya da daha fazla bir genişlikte birbirlerine alçak duvarlarla bağlanmış olarak duruyorlar. Her bir halkanın ortasında ince uçları toprağa açılmış sığ bir çukurluğa bindirilmiş daha uzun iki sütun duruyor. Schmidt ile beraber bölgenin korunması üzerine çalışan Alman mimar ve inşaat mühendisi Eduard Knoll'e bu bindirmelerin ne kadar iyi yapılmış olduğunu soruyorum. "İyi değil" diye cevaplıyor başını sallayarak. "Henüz mühendislikte o kadar ustalaşmamışlardı." Knoll bu sütunların ahşap kolonlarla birbirine yaslanmış olabileceklerini düşünüyor.

Schmidt "T" şeklindeki heykellerin insanı temsil ettiğini düşünüyor. Bazı sütunların "omuz kısmından"

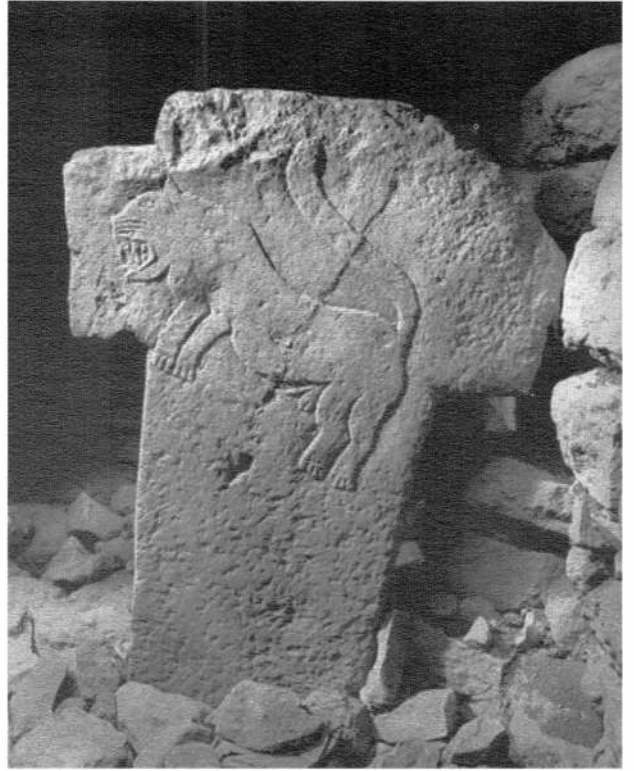

kıvrılarak şekillendirilmiş kollarla karın hizasına kadar uzanan eller bu fikri destekler nitelikte. Sütunların hepsi merkeze döndürülmüş vaziyette; "sanki bir buluşma ya da dans izler gibi" diyor Schmidt, "ya da bir oyun, belki dini bir ritüel." Sütunlar üzerindeki hoplayıp zıplayan hayvan figürlerine gelince, Schmidt bunların genel olarak zehirli akrep, yaban domuzu ve vahşi aslanlar olduğunu belirtiyor. Bunlar sütunların koruyucusu ya da onlar tarafından sakinleştirilen hayvanlar olabilir ya da orada bir araya getirilmiş bir totem...

Kazılar devam ettikçe bir bulmaca altında başkası beliriyor. Şimdilik bilinmeyen bir sebepten dolayı Göbekli Tepe'deki bu çemberler bir şekilde güçlerini veya o zamanki çekiciliklerini kaybetmiş görünüyorlar. Her bir kaç on yılda bir bunlardan birini gömüp daha küçük bir tanesini iç kısmına yeniden inşa etmişler. Ve hatta bazen bir üçüncüsünü. Daha sonra ise bütün bu topluluğun tamamı toprakla doldurulmuş ve hemen yanı başında başka bir çember yaratılmış. Bu alan yüzyıllar boyunca inşa edilmiş, sonra gömülmüş ve tekrar inşa edilmiş olabilir.

İlginç bir şekilde Göbekli Tepe'de yaşayanlar zaman geçtikçe tapınak inşa etme işinde daha da kötüleştiler. En erken yapılan halkalar teknik ve artistik açıdan en büyük ve karmaşık olanlarken, zaman geçtikçe taş blokların ufaldığı, daha basit hale geldiği ve birbirine özensizce bitleştirildiği görülüyor. En sonundaysa bu uğraş tamamen bir kenara bırakılıyor ve M.Ö. 8200 yılına gelindiğinde Göbekli Tepe bir defa yükselmek üzere çöküyor.

Araştırmacıların buldukları kadar önemli olan başka bir şey de ne bulamadıklarıydı: herhangi bir yerleşme izi. Taş blokları şekillendirmek ve dikmek için yüzlerce insan çalışmış olmalıydı, fakat etrafta hiçbir su kaynağı yok; en yakın akarsu buradan 5 km uzakta. Ayrıca bu insanların kalacakları barınaklar olmalıydı fakat ortada Schmidt'in bir yerleşim yeri olarak

yorumlayabileceği herhangi bir ev, duvar veya şömine kalıntısı yok. Bunun yanında bunların doyurulmaları için gerekli olacak tarımın yapıldığına dair bir kanıt da bulunabilmiş değil. Ayrıca Schmidt herhangi bir mutfak kırı ya da yemek ateşi izi bulamamış. Burası tamimiyle törensel bir alan. Burada yaşayanlar olmuşsa eğer, bunlar, oranın sakinleri olmaktan çok çalışanları olmalılar. Bölgede bulunan binlerce ceylan ve yaban öküzü kemiği kalıntısına bakılacak olursa, çalışanların sürekli olarak uzak yerlerde avlanarak buraya taşınan av etiyle beslendikleri görünüyor. Bütün bu karmaşık uğraşları organize eden ve denetleyen birilerinin olması gerekir fakat şimdiye kadar burada herhangi bir sosyal hiyerarşinin varlığına -zenginler için ayrılmış yaşam alanları, hazinelerle doldurulmuş mezarlar ya da herhangi bir grubun diğerlerinden daha iyi beslenme imkânlarının olduğuna dair işaretlere- rastlanmış değil.

"Bu insanlar avcı-toplayıcıları", diyor Schmidt. "Avcı-toplayıcılarla ilgili fikirlerimiz her zaman için bu insanların küçük, 10-20 insan barındıran, göçebe gruplar halinde yaşadıkları yönündeydi. Büyük, kalıcı yapıları yoktur, diye düşünürdük, çünkü sürekli olarak etrafta yeni kaynaklar aramak üzere dolaşmak zorundaydılar. Rahip veya zanaatkârlar gibi farklı sınıfları yoktu çünkü onların doyurulabilmesi için gerekli artı erzağı taşımak mümkün değildi. Burada Göbekli Tepe'de de tam olarak bunu yaptılar."

Avcı-toplayıcıların Göbekli Tepe gibi bir yeri inşa ettiğini keşfetmek birinin çakı ile Boeing 747

yaptığını bulmak gibi. "Ben, bütün meslektaşlarım, hep beraber 'Ne?, Nasıl?,' diye düşündük" diyor Schmidt. İronik bir şekilde, Göbekli Tepe hem yaklaşmakta olan uygar dünyanın bir müjdecisi hem de yok olmakta olan göçebe geçmişin önemli bir sembolü. Başarı olağanüstüydü, ama bu nasıl olmuştu veya anlamı neydi, idrak etmek zor. Schmidt'in beklentisine göre 10-15 yıl içinde Göbekli-Tepe Stonehenge'den daha ünlü bir yer olacak. Üstelik iyi bir nedenden ötürü...

V. Gordon Childe'in hayaleti sanki Göbekli Tepe üzerinde geziyor gibi. Daha sonra İngiltere'ye göçmüş bir Avustralyalı olarak Childe gösterişli birisi, golf pantolonu ve papyonla dolaşan ve nutuklarını budalaca Stalinist marşlarla süsleyen tutkulu bir Marxistti. Aynı zamanda geçtiğimiz yüzyılın en sözü geçen arkeologlarından bir tanesiydi. Büyük bir sentezci olan Childe diğer meslektaşlarının birbirinden ayrı entelektüel tasarımlarını bir araya getirdi. Bu sentezlerin en önemlisi de 1920'lerde ortaya attığı "Neolitik Devrim" oldu.

Bugünün terimleriyle Childe'in görüşleri şu şekilde toparlanabilir: Homo sapiens sahneye yaklaşık 200.000 yıl önce çıktı. Sonrasında takip eden binyılların çoğunda, tür küçük avcı-toplayıcılar olarak geçirdiği dönemde, kayda değer bir değişim göstermedi. Sonrasında ise Neolitik Devrim ortaya çıktı. "Köklü bir değişim" diyor Childe, "bütün bir tür için devrimci dönüşümlerle dolu bir dönem." Zihinlerde çakan bir fikirle, insanların bir kısmı yüzünü avcı-toplayıcılıktan tarıma dönmeye başladı. Çiftçiliğin benimsenmesi, diyor Childe, daha da büyük bir dönüşümü beraberinde getirdi. Kendi arazilerinde daha fazla zaman geçiren insanlar dolaşmayı bıraktılar ve yeni araçları ve çömleği icat ettikleri kalıcı yerleşimlere taşındılar. Neolitik Devrim, onun görüşüne göre, "insanın ateşe hükmetmesinden sonra ortaya çıkmış en önemli olay."

Devrimin tüm yönleri içerisinde, tarım en önemli olanıydı. Binyıllar boyunca kadınlar ve erkekler taş aletleriyle çevreyi dolaşıp yabancı tahılların uçlarını topladılar ve bunları evlerine götürdüler. Bu tahıl alanlarına yönelmiş ve onları korumuş olsalar da, bu bitkiler hala yabandı. Tarımsal hallerinin aksine, yabancı buğday ve arpa olgunlaştıklarında hemen parçalanıyorlar ve çekirdekler kırılarak toprağa düşüyordu. Bu da onları olgun haldeyken toplamayı imkânsız kılıyordu. Genetik açısından konuşacak olursak, gerçek tahıl üretimi ancak insanların, olgunlaştıklarında parçalanmayan mutant bitkileri yani çiftçilerin onları topladığı zamana kadar dayanabilen evcilleştirilmiş buğday ve arpayı büyük alanlar üzerinde üretmesiyle başladı.

Yemek için bütün çevreyi aramak yerine, insanlar şimdi ihtiyaç duyduğu kadarını ihtiyaç duyduğu yerde üretebiliyorlardı. Böylece daha büyük gruplar halinde beraber yaşayabilirlerdi. Bundan sonrası bir nüfus patlamasıydı. "Neolitik devrimden hemen sonra, türümüzün popülasyonu hızla katlanmaya başladı" diye yazıyor Childe. Bu aniden daha kalabalık hale gelen topluluklarda fikir alışverişi de daha olanaklı hale geldi ve bu teknolojik ve sosyal yeniliklerin birden ortaya çıkmasını sağladı. Din ve sanat, medeniyetin özellikleri serpilmeye başladı.

Childe, bugünkü araştırmacıların da düşündüğü gibi, Neolitik devrimin ilk olarak bugün bereketli hilal olarak bilinen Gazze'nin kuzeydoğusundan Türkiye'nin güneyine ilerleyen ve daha sonra Irak içine kıvrılan yayda ortaya çıktığına inanıyordu. Burası güneyde acımasız Suriye Çölü ve kuzeyde Anadolu sıradağlarının sınırladığı ılıman bir iklim alanıydı. Doğu ucu Irak'ın güneyinde Fırat ve Dicle nehirlerinin birleştiği bölgede bulunuyordu. Burası aynı zamanda geçmişi M.Ö. 4000 yılına tarihlenen Sümer krallığının bulunduğu alandı. Childe'in yaşadığı dönemde birçok araştırmacı Sümerlerin medeniyetin başlangıç noktasını temsil ettiklerini düşünüyordu. Arkeolog Samuel Noah Kramer bu görüşlerini 1950'de yazdığı "Tarih Sümerle Başlar" kitabında toplamıştı. Ama Kramer daha kitabını bitirmeden, bu resim, zıt tarafta yani hilalin batı ucunda yeniden gözden geçiriliyordu. Doğu Akdeniz'de, bugün Filistin, İsrail, Lübnan, Ürdün ve batı Suriye topraklarını içine alan bölgede arkeologlar geçmişi M.Ö. 13.000 kadar eski bir zamana giden yeni bir yerleşim keşfettiler. Natuf köyleri (ilk defa bulunduğu yerin ismine ithafen) olarak bilinen bu yerleşimler, buz çağına bitimine yakın bir zamanda bölgenin ikliminin daha nemli ve ılıman hale gelmesiyle bütün Levant bölgesine yayıldı.

Natufuların keşfi Childe'in Neolitik devrim

düşüncesinin çöküşünü başlatan şey oldu. Childe yerleşik köylerin ve medeniyetin ortaya çıkmasının önkoşulu olarak tarımı gerekli görüyordu. Natufîlular ise 700 kişilik bir nüfusu barından yerleşimlerde yaşıyor olmalarına rağmen hala avcı-toplayıcı bir hayat sürüyor, çiftçilik yerine geyik avlıyor ve yabani arpa, çavdar, buğday toplayarak besleniyorlardı. "Bu fikirlerimizi gözden geçirmemiz için önemli bir işaret" diyor Harvard Üniversitesi'nden arkeolog Ofer Bar-Yosef.

Natuf köyleri M.Ö.10.800 civarlarında bölgenin sıcaklığının -11 C gibi sıcaklıklara düştüğü, 1200 yıl süren ve bereketli hilalde daha kurak koşullara yol açan küçük buz çağıının olduğu dönemde zor zamanlar geçirdi. Yabani hayvanların azalması ve bitki örtüsünün donması ile köyler bir anda aşırı nüfuslarını taşıyamaz hale geldiler ve bir anda birçok insan yeniden, göçebe topluluklar olarak yiyecek kaynaklarının hala var olduğu bölgeleri dolaşmaya başladılar.

Bazı yerleşimler daha kurak olan koşullara uyum sağlamaya çalıştılar. Şimdi Suriye'nin kuzeyinde bulunan Abu Hureyra köyü yerel bazı çavdar çeşitlerini üretmeye çalışmış gibi görünüyor ve belki ürünlerini de topladılar. 2000 yılında burada bulunan çavdar kalıntılarını inceledikten sonra, University College of London'dan Gordon Hillman ve Rochester Institute of Technology'den Andrew Moore, yabani emsallerine göre burada üretilenlerin daha büyük olduklarını ve bunun da bir evcilleştirme işareti olduğunu çünkü ekimin, insanlar için değerli olan çekirdek ve meyve büyüklüklerine bakarak yapıldığını ortaya attılar. Bar-Yosef ve bazı başka araştırmacılar Mureybet ve Tell Qaramel gibi başka bazı komşu köylerinde tarım yapmış olabileceğine inanıyor.

Eğer arkeologlar haklıysa bu ilkel yerleşimler karmaşık toplumların nasıl oluştuğuna dair yeni açıklamalar sunuyor. Childe'e göre tarımın önce gelmesi insanın doğal dünya üzerindeki egemenliğinin genişlemesine izin veren yeni ve zengin bir fırsattı. Natuf bölgesi ise yerleşimin önce geldiğini ve tarımın daha sonra bir kriz ürünü olarak geliştiği fikrini veriyor. Bar Yosef'in de belirttiği gibi, daha önce bolluk içinde yaşayan, fakat gitgide kuraklaşan ve soğuyan bir çevre ve nüfus artışı ile karşı karşıya kalan insan şöyle düşündü: "Eğer buradan taşınırsak diğer insanlar kaynaklarımızı kullanacaklar. Hayatta kalmamızın en iyi yolu yerleşim kurmak ve kaynaklarımızı kendimiz için kullanmaktır..." Sonrasında ise tarım başladı.

Neolitik devrimin iklim değişikliği ile ortaya çıktığı yönündeki fikir 1990'lı yıllarda küresel ısınmanın etkileri hakkındaki endişelerin ortaya çıktığı bir dönemde yankı buldu. Sayısız kitap ve makalede destek

buldu ve en sonunda Wikipedia'da kutsal bir hal aldı. Ama eleştiriler kanıtların yetersiz olduğu yönünde; kısmen Abu Hureyra, Mureybet ve kuzey Suriye'deki daha birçok arkeolojik kazı alanının daha araştırmalar tamamlanmadan baraj sularının altında kalmasından dolayı. "Bütün bir insan kültürünün kökenlerine dair temelde 5-10 fazla olgunlaşmış tohuma dayanan bir teoriniz var." diyor Fransa'daki Ulusal Bilimsel Araştırma Merkezi'nden antik tarım uzmanı George Willcox. "Bu tahılların fosilleşme sırasında bu hale gelmiş olmaları ya da Abu Hureyra'da birilerinin sık rastlanmayan bir yaban çavdarı bulması daha olası değil mi?"

Natufîlular hakkındaki tartışmalar keskinleşirken Schmidt Göbekli Tepe'de dikkatli bir şekilde çalışmasını sürdürüyordu ve buldukları, bir kez daha, bütün araştırmacıları fikirlerini yeniden gözden geçirmeye zorlayacaktı

Antropologlara göre örgütlü din, avcı-toplayıcıların yerleştiği, çiftçiliğe başladığı ve büyük topluluklar oluşturdukları bir zamanda bir avuntu olarak ortaya çıktı ve toplum nezdinde kaçınılmaz olarak yükselişe geçti. Göçebe bir grupla karşılaştırıldığında yerleşik bir toplumun ürünün saklanması ve kalıcı evlerin sağlanması gibi uzun vadeli ve karmaşık amaçları vardı. Eğer köyün sakinleri bu kolektif yapılanmanın içinde olursa bu amaçların başarılması daha kolay olurdu. Her ne kadar ilkel dinlerin ölü gömme, mağara resim ve figürlerini ortaya koyma gibi pratikleri binlerce yıl önce ortaya çıkmış olsa da, örgütlü din, insanların bu büyük, yeni, kırılgan topluluklarını birbirine bağlamak için ortak bir ilahi düzene duyulan ihtiyaçla beraber kendini gösterdi. Ayrıca bu karmaşık toplumlarda ortaya çıkan sosyal hiyerarşinin aklanmasına da yardımcı olmuş olabilir: nitekim gücü elinde bulunduranların tanrıyla

özel bir bağı olduğu düşünülüyordu. İnancı, ortak bir dünya görüşüne ve evrendeki yerlerine dair ortak bir fikre sahip toplumlar, birbiriyle çekişen sıradan insan toplumlarına göre birbirlerine daha bağlı haldeydiler.

Schmidt'in düşünce şekline göre, Göbekli Tepe, buna ters bir senaryo ortaya koyuyor: Devasa bir tapınağın göçebe toplumlarca inşa edilmiş olması örgütlü dinin tarımın ortaya çıkmasından ve uygarlığın diğer kollarından daha önce geldiğinin bir kanıtı ve bize insanın kurban ritüeli için bir şeyler sunma dürtüsünün onun kendisini doğanın bir parçası olmaktan onun efendisi olarak görmeye başlamasıyla ortaya çıktığını akla getiriyor. Avcı-toplayıcılar köylere yerleşmeye başladıkları zaman, kaçınılmaz olarak yaşama alanları arasında bir bölünme -yüzlerce insanı barındıran bir evler yığını- oluşturdular ve kafalarında dışarıda ölümcül canavarların bulunduğu tehlikeli topraklar olduğu düşüncesini yarattılar.

Fransız arkeolog Jacques Cauvin bilinçlerdeki bu değişimin "sembollerin devrimi" , yani insanın kendisine benzeyen, fiziksel dünyanın ötesindeki bir evrende var olan doğaüstü şeyler olarak tanrıları tasavvur etmesine imkân veren kavramsal bir değişim olduğuna inanıyordu. Schmidt Göbekli Tepe'yi Cauvin'in teorisinin bir kanıtı olarak görüyor. "Hayvanlar ruhani dünyanın bekçileriydiler." diyor. "T şeklindeki sütunların üzerindeki kabartmalar ise öbür dünyanın betimlemeleri."

Schmidt Göbekli Tepe'nin 150 km yarıçapındaki bölgede yaşayan avcı-toplayıcı toplumların, tapınağı, toplanıp buluştukları ve belki buradaki rahip ve zanaatkarlara hediye veya değerli eşyalar sundukları kutsal bir mekân olarak yarattıklarını öne sürüyor. Böyle bir sosyal organizasyon sadece burayı inşa etmek için değil aynı zamanda kendisine çektiği insanlarla

ilgilenebilmesi için de gerekli olmalıydı. Burada ilahiler söylenip davullar çalındığı ve meşale ışığında sütunlardaki hayvan resimlerinin titreşerek hareket ettiğini hayal edilebilir. Tabi ki burada şölenler de yapılıyordu: Schmidt bira için kullanılmış olabilecek taş havuzları ortaya çıkardı. Tapınak ruhsal bir yerdi ama aynı zamanda Disneyland'in neolitik versiyonu da olabilir.

Bitkilerin evcilleştirilmesine ait ilk kanıtlardan bazıları yaklaşık 30 km uzaklıktaki dağlık alanda bulunan Nevalı Çori'de bulundu. Göbekli Tepe gibi, Nevalı Çori de tam olarak, arkeologların pek de yerinde olmadan akeramik neolitik çağ olarak adlandırdığı küçük buz çağından sonraki dönemde ortaya çıktı.

Nevalı Çori şimdi bölgede sulama ve elektrik üretimi için kurulmuş olan bir barajın suları altında. Ama sular araştırmanın sona ermesine neden olmadan önce, arkeologlar Göbekli Tepe'de Schmidt'in daha sonra ortaya çıkartmış olduklarına benzer, üzerlerinde hayvan motifleri bulunan T şeklinde taş sütunlar bulmuşlardı. Benzer sütun ve motifler Göbekli Tepe'nin bir kaç yüz kilometre uzağındaki yerleşimlerde de vardı. Tıpkı Hristiyan evlerinde bulunan bakire Meryem ikonaları gibi, diyor Schmidt, bu yerleşimlerdeki motifler de ortak bir dini sembolize ediyor ve Göbekli Tepe'yi saran bu inanç topluluğu dünyanın ilk gerçek dini topluluğu olabilir.

Doğal olarak Schmidt'in bazı meslektaşları bu görüşlerle hemfikir değil. Evlere ait herhangi bir kanıtın olmaması örneğin, Göbekli Tepe'de birilerinin yaşamadığı anlamına gelmez. Ve dahası Bereketli Hilal de uygarlığın temelleri üzerine araştırma yapan arkeologlar her şeyi ortaya çıkaran tek bir nedenin varlığına dair bir senaryo üretmeye çalışılmasına şüpheyle yaklaşıyorlar. Dahası, bu çeşitli arkeolojik alanların sözde sakinleri hangi kombinasyonun işe yaradığını görmek için uygarlığın temel taşlarıyla hep beraber oynamış olabilir. Bir yerde tarım her şeyin ortaya çıkmasına yol açmışken, başka bir yerde bu din ve sanat olabilir. Ve başka bir yerde nüfus artışı ya da sosyal organizasyon ve hiyerarşi. Eninde sonunda hepsi aynı yerde son buldu. Belki de uygarlık tek bir yolda ilerleyen bir şey değildi; bunun yerine farklı yerlerde farklı anlamlarla ortaya çıkıyordu.

Schmidt'e göre, meslektaşlarının çoğu Göbekli Tepe'ye değer vermekte onun kazılması kadar yavaş davranıyorlardı. Bu yaz onun bölgedeki on yedinci yılı. Arkeoloji yıllıkları bilim adamlarının aceleyle ve üstünkörü ortaya çıkardığı ve bilgilerin sonsuza dek ortadan kaybolmasına yol açtıkları kazı sonuçlarıyla dolu. Schmidt ismini o bilim adamları arasına yazdırmamakta kararlı. Şimdiye kadar 90 dönümlük arazinin sadece 40 dönüm kadarı ortaya çıkarılmış durumda.

Schmidt, gelecekte yapılacak kazıların Göbekli Tepe'nin önemi hakkında düşündüklerimizi değiştirebileceğini de ekliyor. Hangi çağ olduğu tam bilinemediğinden Schmidt son katmana gelip gelmediği konusunda emin değil. "Keşfettiğimiz her yeni şey bize yanında iki soru getiriyor" diyor. Hala ortaya bazı sonuçlar koyuyor. "20 yıl önce herkes uygarlığın çevreyle ilgili nedenlerden dolayı ortaya çıktığına inanıyordu." diyor, "Şimdiyse uygarlığın insan aklının bir ürünü olduğunu düşünüyorum."

GILGAMIŞ DESTANINDA, GONÇAROV VE HESSE'NİN ESERLERİNDE KADINLIĞIN "İNSANLAŞTIRICI YANI"

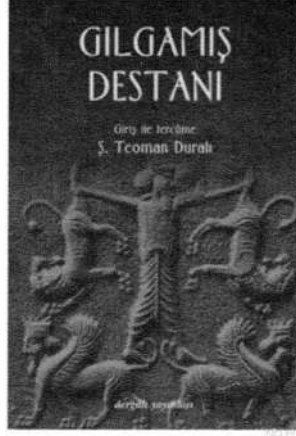
Gülşah KÖKSAL

MÖ 3000'li yılların ikinci yarısında Ur kentinde yaşamış, dörtte üçü Tanrı, dörtte biri insan olan Tanrı-kral, güçlü ve bilge olma yoluna kendini adanmış, yalnız, mutsuz, ama içinde bulunduğu bu durumdan da kurtulmak isteyen bir tarihsel kahramandır Gilgamesh. Kazandığı tüm başarılar onu yalnızlığına biraz daha yaklaştırmakta, geçen hergün dostluğa olan susuzluğu da artmaktadır.

Dostlukta aradığı en temel şey, yine "güçtür". Çevresinde, bu güce sahip, kendine yoldaş olabilecek bir kahraman görememekte ve herkese böyle biriyle karşılaştığı an kendisine haber verilmesini emretmektedir. Nitekim, uzak ormanlardan birinde, hayvanlarla birlikte hayvan gibi yaşayan, saldırgan, iri gövdeli, güçlü bir insanın yaşadığına dair haber alınır. Bunu duyan Gilgamiş çok heyecanlanır ve o kişinin derhal Ur şehrine getirilmesi emrini verir. Hiç kimse Enkidu adlı bu vahişinin ormandan kente getirilmeye nasıl ikna edileceğini bilememektedir. Sonunda, Tanrıça İstar'ın tapınağındaki fahişelerden biriyle Enkidu'ya gidilmesine karar verilir. Bu güzel kadın ona yavaş yavaş yaklaşacak, güzelliğiyle Enkidu'nun gözlerini kamaştırdıktan sonra ona dokunup sıcaklığını hissetmesini sağlayacaktır. Nitekim düşünülen bu yöntem etkisini göstermiş, ilk başta saldırganca tutumlar sergilediği bu kadına karşı zamanla güven duymaya, onun zararsız olduğuna inanmaya başlamış, yanına yaklaşmasına karşı çıkmaz olmuştur Enkidu. Kadın ona şefkatle dokunmuş, saçlarına, yüzüne öpücükler kondurmuş ve Enkidu'yu kendine aşık etmeyi başarmıştır. Enkidu, daha önce tanımadığı bu duygular karşısında önce şaşkınlığa düşmüş, daha sonra kendini bu güzel kadının kollarına bırakmış, vahşi tarafından yavaş yavaş sıyrılıyor olduğunu dahi fark edemeyecek hale gelmiştir. Kadın sevişmeyi öğretmiştir ona, koklamayı, dokunmayı; iki farklı beden bir arada nasıl bir ahenk yarattığını, yan yana uzanıp doğanın sesinde yakalanan o aşka kendini bırakmayı... Enkidu başka bir insandır artık. Eskisi gibi yaşamaya devam edebilmesi olanaksızdır; içindeki insan tarafıyla karşılaştıktan, aşkı bir kez dahi olsa en derinlerinde hissettiğini fark ettikten sonra... Kadın, artık dönmek zorunda olduğunu söylediği an, çaresiz Enkidu da onunla birlikte gitmek zorunda kalmıştır. Kopmak mümkün değildir artık insanlığından; her şeyi olan orman ve oradaki alışkanlıkları, sevdiği kadın karşısında bir hiçtir artık. Birlikte Ur kentine giderler, ve Enkidu Gilgamiş'in en yakın dostu, sırdaşı, yoldaşı olarak yaşamına "insan" olarak devam eder..

İvan GANÇOROV ölümsüz eseri "Oblomov"la, bir dönemin değil, günümüzün de en yaygın kişilik tiplerinden biri olan "tembel insan"ı betimlemiştir bizlere. Bu, yüzlerce sayfalık hacimli eser, bir ay gibi kısa bir sürede yazılmıştır. Gançorov bununla ilgili şöyle bir açıklamada bulunmuştur; "Bu büyük romanın bir ay içinde yazılması belki de imkansız görünür. Ama unutmayın ki, bu eseri

yıllarca kafamda taşıdım ve onu ancak kağıda geçirmek kalmıştı".(1) "Oblomov, yıkılmakta olan bir toplum düzeninin, Rus derebeyi sınıfının çocuğudur. Çiftliği vardır, köleleri vardır; ama kendisi, bütün köklerinden kopmuş derebeyleri gibi, onları bir kahyaya bırakıp şehre,

devlet kapısına sığınmıştır. Oblomovka yaşayışı, gelenekleri, inanışları, aile kuruluşu,, çalışma düzeniyle eski Rusya'dır. 1850'de Oblomovka o kadar sönmüş, o kadar cılızlaşmıştır ki, Oblomov bile orada barınamamış, Rus şehirlerinde yeni başlayan, fakat Oblomovka'da yetişen bir a d a m ı n k a v r a y a m a y a c a ğ ı , benimseyemeyeceği bir hayata doğru sürüklenmiştir. İşte, bu iki dünya arasında açıkta kalan bir insan, Rusya'da o tarihte yaşayan sayısız insanın temsilcisidir. Oblomovka'da köylülerin hazırlayacağı ekmeği yemek için büyütülmüş Oblomov, ekmeğini kendi kazanan insanlar arasında ne yapacağını şaşırır; böyle bir hayat için ta

küçükten hazırlanmamış olan iradesi yavaş yavaş söner, hayatla arası hergün biraz daha açılarak, sonunda toplumdışı bir insan, kendini taşıyamayan bir yük olur.(2) Oblomovlukla ilgili olarak Lenin; "Rusya üç devrim geçirdi, ama gene de Oblomov'lar kaldı; çünkü Oblomov'lar yalnız derebeyler, köylüler, aydınlar arasında değil, işçiler, komünistler arasında da vardır. Toplantılarda, komisyonlarda nasıl çalıştığımıza bakarsanız, eski Oblomov'un içimizde olduğunu görürsünüz. Onu adam etmek için daha çok zaman yıkamak, temizlemek, sarsmak, dövmek gerektir." demiştir.(3) Oblomov, yatağa uzanmış haliyle çıkar karşımıza ilk sayfada. Bu altı yüz on dokuz sayfanın sadece yarısında yatak dışında geçer roman. Tembel, dışarıya çıkmaktan üşenen, tek geliri olan çiftliğin idaresini kahyalara teslim etmiş, onlar da efendilerinin yıllardır uğramadığı toprakların kazancını her yıl biraz daha az göstererek onu iyice geçim sıkıntısına düşürmekte hiçbir sakınca görmeyen kimselerden oldukları için karşılıklı bir anlaşmayla geçer yıllar; çiftliktekiler hesap sorulmamasından dolayı mutludurlar;

Oblomov da üç kuruş da olsa geliyor olmasından sesini çıkarmaz bu duruma. Arkadaşlarından yalnızca Ştols acımasızca eleştirir onu; içinde bulunduğu durumu, artık ayağa kalkıp çiftliğin işlerini kendi idaresine alması, hesapları kontrol edip köye uğramamasını fırsat bilen kahyaların yerine daha iyi çalışacak kimseleri bulup koyması gerektiğini, onun pis, karanlık, dağınık odasına her uğrayışında tekrar tekrar haykırır yüzüne.

Oblomov'unsa tüm bunları yapamayacağına dair binbir türlü sözde gerekçeleri vardır sıralanacak, Ştols'un konuşmasının peşi sıra. Böylece geçip giderken günler, aylar, yıllar, Ştols Olga adlı kadın arkadaşıyla tanışır Oblomov'u. O günden sonra Oblomov'un oblomovluğu tarihe karışır bir süreliğine, tıpkı Lenin'in ifade etmeye çalıştığı "Oblomovluktan kurtulmak için sarsılmak gerektiği" söyleminin haklılığına şahit oluruz; Olga'yla aralarında filizlenen aşkla sarsılır Oblomov; yatağa girmez olur Olga'yı tanıdığı günden sonra, onun verdiği kitapları okumaya başlar büyük bir iştahla, orman yürüyüşleri, toplantılar ve en önemlisi Olga'nın seslendirdiği parçalarla yaşadığının ilk kez farkına varır Oblomov; sevdiği kadının sesinin o eşsiz tınısının ipeksi yumuşaklığında geçer günler artık bu karşılaşmadan sonra. Oblomov'un giyimi, damak tadı, okudukları, müzik zevki Olga'yla birlikte şekillenir yeniden. Olga Oblomov'a insan yanını gösteren bir figür olarak işlenir Gonçarov'un bu devasa yapıtında.

Bozkırkurdu, Boncuk Oyunu, Siddiharth gibi eserlerin sahibi, Nobel Ödüllü Herman Hesse'nin yine bir diğer önemli, geleneksel, rekabete dayalı eğitimin eleştirisini yaptığı "Çarklar Arasında" adlı yapıtında Hans adlı küçük çocuğun ödevlerle, sınav kaygılarıyla, başarısızlık kabusuyla geçen en güzel yıllarının, bin bir zorlukla derece alarak girmeyi başardığı Maulbronn Manastırındaki yatılı okula gelişinden hemen sonra tanıdığı sınıf arkadaşı edebiyata merak salmış, kendi halinde, garip kişiliğiyle dikkat çeken Heilner'in kadınlar hakkında yaptığı sohbetler, ve onun aşık olduğu kızı dudaklarından öptüğü bir anı anlatışıyla değişir dünyası Hans'ın. O konuşmanın yapıldığı günden sonra dünyanın okuldan, başarıma arzusundan ve başarısızlık korkusundan ibaret olmadığını, başka güzelliklerin de yaşanabileceğini ve hatta yaşanmasının gerekliliğini en derininde hisseder ruhunun... Başka bir Hans olarak bakmaya başlar dünyaya. Dersler, yüksek not alma, hep en önlerde yer alma mücadelesi terk etmiştir yaşamını; aşkı düşünür olmuştur artık Hans, bir kadının dudaklarında geçen birkaç dakikanın ona nasıl bir haz yaşatacağını, bunu deneyimlemenin nasıl bir duygu olacağını arzularak merak etmektedir. Aşkı arar gözlerle bakar artık dünyaya; kendisini yaşadığı kabustan çekip alacak bir kurtarıcı gibi görmeye başlar kadınları. Nitekim de öyle olur; okulu bırakmaya karar verip evine döndükten sonra içine düştüğü boşluk, anlamsızlık, hiçlik duygusunun ağırlığı altında kıvrılırken, karşısına Emma adlı güzel, neşeli, kıpır kıpır bir kız çıkar, ve Oblomov misali kendini yatağa çivileyen Hans, artık boşluğa dalıp giden gözlerini kendine çevirir, en güzel giysilerini giymeye özen göstererek atar

kendini sokaklara Emma'yı bir kaç saniyeliğine de olsa görebilmek umuduyla. "Artık nefes alıyorum", diye düşünmeye başlar," ölmemişim, yaşıyormuşum ben", der kendi kendine sevinçle o günden sonra Emma'yla karşılaşma şansı bulduğu her anın ardından.

Şefkati ve sevgisiyle, Enkidu'nun insan yanıyla ilk kez tanışmasını sağlayan, tapınak fahişelerinden Miliza; Oblomov'lüğün silkelenmek, yıkanmak, arınmakla yok olabileceğinin söylendiği noktada, Oblomov'u insanca bir yaşama yeniden döndüren Olga, ve, yaşamın kendisine öğretilenlerden ibaret olmadığını anladığı an dünyaya küsen Hans'ı içine düştüğü hiçlik duygusundan kurtarmayı başaran Emma... Tarihin bambaşka dönemlerinde, dünyanın bambaşka bölgelerinde ortaya çıkan, ve daha adını zikretmediğimiz ya da ya da bilmediğimiz buna benzer yapıtların ortak özelliğinin, kadının sahip olduğu iyileştiricilik ve yaratıcılık gücü, bir nevi, yeniden doğuşu vurgulanması günümüzün kadına karşı olan tutumunu yeniden düşünmemiz gerekliliğini ortaya koyuyor aslında. Kendisinin ve evrenin varoluşuna açıklama yapmak ihtiyacı hisseden ilkel insanın bulduğu ilk formül kadının doğurma yetisinden yola çıkarak ulaştığı, evrenin bir kadın "tanrıça" tarafından yaratılmış olabileceğiydi. Bin yıllar boyunca kadın olarak tasvir edilen "yaratıcı" , üretim süreçlerinin ve ilişkilerinin dönüşüme uğramasıyla birlikte, erk, iktidar, yönetici ve buyurgan "erkek" olarak tasvir edilmeye başlandı. Kadının şefkatli ve sevgi dolu yaptırımları yerini güce, kaprisli bir otoriteye bıraktı. Ama bu dönüşümden çok önce yazılan, dünyanın ilk yazılı metninden Alman çağdaşımız Hesse'ye kadar, düşünen insanın dünyasından kadının önemi ve doldurulamaz yeri hiçbir güçle değiştirilmedi.

Kadın aşkla betimlenir, tutkuyla, yaşamla; onu eve hapseden, birey oluşunu engelleyen, susturan, ezen, yok sayan toplumların gündeminden şiddetin eksik olmamasının en temel nedeni onun şefkat tarafından yoksun kalınmış olmasıdır; kadını toplumsal yaşamdan silenler kendi yaşam damarlarını kestiklerini fark edememelerinin bedelini kıyımla, savaşa, ardı arkası gelmeyen cinayet vakalarıyla ve ne nihayet kendi yok oluşuyla ödemeye mahkum olmuşlardır, olacaklardır...

DİPNOTLAR

1)İvan GANÇOROV, Oblomov, syf 1

2)Gançorov, syf VI

3)Gançorov, syf IX

BAHSİ GEÇEN ESERLER

1)İvan GANÇOROV, Oblomov, İş Bankası Yayınları, 5.baskı, 2011-12-15

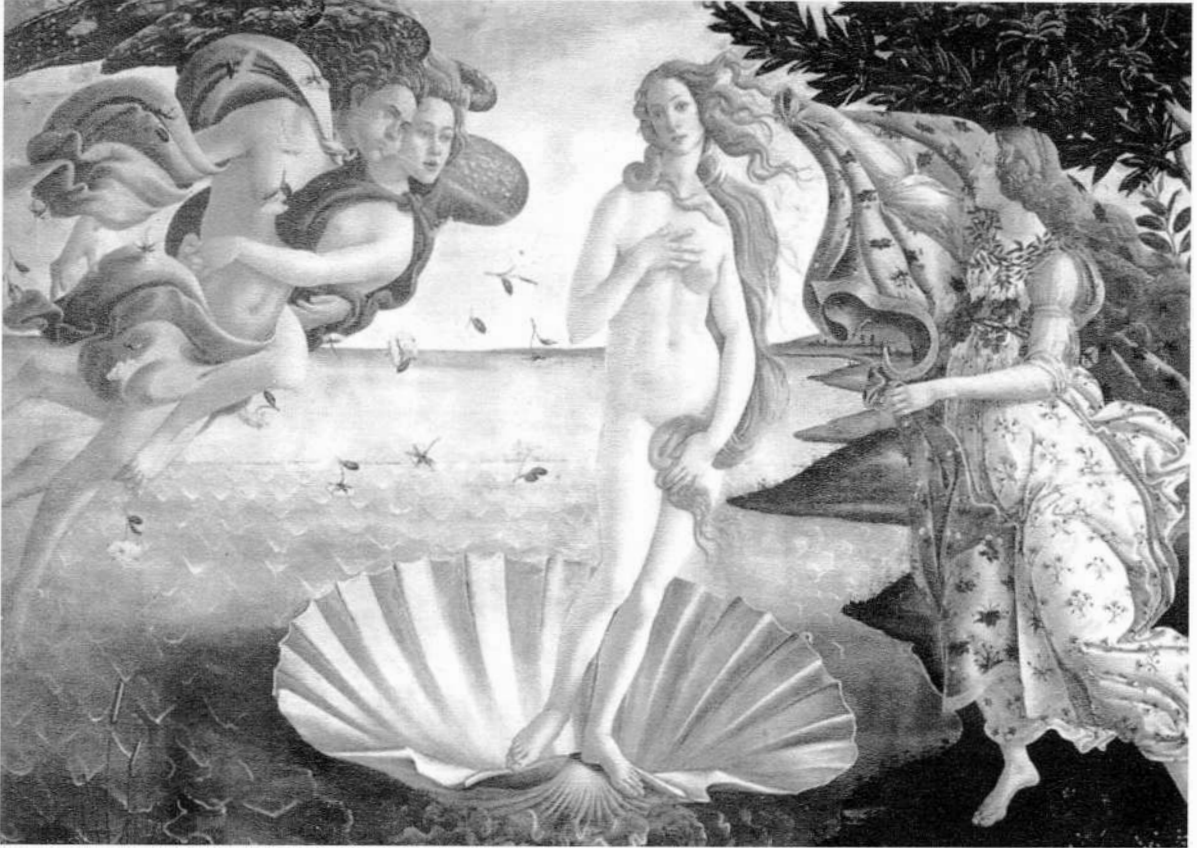
2)Muazzez İlmiye ÇİÇ, Gilgamiş, Kaynak Yayınları

3)Herman HESSE, Çarklar Arasında, Can Yayınları, 3.baskı, 2010

MERYEMDEN AVİGNONLU KIZLARA RESİM SANATINDA KADIN

Asya Yaşarikiz

BOTTICELLI, VENÜSÜN DOĞUŞU

Kadının sanatta ele alınışı farklı zamanlarda, farklı coğrafyalarda da olsa arkasında yatan inanç aynıdır.

Kadın, çok tanrılı dönemlerde doğurganlığıyla ve soyun devamını sağlamasıyla tapınım görmüştür. Bu yüzden Ana Tanrıça'dır.

İnsan çamuru yağurmuş adına Kybele demiş, mermeri yontup biçimlendirmiş Artemis'i yaratmıştır.

İnsan, zihnindeki bereketin sembolü kadını Ana Tanrıça olarak var etmiştir. Ve bunlar günümüze ilk sanat eserleri olarak ulaşmıştır.

Sanat tarihinde kadının resim sanatında ele alınışı tek tanrılı dinlere geçildiğinde karşımıza Meryem Ana olarak çıkmıştır.

GIOTTO, MAESTA

Meryem, gerek İsa'nın doğumunu haber veren müjde sahneleriyle gerek İsa ile birlikte tablolarında yer almıştır.

Ortaçağ resmini kapatıp Yeniçağ resminin başlangıcını yaptığı bilinen ressam Giotto di Bondone (1267-1337) Meryem'i dinsel tema içinde çokça ele almıştır.

1306-20 aralığına tarihlenen Maesta adlı resimde, Meryem kucağında çocuk İsa ile resmedilmiştir. Resim figürlerin oturtulması açısından önceki örneklerine göre perspektif içinde verilmesi önemlidir.

Eski Yunan sanatı ve düşüncesini yeniden yaşatmak isteyen Floransalı ressam Sandro Botticelli (1445-1510) resimlerinde kadın imgesini yalnızca Meryem ile sınırlamamıştır. Öykündüğü yunan dünyasının mitoslarından yararlanmayı seven bu sanatçı, dönemin sanatı destekleyen ünlü ailelerinden Lorenzo Medici'nin Castello'daki villasında ünlü tablo Venüs'ün Doğuşu'nu (1482) yapmıştır.

Günümüzün klasikleri arasında yer alan resimde, Venüs, deniz suyunun köpüklerinden çıkmış ve bir incikabuğunun içinde görülmektedir.

Resimde kadın imgesi, çıplak, yalın ve en doğal haliyle imgelendiği. Burada anlatılmak istenen

kadının cinselliğinden öte, onun ruhsal dinginliği ve doğallığıdır.

Resmin solunda, kuzey rüzgarı Boreas ile Aiolos, denizi dalgalandırmakta sağında ise bir peri Venüs'ü elindeki örtüyle sarmak için hamle yapmaktadır.

Kadının resimde günlük işleyiş içinde ele alındığı ressamlardan biri, Hollanda'nın ünlü sanatçılarından olan Jan Vermeer van Delft'tir (1632-1675)

Sanatçı kadın imgesini genellikle iç mekanda resmetmiştir.

1658-60'a tarihlenen Süt Döken Kadın adlı tablosunda, kadın yaptığı işe kendini vermiş ve bize mekandan bağımsız hissi vermektedir.

İnci Tartan Kız (1662-64) adlı tablosunda da, kadın imgesi sükunet içinde, başını örten örtünün altında bir azizeyi andırmaktadır.

Jan Vermeer'in tablolarında ev kadınları, iç mekan içinde bir anın fotoğraflandırılmasını andıran huzurlu bir atmosferde yansıtılmıştır.

Dönemin kimi eleştirmenleri, ressamın tablolarında kadınların günlük rutin işleri anında yansıtılmasını, yapılan işin yüceltildiği fikrine bağlamıştır.

XIX. yüzyılda değişen toplum koşulları, çalkalanan siyasi ortam sanatçıları da etkilemiştir.

Dönemin özgürlük heyecanı tabloları sardığı gibi sanatçıların kafasındaki kadın imgesine de yansımıştır.

Delacroix'nın (1789-1863) hikayeci anlatımıyla dikkat çeken resimlerinde kadın bu haliyle ön plana

KYBLE ANA TANRIÇA FİGÜRİNİ

çıktı.

Birçok yerde rastladığımız ve klasikler arasında olan 1830 tarihli Halka Önderlik Eden Özgürlük adlı tablo sanat tarihi açısından önemlidir.

Tabloda, giysisi parçalanmış, elinde bayrakla insanlara kanı pahasına öncülük eden kadın döneminde ilgiyle karşılanmıştır. Kadının topluma yol gösterici bir imaja büründüğü tablo, trajik kahramanca bir anın anlatıldığı tarihsel bir tablodur.

Bir tabloda yer almadığı halde adından sıkça söz ettiren Charlotte Corday, tarihsel tablolardan birinin yaratılmasını sağlamıştır.

Fransız İhtilali ressamlarından Jacques-Louis David (1748-1825) gazeteci, doktor Marat'ın Charlotte Corday tarafından öldürülmesinden sonra bu tablo için sipariş almış, Charlotte Corday ise Marat'ı öldürdükten dört gün sonra yirmi beş yaşında giyotinle öldürülerek idam edilmiştir.

Marat'ın Ölümü (1793) adlı tablonun ilhamı Charlotte Corday, sadece Jacques-Louis David'in değil, Picasso gibi daha başka resamlara da çeşitli dönemlerde ilham olmuştur.

Gözleri dış mekanda resim yapmaya müsait olmayan Edgar Degas (1834-1917), toplumda sanatçı olarak yer edinmiş kadını karşımıza çıkarmıştır.

Degas, az sonra sahneye çıkacak balerinlerin son hazırlıklarını, sahnede bir kuğu gibi salınan tütülü kızları tablolarına yansıttı.

J.L.DAVID, MARAT'IN ÖLÜMÜ

PICASSO, AVIGNONLU KADINLAR

Kadınları belki de en farklı biçimiyle tabloya aktaran İspanyol ressam Pablo Picasso (1881-1972) resimlerinde resme ait değerleri yıkmış, resmi aklıyla yeniden yaratmıştır.

Guernica (1937) adlı dev boyutlu tablosunda, savaşın ortasında kalmış bir anneyi kübist diliyle resmine aktarmıştır. Guernica' da kucağındaki yavrusunu taşıyan ve haykıran anne, savaş karşıtı bir güce bürünmektedir.

Picasso'nun Avignon'lu Kızlar (1907) adlı tablosu ise, sanatçının bitmeyen resimlerindenidir.

Resim, adını, Barcelona'da Picasso ve arkadaşlarının bildiği bir genelevin olduğu Avignon Sokağı'ndan almıştır.

Resimde yer alan beş çıplak kadın görenleri biraz dehşete düşüren bir kabalık, hayvanilik içermektedir.

Picasso'yu etkileyen Afrika maskları bu tablodaki kadınların yüzünde de hissedilmektedir.

Bu tabloda anlatılmak istenen cinsellik değildir. Picasso tiksindiği hayatın çirkinliğini, çürümüşlüğü, kadının çıplaklığıyla dürüst bir şekilde resme aktarmış, tepkisini resimle göstermiştir.

Sanatçıların akli ve hayalindeki kadın imgesi farklı dönemlerde resme farklı biçimlerde yansımıştır.

Yüzyıllar öncesine resme kadın Meryem olarak yansımışken zamanla toplumsal boyuta ulaşmış Meryem'den Avignonlu Kızlara gelmiştir.

KAYNAKÇA

Arnold Hauser, Sanatın Toplumsal Tarihi, 1994

Xavier Barral I Atlet, Sanat Tarihi, 2006

Nicos Hadjinicolaou, Sanat Tarihinde Sınıf Mücadelesi, 1998

90 YAŞINDA HAYATA VEDA EDEN EĞİTİM EMEKÇİSİ NUR ÖĞRETMENİN İNSANLIĞA VERDİĞİ SON ANLAMLI DERS...

Forum

Gülşah KÖKSAL

Burhan Köyü Burhan ilköğretim Okulu HINIS/ERZURUM

Bin bir umut ve içimizi yırtacak kadar güçlü eğitim sevdasıyla mezun olduğunuz eğitim fakültesinden diplomanızı elinize verdikleri gün, zorlu, sancılı, onlarca soruna, işsizliğe, parasızlığa, kimliksizliğe gebe zamanlara doğru yeni bir yolculuğun başlıyor olduğunu biliyor olmanın çaresizliğiyle yüz yüze geldiği bir ülkenin "yeni nesil" yaratıcısıyız biz "öğretmenler". Bir okulun kapısından girdiğimiz anda hasbelkader, başka, belki bizden daha çaresiz, daha fazla ihtiyaç sahibi bir arkadaşımızın önünde yer almamızın, onun intihar nedeni olabileceğimizi bilemeden, hak ettiğimiz bir işi bir kez daha hak etmiş olmamızın verdiği iç rahatlığı, çevremizin ve aile fertlerinin yüzünü bir kez daha güldürebilmiş olmamızın verdiği, bedeli oldukça ağır ödenmiş gururuyla giriyoruz daha önce yolumuzun hiç düşmediği, iklimini, dilini, kültürünü bilmediğimiz, adı genellikle terörle birlikte zikredilen, unutulmuş, unutturulmuş, yok sayılmış "sürgün" bölgelerinin en ücra kasabalarının, köylerinin küçük, bakımsız okullarına... Soğuk karşılıyor bizi ilk önce, yoksulluk, bakımsızlık, terk edilmişlik; sorunlarla bir başına kalmışlık... Yapmamız gereken tek şeyin kolları sıvamak olduğunu biliyoruz; çünkü bu ülkenin öğretmenleri ezelden beri kendi işlerini kendileri yapmak zorunda olduğunu bilerek, tüm yüreklerini ortaya koyarak karar vermişlerdir bu mesleğin bir parçası olarak ömürlerini bu yolda tüketmeye..

Ben de, artık bu ülkenin kadrolu bir öğretmeni olacağımdan umudumu kesmiş olduğum zamanların birinde, hasbelkader ataması yapılmış; boş, işsiz, parasız, çaresiz ve umutsuz geçen beş yılın ardından bir "seçim yatırımı" sayesinde "öğretmenlik" unvanını yeniden kazanmış bir KPSS mağduruydum.

Erzurum'un Burhan Köyü'ne, Sosyal Bilgiler Öğretmeni olarak geldim. Okulu gördüğüm anda yaşadığım şok, neredeyse tek bir kitabın dahi olmadığını öğrendiğim anının yanında çok daha küçük kaldı. Bir müzisyen için enstrümanı ne anlam ifade ediyorsa, bir öğretmen, hele de hayatını okumaya vakfetmiş, kitaplarından başka sahip olduğu hiçbir şeyi olmayan bir öğretmen için de kitaplar aynı anlam ve önemi ifade ediyor. Elinizde bulunan derginin yaratıcısı, sahibi, editörü, kısacası varlık sebebi olan değerli arkadaşım Olcay'la paylaştım bu durumu, çaresizlik içerisinde. "Bir kampanya başlatalım hemen" oldu ilk sözü. Başlattık... Sayenizde kitap dolu onlarca koli ulaştı okulumuza, onlarca değerli insan tanıma fırsatı buldum bu anlamlı girişim sayesinde. Yaşadığım en son olayı sizlerle paylaşmak adına oturdum bu yazının başına aslında. Dersteyken, kargodan yine paket geldiğini haber aldım. Bunlardan bir tanesi küçük sarı bir zarftı. İçinde minik minik birkaç Türkçe, İngilizce sözlük, eski bir şiir kitabı bir de mektup vardı. Gelen koca koca kolilerden sonra, bu küçük zarf biraz komik görünmüştü gözüme. Küçümseyen gözlerle açtım zarfı. Mektup, eski, güzel bir el yazısıyla yazılmıştı. Bu kampanya ilanını gazeteden haber aldığını, 90 yaşında emekli bir öğretmen olduğunu belirtiyordu mektupta Nur USLU adlı kişi. O andan itibaren mektubu tekrar, dolu dolu olan gözlerimle, daha bir dikkatle okumaya başladım. Son satırlarında "Şiir sever misiniz bilmem. Zarfın içindeki şiir kitabını sizin için gönderiyorum. Kutlar, gözlerinizden öperim" diye yazıyordu. 90 yaşında, zayıflayan bedenine, onu yıllar önce terk eden enerjisine, yaşının ilerlemişliğine rağmen duyarlılığından hiçbir şey kaybetmemiş bu "gerçek" eğitimci insanı tanımak istemenin verdiği sabırsızlıkla bitirdim dersleri ve

zarfın üzerinde yazılı olan numarayı çevirdim. Cevap yoktu... Her gün aradım, merakla; başka bir yakınunun yanında olabileceğini düşündüm hep. Bu gün yarın cevap alacağımı varsayarak, numarayı her çevirişimden önce neler söyleyeceğimi tasarladım kafamda; O'na onu ziyaret etmek istediğimi, en kısa zamanda görmeye geleceğimi söyleyecek, bin bir teşekkür sunacaktım. Bu gün yine, aynı duygularla tuşladım numaraları. Bir kadın cevap verdi. Nur Hanım sandım, ama değildi. "O'nu kaybettik" dedi telefona cevap veren yakını ağlamaklı sesiyle.. "Siz kimsiniz?" diye sordu ama, ağlamaktan cevap veremedim; o an kendimi nasıl tanıtacağımı, bu telefonu neden açmış olduğumu nasıl izah edeceğimi bilemedim. Bana kargonun ulaştığı gün hayata gözlerini yummuştu değerli Nur öğretmen... Tanışamadım, kendisine iletmek istediğim teşekkür ve minnet dolu duygularım içime sıkışıp kalmıştı. Hiç tanımadığım, tek ortak noktamız, benim daha çok başında olduğum "öğretmenlik" mesleği ve kitap sevdası olan bu değerli insana, daha önce kimseye dökmediğim kadar gözyaşı döktüm. Şu an gözümün önünde duruyor o güzel el yazısıyla yazdığı mektup. "Bir insanın doğunun ücra bir köy okuluna, eğitime, insanlığa gücünün yettiği ölçüde bir katkıda bulunmak istemesi için 90 yaşında, hasta bir insan olması bile engel değil." mesajı, O'unun yaşamda verdiği son, benim ondan aldığım ilk ve son, ama çok kıymetli bir dersti.. Yine bu dergi aracılığıyla paylaşmak istedim bu özel, anlam yüklü, unutulmaz mesajlarla dolu yaşantıyı...

Kampanyamıza katkı sunan tüm "Düşünbil" dergi takipçilerine ve kitap dostlarına teşekkür, minnet ve sevgiyle..

PANDANIN BAŞPARMAĞI

ADLI KİTABIN ÇEVİRİ ÖYKÜSÜ

Ülkün Tansel
ODTÜ Öğretim Görevlisi

TÜBİTAK

2010 yılı Haziran ayında, çevirmen Ülkün Tansel'e, TÜBİTAK' yayımları arasında yer alan İnsan Düşüncesinde Yerküre adlı çevirisi nedeniyle "kayda değer eser ödülü" ve yine TÜBİTAK yayımı Depremler adlı çevirisine de TÜBA'nın Üniversite Ders Kitapları Çeviri Eser Ödülü verildi.

Avustralyalı yerbilimci David Oldroyd İnsan Düşüncesinde Yerküre adlı yapıtının birinci bölümüne şöyle giriyor:

"Günümüze ulaşmış söylencelerden yaratılışı anlatanlar birçok bakımdan en inandırıcı olanlardır. İnsan soyunun nereden doğmuş olabileceğinden söz ederler; dolayısıyla, var oluşumuzun nedenine, var olma biçimimize bir tür açıklama getirmiş olurlar. İnsanın kökeni sorununa çağcıl bilimin yaklaşımı da bir bakıma söylence benzeri bir nitelik taşımaktadır. Darwin'in doğal seçim sürecinden yola çıkıp hayvanlardan türediğimizi; ya da evrenin bize fizikçilerin "büyük patlama" kuramıyla anlattığı yoldan oluştuğunu düşünebiliriz. Böylesi düşünceler öğretim sistemlerimizce canlı tutulmakta ve bir kuşaktan ötekine aktarılmaktadır. Ve, bilimsel düşünceler bilim çevrelerinin duraksız eleştiri yağmuru altında kalırken, 'büyük' düşünceleri yerinden oynatabilene aşk olsun; ve de insanlığın minicik bir bölümü dışında bizler insan soyunun, yer kürenin, ya da evrenin kökeni gibi konulara ilişkin bilimsel açıklamaların doğruluğunu bağımsızca tartma olanağından yoksunuz. Kanıt istemeden kabullenmek zorundayız; ve biz de öyle yapıp, 'bilge kişilerimize' güvendiğimiz için kabulleniyoruz. Böyle bakıldığı zaman, insanların bu konularda taşıdığı inancın dinsel inanç niteliğinden pek ayrılır bir yanı yok. Ya da, başka bir deyişle söylencelerle uğraştığımız söylenebilir.

Bu söylenceleri şöyle ya da böyle anlamlı bulmamız onlarla yetişmiş olmamızdandır; aklımıza yatmayanı ise kovuveririz aklımızdan gitsin. Oysa, evrim kuramı gibi karmaşık konularda kişinin bilerek yargıya ulaşabileceği aşamaya varılırsa, bilimin kanıtlarla dolup taşıdığı görülür. Bundan dolayıdır ki, halkın büyük çoğunluğuna masalsı gelen konuların, onları eleştirel bir yaklaşımla tartışan bilim adamı ve düşünürlere hiç de öyle gelmesi gerekmez. Geleneksel türden söylenceleri, çağcıl bilimsel düşüncelerden ayıran başlıca yanlardan birisi budur.

Doğaldır ki, çağcıl bilimsel 'yaratılış söylencesi' bir yığın deneysel ve kuramsal çalışmaya dayanır. Bu iş şapkadan tavşan çıkarmaya benzemez."

İşte bugün Pandanın Başparmağı adlı kitabıyla anacağımız Amerikalı paleontolog Stephen Jay Gould önemli bir taşılabilimci olmasının yanı sıra, bilimi gerek sıradan okuyucunun, gerekse bilginlerin erişimine sunmada çok emeği geçmiş bir bilim insandır. En karmaşık düşünceleri yalın, anlaşılabilir bir dille açıklama özelliğiyle çok okunan Gould, gerek sıradan okuyucuyu gerekse araştırmacıları, bilimsel konulara ayırsız yaklaştırmıştır. Çalışmalarını uzun ömürlü ve inanılır kılan bu özelliğidir. 1974 yılından başlayarak, 27 yıl boyunca, Natural History dergisinde "Yaşama Buradan Bakış," başlıklı köşesinde her ay yayımladığı, sayıları üç yüzü bulan makaleleri on ciltte. Toplanmıştır. TÜBİTAK'ın yayımladığı Darwin ve Sonrası' nı izleyen, Versus Kitap yayını Pandanın Başparmağı, bu denemeler dizisinin ikinci kitabıdır.

Bir evrim kuramcısı olarak görüş bildirmekten, açıktan çatışmaya girmekten kaçınmamıştır: 1981 yılında ABD'nin Arkansas eyaletinde Scopes II adıyla anılan yargılamada bilirkişilik yapan biyologlardan biri olarak öne çıkmıştır. Köktendinciler Arkansas kamu okullarında Darwinciliğin öğretildiği gibi Yaratılışçılığın da, -onlar Creation Science: Yaratılış Bilimi diyorlardı- eşitlik gereği öğretilmesini istemişlerdi. Yargıç William Overton 1985 yılında Yaratılışçılığın dinsel bir öğreti (doktrin) olduğu ve dolayısıyla kamu okullarında öğretiminin anayasaya aykırı olacağına karar verdi.

Yayınladığı monografiler arasında, 1977 tarihli Ontogeny ve Phylogeny'de rekapitülasyon kavramını incelemiştir. Buna göre bireyin gelişimi (ontogeny), evrim tarihinin (phylogeny) baştan sona yeniden yaşandığı bir özettir.

Bir evrim kuramcısı olarak en çok 1972 yılında Nils Eldredge'le birlikte öne sürdüğü punctuated equilibrium (kesintili denge) varsayımı ile tanınır. Gould evrimin belirli yaşamsal noktalarda çok hızlı ilerlediğini (patladığını) savladı. Bu noktalarda türleşme neredeyse birdenbire meydana geliyordu. Bunun nedeni oldukça ani genetik değişimler (mutasyonlar) olabilirdi. "Evrimsel Değişimin Kesintili Doğası" başlıklı denemesinde şöyle der: "Eğer tedrici değişim bir doğa olgusu olmaktan daha çok Batı düşüncesinin bir ürünüyse, o zaman kısıtlayıcı önyargılar dünyamızı genişletmek için alternatif değişim

felsefelerini ele almalıyız. Örneğin Sovyetler Birliği'nde insanlar çok ayrı bir eğitim felsefesiyle eğitilirler. : Diyalektik yasaları adıyla bilinen bu felsefe... Değişimin-bir sistemin karşı koyduğu gerilimlerin yavaş yavaş birikiminin ardından kırılma noktasına varması gibi-büyük sıçramalar biçiminde meydana geldiğini ileri sürüyor. Su ısıtılınca sonunda kaynama noktasına varıyor. İşçilerin gittikçe daha çok ezilmesi devrime yol açıyor: Eldredge ve ben pek çok Rus fosilbilimcisinin bizim kesintili denge durumuna benzer bir modeli desteklediklerinin duyunca bayılmıştık."

Verdiği örneklerden biri "Pandanın Başparmağıdır." Bilek kemiğinin bambu sürgünlerinin yapraklarını sıyrmasına olanak verecek şekilde değişime uğramasıydı. Ona göre bu değişim birden bire meydana gelmiş olmalıydı; öyle olmasa, diye akıl yürüttü, başlangıç evresinde işe yaramayan bir parçanın doğal seçim yoluyla saklanmazdı. Şöyle diyor: "Pandanın başparmağı anatomik olarak hiç de bir parmak değil. . . .Sesamoid kemiğinin belirgin bir biçimde büyümesi ve kas sisteminin büyük ölçüde yeniden düzenlenmesiyle oluşan karmaşık bir yapıdır.

Stephen Jay Gould ve Yaşamı

Stephen Jay Gould 1941 yılında doğdu. Macar göçmeni bir dedenin torunudur: Bir zabıt katibi olan babası, aynı zamanda kendi kendisini yetiştirmiş bir Marksist ve amatör doğalcı-zoologdu. Annesi ressamdı. Biyolojiye ilgisi ilk kez beş yaşında Amerikan Doğa Tarihi Müzesinde Tyrannosaurus rex'i gördükten sonra oluştu. 1967'de Colombia Üniversitesinde doktora derecesini alır almaz Harvard Üniversitesine geçip yerbilim profesörü olarak çalışmaya başladı. Evrim kuramı konusundaki çalışmalarından dolayı 1975 yılında Paleontoloji Derneği'nce Schuchert Ödülü verildi. Ömrünü Cambridge, Massachusetts'de ressam olan karısı ve iki çocuğuyla geçirdi. İyi yetişmiş bir baritondu. 1982 yılında asbestle çalışan kişilerde sık görülen peritonal mesothelioma karın zarı kanserine yakalandı. Bu ölümcül hastalıkta, tanı konduktan sonra ortalama yaşama süresi sekiz aydı. Yeni bir tedavi yönteminin üzerinde denenmesine razı oldu. Tedavi sırasında bulantıyı gidermek için tıbbi marijuana kullandı. 2002 yılında öldü.

Gould bir konuşmasında denemelerini kendisi için yazdığını, derin bir öğrenme gereksinimiyle yazdığını ve kusursuz bir deneme ortaya koyma amacıyla yazdığını söylüyor. "En göze görünür, en açık seçik şey konusunda bile daha keşfedilecek bunca çok şey olması çarpıcı. 17. yüzyıldan bu yana okullarda kesilip biçilip incelenen milyonlarca kurbağa olmasına karşın kurbağanın anatomisi konusunda daha keşfedilecek çok şey var" diyor.

Pandinın Başparmağı sekiz ana bölümden oluşuyor: Bu denemeler yaşamın kökeninden, Georges Cuvier'nin beynine, daha doğmadan ölen keneye dek çok geniş bir dağılım gösteriyor. Bununla birlikte denemelerin

tümü Darwin'in düşünceleri ve onların yarattığı etkiyi vurgulayarak evrim kuramı eksenine oturtulmuştur.

Şöyle diyor önsözde: "Evrım kuramı etki alanını ve açıklamalarını tüm yönlerde genişletiyor. DNA'nın temel işleyişi, embriyoloji, davranış araştırmaları gibi tümüyle ayrı alanların günümüzdeki canlılığını bir düşünün. Moleküler evrim artık gerek çarpıcı yeni düşünceler sağlamada, gerekse doğa tarihin pek çok klasikleşmiş gizinin çözümünde umut vadeden bir öğrenim dalı durumunda.... Eğer günün birinde çok hücreli yaratıkların embriyonik gelişimlerinin karmaşık orkestrasyonunun zamanlamasını nasıl ayarladıklarını kavrayabilirsek, o zaman gelişim biyolojisi, moleküler genetikle doğa tarihini birleştirir ve ortaya birleşik bir yaşam bilimi koyabiliriz."

TÜBİTAK ve Çevirmenlik Serüveni

Çevrilecek kitaplar arasından Pandanın Başparmağı' nı ben kendim seçtim. Bir kez TÜBİTAK'a çevirmen olarak kendinizi kabul ettirmişseniz; önünüze Yayın Kurulu'nun onayladığı bol miktarda çevrilecek kitap konur. Bunlardan birini seçersiniz. Bu kitabı Darwin ve evrim konulu birkaç kitap arasından, çok ilgimi çektiği için seçtim.

O günlerde garip bir durum vardı TÜBİTAK'da. Örneğin, önce, sorunsuz olur, kendi alanıma da yakın diyerek Depremler kitabını seçtim. Altı ay içinde çevirip götürdüm. "Benimle henüz sözleşme imzalamadınız" dedim. Neyse patırtı çıkmadan 01 Haziran 2005 tarihinde Bruce Bolt'un Earthquakes adlı kitabını Türkçe'ye çeviri sözleşmesini imzaladım.

Bundan üç ay sonra da 02 Eylül 2005 tarihinde Gould'un The Panda's Thumb adlı kitabını Türkçe'ye çevirip on iki ay içinde teslim etmek üzere TÜBİTAK'la sözleşme imzaladım.

Bu sözleşmelerin her ikisinde de TÜBİTAK adına Başkanvekili Prof. Nüket Yetiş'in imzası vardır.

[TÜBİTAK Bilim Kurulu'na üye atamasında Başbakan'a geniş yetkiler vererek 'siyasi kadrolaştırma yolunu açan yasa 1 Ağustos 2008'de TBMM'de kabul edilmişti. Yasayla TÜBİTAK Bilim kurulu üyelerinin atanmalarında Başbakan yetkili oldu. Üyelerden 5'i, Bilim Kurulu tarafından belirlenen 10 aday, üyelerden biri ise YÖK Genel Kurulu tarafından belirlenen iki aday arasından Başbakan tarafından seçiliyor. 10. Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'in daha önce veto ettiği Prof. Dr. Nüket Yetiş, 2003 den beri vekaleten yürüttüğü TÜBİTAK Başkanlığı görevine Cumhurbaşkanı Abdullah Gül tarafından 18 Ağustos 2008'de asaleten atanmıştır.]

Mart 2008 tarihinde Depremler adlı çevirim yayımlandı.

Pandanın Başparmağı çevirimi 2007 yılının başından itibaren beklemeye koyuldum.

28 Mayıs 2008'de bir iletiyle Pandanın Başparmağı'nın durumunu sordum.

30 Mayıs 2008'de şöyle bir yanıt geldi: "... Hanım çevirinizi okumaya başladı, ancak redaksiyonunun beklediğinden zor olduğunu söyledi. İşin hızlanması için redaksiyonun dışarıya vermeyi düşünüyoruz. Şu anda dışarıdan bize çalışan tek bir redaktör var. Ve onun da elinde bizim işimiz var. Bitirdiğinde Pandanın Başparmağı'nı ona teklif etmeyi düşünüyoruz."

16 Haziran 2008'de şu karşılığı yazdım: "... Darwin ve Sonrası adlı yayınıza baktım. Orada bilimsel danışman olarak Prof. Nüzhet Dalfes var. Redaktörden kastınız nedir? Hanımın karşılaştığı zorluklar neler oldu acaba?"

19 Haziran 2008'de şu yanıtı aldım: "... Size şu anda daha ayrıntılı ve istediğiniz gibi cevaplar içeren bir cevap yazamayacağım; özür dilerim. Çeviriniz beklemede."

01 Eylül 2008'de çevirinin henüz redaktöre verilip verilmediğini sorduktan sonra, "... elinizde bana vermeyi düşünebileceğiniz yeni bir çeviri işi var mı?" diye ekledim.

03 Eylül 2008'de gelen yanıt şöyle: "Pandanın Başparmağı'na henüz talip çıkmadı. Durumda bir gelişme yok. Bu kitabın redaksiyonu bizi çok uğraştıracak gibi bir karara vardıktan sonra size yeni bir çeviri vermemiz mümkün değil. Sizi herhangi bir gelişme olursa muhakkak haberdar edeceğim. Emin olun, kitabın bir an önce basılmasını biz de istiyoruz."

04 Eylül 2008'de bu yaklaşımlarıyla çevirimin tümünü tartışmaya açmış olduklarını bildiren bir ileti gönderdim.

05 Ocak 2009 tarihinde TÜBİTAK yönetimine 52 evrak kayıt numarasıyla bir yazı gönderdim. Geçmişteki yazışmalardan söz ettikten sonra Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nden Prof. Dr. Sayın Aykut Kence'nin çevirinin redaktörlüğünü seve seve üstleneceğini bana bildirdiğini ve kendisine ulaşabilecekleri telefon ve e-posta adresini verdim. Ayrıca, "Bildirdiğiniz gibi Prof. Kence, Douglas Futuyma'nın Evrim adlı kitabının çevirisiyle Kasım 2008'de TÜBA çeviri ödülünü almıştır. Bunun yanı sıra TÜBİTAK'ın yayımladığı Yanlış Yönde Kuantum Sıçramalar adlı çevirisi altıncı baskıya ulaşmıştır," bilgisini ekledim.

06 Ocak 2009'da bu yazıma yönetimden şöyle bir yanıt geldi: "... Çevirinizle ilgili sorun üst yönetime intikal etmiştir ve durumun çözümü için yöntemler tartışılmaktadır. Bu konuyla ilgili olarak sizin herhangi bir girişimde bulunmanız gerekmemektedir. Konu en kısa zamanda çözüme ulaştırılacak ve tarafınıza bilgi verilecektir."

Bunun üzerine 27 Ocak 2009 tarihinde 849 evrak kayıt numarasıyla Sayın Nüket Yetiş'e bir yazı yazdım ve geçmiş yazışmalardan söz ederek, "TÜBİTAK'a daha önce dört kitap çevirmiş bir çevirmen olarak bir ricada bulunmak istiyorum: TÜBİTAK anılan kitabı basmayacaksa kitabın serbest bırakılmasını ve çevirimi dışarıda bastırmam için izin verilmesini rica ediyorum," dedim.

Bu yazıma yanıt alamayınca 17 Mart 2009 tarihinde avukat eliyle noterden gönderdiğim bir yazıyla çevirimin basılacaksa basılmasını, yoksa bedelinin ödenmesini istedim.

30 Mart 2009'da noter eliyle yanıtladılar: “. . .halihazırda baskısı yapılmamış olan esere ilişkin tarafınıza ödeme yapılması mümkün olmayıp kitabın baskısının yapılması veya baskısından vazgeçilmesi halinde yaptığınız çeviri uygun bulunursa, tarafınıza çeviri ücreti ödemesi yapılması mümkün olabilecektir.”

TÜBİTAK'ın bunu söylediği günlerde 42 yıldır yayımlanan Bilim ve Teknik dergisinin Mart 2009 sayısı okuyuculara bir hafta geç ulaştı. TÜBİTAK yetkilileri teknik sorunları bahane ederken, asıl nedenin TÜBİTAK Başkan Yardımcısı Ömer Zakir Cebeci'nin derginin “Charles Darwin ve Evrim Teorisi” konulu kapağını veto etmesi olduğu ortaya çıktı. Kapak konusu “Küresel İklim Değişikliği” olarak değiştirilen derginin on binlerce baskısı çöpe atıldı. Dergide Darwin'in 200. doğum günü ve evrim teorisine ilişkin tek bir yazı bile yer almadı.

Yine aynı tarihlerde, Yeditepe Üniversitesi Dekanı Prof. Ömür Akyuz TÜBİTAK'a ait dergide daha önce de benzer bir olay yaşandığını; Dergiye gönderdiği evrime ilişkin çevirinin, “bu konuları çok yayınladık,” denilerek nezaketle geri çevrildiğini bildirerek, “Ayrıca bana daha önce ısmarlanan Weinberg'in Dreams of a Final Theory kitabının çevirisi de aynı sıralarda bedeli ödenerek yayımdan çekildi. O sıralarda spekülasyonum, kitaptaki “What About God” adlı bölümün içeriği olmuştur; şimdi bundan eminim,” demiştir.

2009 yılının yaz aylarında -Haziran olmalı- ODTÜ Biyoloji bölümünden Prof. Aykut Kence İstanbul'daki bir kitap fuarında gezerken Stephen Jay Gould'un tüm yapıtlarının bu arada Pandanın Başparmağı'nın da- yayın hakkının Versus Kitap'da olduğunu öğrendi.

Bunun üzerine 30 Haziran 2009 tarihinde ben Versus Kitap'la sözleşme imzaladım.

01 Ekim 2009 tarihinde TÜBİTAK'dan Popüler Bilim Kitapları Müdür vekili Adnan Bahadır imzasıyla gelen gelen bir yazıda şöyle deniyordu: “. . .yapmış olduğunuz çeviri TÜBİTAK Popüler Bilim Kitapları Çeviri ve Redaksiyon Komisyonu tarafından incelenmiş, yayımlanmaya uygun olmadığı tesbit edilmiş ve bu haliyle çevirinizin yayımlanamayacağına kara verilmiştir. Bu bağlamda tarafınıza herhangi bir ödeme yapılamayacağını bilgilerinize saygılarımla rica ederim.” Böyle bir Türkçe'yle “bilgilerime saygılarımla rica etti” ler. . .

Pandanın Başparmağı Mayıs 2010'da Versus Kitap yayınları arasında çıktı.

Bu konu, TÜBİTAK'ın dergisi Bilim ve Teknik'in Darwin sayısının ve içeriğinin sansüre uğramasından ayrı düşünülemez. Her ne kadar Popüler Bilim Kitapları çeviri ve redaksiyon komisyonunun arkasına sığınlsa da, günde en az sekiz saat hesabıyla bir yıllık emeğimi karalayanların TÜBİTAK başkan yardımcılarının Ömer Zakir Cebeci de içinde olmak üzere- amçları evrim kuramının öğrenilmesini engellemektir.

12 Mart 2009 tarihli Cumhuriyet Gazetesinde Prof. Celal Şengör şunları yazmaktaydı: “. . .Böyle bir işi yapan bir zatın bilimi yönetmek ve öğretmekten sorumlu kurumlarında işi olamaz.”

AĞLA ÇOCUK

Silme gözyaşlarını çocuk,
Hangi damlayı gizleyebilirsin ki,
Hani bir başladı mı da durduramazsın,
Ağla çocuk,
Burnunu sileceğin bir tişörtün yok,
Ya da top oynayacağın bir ayakkabın.
Ağla çocuk,
Açsın şimdi biliyorum,
Onlar hakkını da yiyor, ekmeğini de,
Açlığının sebebi budur,
Sesin çıkmaz belki ama,
Ağla çocuk
Doldursun meydanları gözyaşların,
Baban eli boş geldiğinde kızma,
Veya seni doyuramadığımda,
Kızma çocuk
Suçu yok bu memleketin.

Evet büyüyeceksin,
Bir kitap alamayacaksın belki de,
Dışarı çıkamayacaksın cebinde kuruş yok
Belki de hep dışarıda kalacaksın
Bir evin olmayacak,
Işığını yakıp sobasında ısınacağın..
Ağla çocuk,
Dilenebilirsin de ilerde,
Kimliğine aldırış etmeden silebilirler de,
Gömleğin de yırtılabilir bir kavgada,
Kargaşa var bu memlekette,
Herkes ekme derdinde.
Ağla çocuk,
Ne de olsa alışmalısın,
Bir kurşundan ucuz hayatın,
Bir çiçekten daha cansız ve savunmasız.
Ağla çocuk,
Güzel günler yok yarınlarda,
Kendini kandırma,
Umut arama hiçbir taşın altında,
Ağla çocuk,
Belki bir başka çocuk koşar yardımına ...

FIRATEŞKİ

Neo-evrimin gerekliliği

Jufsernoh

Yaşamımızı doğal seleksiyonun sayesinde sürdürdük ve hayatta kaldık. Ancak son derece kusurlu oluşumuzu da ona borçluyuz.

İnsanın yaşamında kendi ve kendine ait gördükleri vardır. Tüm hayatı boyunca bunları ve meşrutiyetini gözetir. Bu yüzden benmerkezci bir yapıya sahiptir. Yaşamı boyunca gözlemler ve hayatına adapte eder. Tüm çatışma da buradan doğar.* Gözlemleyen olduğunda gözlenen de doğar ve çatışma yaratılmış olur. Tüm yargılamaların doğumu böyledir.

Şovenizmin varoluşu da buradan gelir. Şovenizm; etnosantrizmin ve egosantrizmin doğurgusudur. Bu iki kutup birbirlerini beslerken şovenizm doğmuş olur.

Kişinin benmerkezciliğinin emzirdiği egosantrizm; bu çatışma esnasında doğrunun ve hakikatin referansı olarak kendini alır. Kişi gözlediğini kendisine uyarlar; doğasına uygun gördüklerini takdir ederken, olumsuzladıklarını yadırgar. Şovenizm ise, kişinin milli değerlerle kabartarak inşa ettiği yapıyı yüceltip; artık "güçlü" olan, bu çatının altında nüfus ederek kendine de bu güçten bir nebze sahiplilik biçmesi yani haz duymasıdır.

Tüm bunlar gözleme sonrasında gözleyen ve gözlemlenen arasında çıkan çatışmadan doğmuştur. Tüm savaşların, şiddetlerin, dinlerin ve her türlü ayrımcılığın kökeninde bu çatışma vardır; ki her biri de zaten bu yüzden çatışmayı barındırmaktadır.

Peki bu insanlığın yaşamından nasıl çıkarılabilir, insanoğlu bu çatışmalardan nasıl kurtulabilir? Bu gözlemenin dolayısıyla devamında yargılamanın bitimiyle olacaktır. Ancak insanoğlunda henüz o özveri pek gözükmemektedir.

Diğer yandan gözlemleyip hayatımıza uyarlamada ise dilin önemi büyük rol oynar. Dilin varoluşu da buradan gelir. John Zerzan'a göre dil yalan söylemek için icat edildi,** Mark Pagel'e göre ise dil -onun deyimi ile- görsel hırsızlığa yani sosyal öğrenmeye bir çözüm olarak keşfedildi ve sonrasında ise bilgiyi ve tecrübeyi saklamak, gizlemek için farklı diller icat edildi.***

Burada bile toplumun bulunduğu etnik grubu korumayı ve meşrutiyetini gözettiğini gözlemlemekteyiz. Çünkü bu psikolojik olarak hazlarının gereğidir. Kişinin başarı güdüsünün bireysel ve toplumsal olarak dışa vurumunun lüzumu bu şekilde gerçekleşir. İnsanoğlu, cinsellik, başarıma, kendini kanıtlama gibi birçok arzuyu gözetir. Hayatı boyunca bunlar peşinden koşar ve bunların arzusunun devamında elde etmek için kusurlarını ortaya döker. Tüm hazlarının varlığı kişinin her zaman kusurlu, her zaman muhtaç olduğunu ve hiçbir zaman özgür olmadığını gösterir.

Bireyin kitle psikolojisine, toplumsal değerlerine ve toplumun kendi ilgisine ve tepkisine hem maruz kalışı hem muhtaç oluşu, onun bireyselliğini öldürür. Sevgi/cinsellik dürtüsünün sadece cinsellikte odaklanması kişide şiddet doğurur. Cinsellik türün devamının arzulanması ve neticelenmesinden gelen hazzın gereği olarak bir araç konumundayken, insanoğlunun geldiği noktada sosya-kültürel yapısından ötürü amaç rolünü üstlenmiştir. Başarma güdüsü sosyal evrim adına son derece gerekli olduğu halde, başarıdan gelen hazzın kaynağı toplumsal değerlere ve beğenilere bağlı olduğundan durağanlık kazanır ve durağanlığın olduğu yerde hiçbir türlü gelişim yani evrim yoktur.

Kişinin yaşamasının ve yaşamını devam ettirmesinin tek nedeni olan hazlar insanı köreltir, onun elinden özgürlüğünü alır. Onun gelişmesini sonlandırır, köklü bir değişimin önündeki tek engeldir. Bu durağanlık sosyal evrimin ve devamında biyolojik evrimin de engelidir.

Peki bunun devamında çözüm olarak kendi evrimimize müdahale edebilir miyiz? Bu biyolojik, fizyolojik ve psikolojik yapıyı veya mekanizmamızı değiştirebilir miyiz? Bilimin şu an geldiği noktada, yeni neslin bireylerinin, cinsiyetleri, saç ve göz renkleri ve zeka düzeyleri üzerine karar verebiliyoruz.**** Harvey Fineberg'in TED Conference'da yaptığı "neo-evrim" üzerine konuşmasıyla bunu daha açık bir hale getirebiliriz.*****

"...Düşünün ki; basit bir cinsiyet seçimi değil de vücudunuzdaki hastalıkları iyileştirecek ya da vücudunuzu hastalıklardan koruyacak genetik değişiklikler yapmanız mümkün. Şeker hastalığını ve Alzheimer'ı yok edecek... Kanser riskini azaltacak... Felçleri sıfıra indirecek genetik değişiklikleri yapabiliseydiniz... Genlerinizde bu değişiklikleri yapmak istemez miydiniz? Eğer geleceğe bakarsak, bu tarz seçimler giderek muhtemel hale geliyor.

...Bunlar bugünkü gerçekler ve gelecekte daha da fazlası mümkün olacak. İki küçük değişiklikle

vücudunuzdaki hücreleri değiştirebildiğinizi hayal edin. Ama ya çocuğunuzun hücrelerini değiştirebilirseniz? Ya sperm ve yumurtayı değiştirme şansınız olsa... Ya da döllenen yumurtayı değiştirme ve çocuğunuza daha sağlıklı bir yaşam şansı verebilirseniz... Şeker hastalığını ve hemofiliyi yokedebilirsiniz... Kanser riskini düşürebilirseniz... Kim daha sağlıklı bir çocuk istemez ki? Daha sonra aynı analitik teknolojiyle, aynı sistemin ürünüyle hastalıklardan korunmak bizim için de mümkün olsa. Süper özellikler elde edebilirsek. Yüksek kapasiteler... Daha iyi bir hafıza... Neden Ken Jennings'in kıvrak zekasına sahip olmayasınız? Özellikle yeni Watson makinesiyle geliştirebilecekken? Neden daha hızlı ve daha uzun koşmanızı sağlayacak daha hızlı kasılan kaslara sahip olmayasınız? Neden daha uzun yaşamayasınız? Bunlar karşı konulamaz olacaklar.

Ve gelecek nesle, uyarladığımız bu özellikleri aktarma pozisyonunda olduğumuzda eski tarz evrimi neo-evrime çevirmiş olacağız. Normalde 100,000 yıl gerektirecek süreci, 1,000 yıla belki de 100 yıla sıkıştırabileceğiz. Bunlar torunlarınızın ya da onların torunların sahip olacakları seçenekler. Bu seçenekleri toplumu daha iyi yapmak için mi kullanacağız? Daha başarılı, daha nazık ya da sadece bazılarımız için istediğimiz farklı özellikler mi seçeceğiz? Toplumu daha sıkıcı daha tekdüze ya da daha güçlü, daha becerikli hale mi getireceğiz? Bunlar yüzleşmek zorunda olduğumuz sorular.

Ve ciddi olarak, bilgeliği geliştirebilecek hale gelecek miyiz? Bu seçimleri akılcıca yapmamızı sağlayacak bilgeliğin varisi olabilecek miyiz? Daha iyi ya da daha kötü için, ve sandığınızdan da yakın bir zamanda bu seçimler bize bağlı olacak."

Harvey Fineberg'in kendisinin de açıkladığı gibi gelecek nesle, daha iyi bir hafıza, daha kusursuzluk, daha doğru ve daha hızlı, daha formda, daha güçlü ve daha dayanıklı, daha çekici ve kendine güvenen, daha sağlıklı, daha uzun bir yaşam, daha fazla yaratıcılık özelliklerini verebiliriz. Ve gelişen bilimle daha da fazlasını...

Görünen o ki bunu uzun bir süre kendi başımıza yapamayacağız. Açgözlülüğümüz, hırslımız, öfkemiz ve hazların peşinde hipnoz olmuş gibi davranmamız buna engel oluyor. Binlerce yıldır tüm bu sorunlara din ile, ideolojik arayışlarla ve çeşitli meditasyonlarla çözümler aradık. Ama yaptığımız sorunları ötelemekten fazlası olamadı. Şimdi gerçekten somut bir çözüme ihtiyacımız var. Neden bunun için tek gerçek yardımcımız olan bilimi kullanmıyoruz?

Kaynaklar:

* J. Krishnamurti - Tam Bilinçlilik / Tam Yaşam (Okyanus Yayıncılık)

J. Krishnamurti - Bilinenden Kurtulmak (Omega Yayıncılık)

** John Zerzan - Gelecekteki İlkel (Kaos Yayınları)

*** Mark Pagel - Dil İnsanlığı Nasıl Dönüştürdü?

(<http://ulumalar.blogspot.com/2011/08/mark-pagel-dil-insanlig-nasil-donusturur.html>)

**** BBC: Evrimimiz Devam Ediyor Mu? (<http://ulumalar.blogspot.com/2011/07/bbc-are-we-still-evolving.html>)

***** Harvey Fineberg - Neo-evrime Hazır Mıyız?

(<http://ulumalar.blogspot.com/2011/08/harvey-fineberg-neo-evrime-hazir-myz.html>)

UYANDIRMA DERSLERİ-5

Muhammet Akyıldız

Ders : Cinsiyet Dili ve Edebiyatı-1

Konu : 1-Kadının Şiirimizdeki Tarihsel Yeri ve Önemi

2-Erkek Egemen Edebiyatın Evrim Geçirmesinde Kadının Rolü

Muhammet Akyıldız

UYANDIRMA DERSLERİ-5

*"OlmaZ ilaç sine-i sad pareme/Çare bulunmaz bilirim yareme/Baksa tabiban-ı cihan
çareme/Çare bulunmaz bilirim yareme//Kastediyor tir-i müjen canıma/Gözleri girecek en son
canıma/Şerh edemem halini cananıma/Çare bulunmaz bilirim yareme"*

Tünaydın sevgili arkadaşlar!

Güftesi Namık Kemal'e, bestesi Hacı Arif Bey'e ait şarkı formunda ve curcuna usulündeki bu segah eserle derse usul usul dalış yapmış olmam, hepinizin çok garibine gitmiş olmalı! Teneffüste çaylarınızı yudumlarken: "Abi adam iyicene tırlattı son günlerde! Sınıfta oturmuş Türk Dili ve Edebiyatı hocasını beklerken, sen tut -sonradan segah makamında olduğunu öğrendiğimiz- bir iniltiyle sınıfa dal ve şaşkın bakışlarımıza aldırmadan sıraların arasında elini kolunu ağır çekimde sallayarak, ağlarcasına şarkı söyle, Hani sesi güzel olsa bir nebze! Görmeliydin kanka, her 'pareme'; 'çareme'; 'yareme' deyişini! Bıçak altına yatmış koyun gibi 'meeee!' Nihahahahaa!" diyerek kahkahalarınızla kantini çınlatacağınızı bile bile sınıfa bu şarkıyı söyleyerek girmeyi göze alışımın elbette bir nedeni var arkadaşlar!

Öncelikle Türk Dili ve Edebiyatı dersinde ne işim olduğunu açıklayayım:

Öğretmenler odasında oturmuş gazetelerdeki "Gülben Ergen, ben Hülya'dan güzelim dedi!"; "Profilden fotoğraf çekirmek için arkadaşına poz veren genci, yan masadaki gençler yan baktı diye doğradı"; "Başbakan: 'Bir milyona tuvalete gidiyorduk. Biz iktidara geldik paradan altı sıfır attık, şimdi bir liraya gidiyoruz. Paramız değer kazandı' dedi"; "Bacaklarını sigortalayan manken podyumda bileğini burkunca, sigorta şirketiyle mahkemelik oldu. Sigorta şirketi sadece uyluk ve baldırdan sorumlu olduklarını, eklem yerlerinin sigorta

kapsamında yer almadığını iddia ederek kendisini savundu" gibi haberleri hızla geçip, Van'daki depremle ilgili haber ve fotoğraflarda bir süre takılıp gazeteyi kapattıktan sonra: "Zekasıyla övünüp duran insanlık, daha başını sokacağı bir ev yapmayı beceremiyor! Yazıklar olsun bizim insanlığımıza! Çamurdan harikalar yaratan kırlangıçlara ise helal olsun! Selam olsun tüm göçmen kuşlara!, Yılana, çıyana, börtü böceğine helal olsun!" diye şiirsel bir düşünceye dalmış; röntgen cihazı, endoskopi, mobese kamerası, tomografi cihazı, stetoskop, tansiyon aleti vb. teknolojik aletlerin zihnindeki harman yığından yola çıkarak; beton kolanlara tutulduğunda, müteahhitlerin ve inşaat firmalarının uygulamaya koydukları projelerin temeline ne kadar insanlık harcı koyduklarını gösteren bir alet yapıp yapılamayacağını; denetim elemanlarının boynunda asılı duran ve her an ölçüme hazır böyle bir aletin en azından caydırıcı özelliği ile birçok yolsuzluğun önüne geçebileceğini, ama süreç içinde denetim elemanlarının elindeki bu aleti de denetleyen bir aletin ivedilikle icat edilmesi gerekeceğini, Yöndeş Hoca olarak böyle bir tasarıma atacağım imzanın faydadan çok zarar getirip getirmeyeceği ve teknolojik yolsuzluğun kapılarını aralayıp aralamayacağını sorgularken; Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeniniz Ebru F. N. Gülçiçek Hanım (Ebru Filiz Narin Gülçiçek HECİNOĞLU ÖZKAPLANOĞLU) o parmak ısırtacak Türkçesiyle:

"Yöndeş Beeey!.. Eğer şey diycem!.. Siz.. dersiniz eğer yoksa.. yani benim yerime.. kızlar geliyo da bugün..

bilirsiniz biz bayanlar.. ay hiç düşünememişim.. meğerseme bugünmüş gün.. bilirsiniz çay, pasta, börek.. yerime giriveseniz.. derse yani.., yani size de şey olacak ama.. nasıl anlatıim.. Ay neyse siz anladınız beni!" dedi.

Sevgili Türkçemizin olur olmadık yerde ziyan olmaması için sözcüklerde harf tasarrufuna giderek, telepati yolu ile iletişim kurmaya doğru hızla ilerleyişimizin göstergesi "slm" "" "mrb" "nhbr" gibi teknolojik sözcük zenginliğimizin yanında, "geliyo"; "gidiyo"; "yapıyo"; "diycem" "olcak" "anlatiim" gibi sözcüklerle mini etek şıklığında bir kadın dilini akademik bir ortamda başarı ile uygulayan; kazak ve gömleği ters giyme gibi özgür yaşam(!) tarzına benzer "postdevrik cümle" anlayışı ile dilde yeni bir tarz oluşturan ve bu tarzı mimiklerle süsleyerek, insanın içini hoplatan cinsel-işitsel bir zenginlik kazandıran değerli akademisyen arkadaşı kırmak Yöndeş Hoca'ya yakışır mıydı, size soruyorum?

Elbette yakışmazdı! Şu an kafanızda henüz oluşmaya başlayan: "Yöndeş Hoca böyle saçma bir mazeret nedeniyle dersi kabul ettiğine göre Ebru F. N. Gülççek Hoca'ya yangın olmalı! Evet evet derse girerkenki söylediği şarkıdan da belli!" şeklindeki bir ön yargıyı kesinlikle reddediyorum! Tamam, böyle bir düşünce aklınızın ucundan bile geçmemiş olabilir! Ama üç beş gün sonra bir çay bahçesinde ikimizi baş başa çay içerken ve üniversitenin sorunlarını konuşurken gören arkadaşlarınızın zihninde böyle bir düşüncenin oluşmayacağı ne malum? Arkadaşlar şimdiden belirtiyim: böyle bir şey kesinlikle olamaz! Çünkü o evli bir kadın! Maalesef evli bir kadın!

Gelelim "Olmaz İlaç" adlı şarkıyla derse giriş yapmamın nedenlerine:

Arkadaşlar, bu şarkı birçoğunuzun düşündüğü gibi anne ve babalarınızın o kenarları tırtıklı siyah-beyaz gençlik fotoğrafları zamanının şarkısı değil! Bu şarkı taa 2.Abdülhamit döneminden kalma bir şarkı olup, hüznün doruklara vurduğu konserlerin olmazsa olmaz şarkısıdır. Alkolün kanda normal doza ulaştığı meyhane ortamlarında bu şarkıya başlandığı anda (zaten söylenmezse olmaz) alkış tufanı kopacağından 'olmaz ilaç' kısmı dinleyici tarafından duyulamaz ve şarkı 'sine-i sad pareme' kısmından başlayarak insanları derin bir kuyunun dibine doğru yolculuğa çıkarır. İşte o andan itibaren hiçbir şeyin önemi kalmaz ve bu ruh halinin tek ilacı, kabaran hesaba bir şişe daha eklemektir ki, bu durumdan enkarlı çıkan meyhanesahibidir.

İlk dörtlüğünü okuduğunuzda "Vatan Şairi" olarak anılan Namık Kemal'in bu şiiri, yaşadığı dönem olan Osmanlı İmparatorluğu'nun dağılma sürecinden, çöküş dönemine yuvarlandığı o çaresizliği anlatmak için yazdığını sanırsınız. Ancak şiirin ikinci dörtlüğünü okuduğunuzda, şiirin düpedüz bir sevdâ acısıyla kaleme alındığı anlaşılır. Uzun yıllar sürgün hayatı yaşayan ve Osmanlı Devleti'nin anayasal yapısının değişiminde

önemli katkısı olan; yazdığı cesur yazılarla gözünü daldan budaktan sakınmayan Namık Kemal'in ne kadar utangaç biri olduğunu ve sevdiği kadın karşısında nasıl çaresiz kaldığını hayretler içinde görürsünüz. Şu dizelere dikkat ediniz lütfen: "Şerh edemem halimi cananıma/ Çare bulunmaz bilirim yareme"

Sözü nereye getireceğimi hala merak ediyorsunuz değil mi?

Biraz daha merak edin! Dersimizin konusu bu şiir değil ve şimdi ben bu şiiri, konuya sağlam bir giriş yapmak için sizin anlayacağınız biçimiyle, konuştuğumuz güncel dile çevirmek istiyorum. Ama öncelikle şiirde geçen sözcüklerin karşılığını bilmekte yarar var.

Canan: sevgili, yar, yavuklu (daha çok kadın için kullanılır)

sine: göğüs, dös (Şiirde kadın göğsü değil, erkeğin yüreği yerine kullanılmıştır)

sad-pare: parçalanmış, yüz parça, parça pinçik (paramparça olmuş bir vazoyu düşünün)

şerh: açıklama, açık anlatım, harbiden söyleme (şiire göre arkadaşlık teklif etmektir)

tabiban-ı cihan: dünyanın doktorları (şiirde hepsi pratisyen ve acemidir)

tir-i müjen: kirpik oku (O dönemin en gelişmiş silahıdır. Bu etkili silah Marilyn Monroe döneminde (1926-1962) gözleri yarı kapalı bir hale getirilip, kirpik uçları yukarı ve aşağı doğru kıvrılarak etkisiz hale getirilmeye çalışılmışsa da, erkeğin pozisyonundan kaynaklanan nedenlerle daha tehlikeli bir silaha dönüşmüştür. Bu model, konvansiyonel (geleneksel) modelle (tir-i müjen) birleştirilerek ülkemizde "Türkan Şoray Kirpiği" haline dönüştürülmüş olup, hala kullanılmaktadır)

Matematikte olduğu gibi, bilinmeyenlerle ilgili bildiklerimizi yerlerine koyup, zihnimizde bir iki tur döndürüp anlam akışkanlığı kazandırdıktan sonra, bu şiirden şöyle bir paragraf ortaya çıkar:

"Parçalanmış (parça pinçik olmuş) göğsümdeki (içimdeki) yaranın (aşkın) hiçbir tedavi yolu yok! Dünyanın tüm doktorları gelse, içimdeki bu yarayı bırakın tedavi etmeyi, tanı bile koyamazlar! Tıp henüz böyle bir bilimsel yetkinliğe ulaşamamıştır! Üstelik ben bu haldeyken tutulduğum ve bir türlü açılmadığım kadının o upuzun ok gibi kirpikleri yok mu! Yemin ederim canıma batıyor! Her bir kirpik kılı bir ok olmuş sanki arkadaş! Her bir ok, parçalanmış canımın bir parçasına saplı! Kız benim ne durumda olduğumun farkında ve canımı almak için uğraşıyor sanki! (İkide bir kirpiklerini böyle böyle yaparak bakıyor) Şunu biliyorum ki ölümüne kesinlikle bu kadının kirpikleri neden olacak! Ölüsem zanlı sevdiğim kadının gözleridir. Diğer organlarının hiçbir suçu yoktur!" (Bu arada Namık Kemal 1888 yılında henüz 48 yaşında iken Sakız Adası'nda hayatını kaybetmiştir. Ölüm nedeni "adanın kuru havası" gerekçe

gösterilmiş olup, şiirde sözü edilen “tir-i müjen” adındaki konvansiyonel silah üzerinde durulmamıştır)

Bu örnekten yola çıkarak edebiyatımızın özellikle şiir- geçmişini derinlemesine incelendiğinde, Duygu Asena'nın tezinin aksine “kadının adı çoktur!” Bırakın adını, gördüğünüz gibi kirpik kılından tutun da gamzesine kadar; yüzündeki beninden topuğunun izine varıncaya değin kadının anatomik yapısı şiire aktarılmıştır. Gerek divan edebiyatı, gerekse da halk edebiyatı ve günümüzün şiir birikiminden kadının adını çıkardığınızda, geriye çorbanın içinden mercimeği çıkarmanıza benzer baharat-yağ-tuz çalkaması bir şey kalır. Bu haliyle “kadın” edebiyatımızın ana malzemesi konumundadır. Ancak kendisi tarih boyunca edebiyatın üretim sürecinde neredeyse hiç olmamıştır. Bu çok yakın tarihimiz için de geçerlidir. (Nereye bakarsanız Bkz: Servet-i Fünun Dönemi, Fecr-i Ati Dönemi, Garip Akımı, İkinci Yeni Akımı, Toplumcu-Gerçekçilik vs) Bir mutfağı düşüncecek olursanız, erkek aşçı durumundayken; kadın patates, dolmalık biber, balkabağı gibi yemeklik malzemedir ve yerine göre, biraz sonra vereceğimiz örnekte göreceğiniz gibi herhangi bir organı “şeftali” olup, erkeğin maharetli elinde işlenerek sofraya servis edilir. Peki o zaman ileriye bırakmadan örneğimizi hemen verebiliriz. Sanırım çok merak ettiniz..

“Ala gözlerini sevdiğim dilber/Göster cemalini görmeye geldim/Şeftalini derde derman dediler/Gerçek mi sevdiğim sormaya geldim”

Tarzdan da tahmin edebileceğiniz gibi bu dörtlük Karacaoğlu'na aittir. Bildiğiniz gibi-biliyor musunuz bilmiyorum- Karacaoğlu yaklaşık 350-400 yıl önce yaşamış bir halk ozanıdır. Konumuzla ilgili birçok şairi örnek göstermemiz olanaklı iken Karacaoğlu'nı seçmemin nedeni, kadını şiirin malzemesi yapma konusunda daha eline su dökecek bir babayiğit çıkmış değildir. Burada verdiğim örnek en masum dörtlüklerden biridir. Namık Kemal ile Karacaoğlu'nı birlikte ele almamın nedeni “Vatan Şairi”nden, “Aşk Şairi”ne kadar gelmiş geçmiş tüm şairlerin yapıtlarına “aşk” ve “kadın” mutlaka girmiş ve bu alanda kalıcı eserler bırakmışlardır. Karacaoğlu'ndan verdiğimiz dörtlükle, Namık Kemal'den verdiğim örneği karşılaştırdığınızda: “Olmaz İlaç” şiiri çok daha masum gibi görünebilir ve hatta erkeğin içler acısı durumu karşısında gözyaşlarına engel olamayabilirsiniz. Ancak Namık Kemal'in daha kurnazca bir yol izleyerek, Karacaoğlu'dakinin aksine, gözü bir bütün olarak değil de, gözün ayrıntısına(kirpiklere) vurgu yaparak, üstelik onu bir silaha benzeterek kadını elde etme yoluna gittiği görülmektedir. Yine bu iki şiir karşılaştırıldığında Namık Kemal süreci daha uzun bir zaman dilimine yayarak kadının yufka yüreğinden, Karacaoğlu ise amacına ulaşmak için doğrudan hormonlara çalışmıştır. Ancak çok iyi düşünüldüğünde ikisinin de temelinde cinsellik vardır diyebiliriz.

(Karacaoğlu, Namık Kemal'den 200-250 yıl önce yaşamış olmasına rağmen, daha anlaşılır bir Türkçe ile yazmış olmasının nedenlerini bir başka dersimizde açıklayacağım)

Bu karşılaştırmadan sonra rahatlıkla şunu söyleyebiliriz:

Kadının kalbini fethetmek için, erkek deneyimleri sonucu sözün en etkili yol olduğunu keşfetmiş olup, kadın ise erkeğe ulaşmakta böyle bir yolu tarih boyunca ihmal etmiştir. Kadın daha çok erkeğin vurgu yaptığı göz, kaş, dudak, saç, bel, göğüs vb. organlarını erkeğin vurguları doğrultusunda “kalem kaş”, “kiraz dudak”, “ceylan göz” haline getirebilmek için organları üzerinde akla gelmedik düzeltme ve değişiklik yapma yoluna gitmiş ve bugün “makyaj” denen insanın kendini yüzeysel ve geçici olarak değiştirme eylemi kadının yaşamının bir parçası haline getirilmiştir. (Ancak günümüzde erkek ile kadın arasındaki şiddetli kavgalarda, kadının sorunları konuşarak(sözle) çözmeye daha yatkın bir tutum sergilediği, şiirlerde şakıyan erkeğin ise sözle iletişimi ikinci plana atarak, sorunları çözmek için başka yollar dendiği(kalıcı makyaj gibi) şaşılacak bir durumdur ve ayrıca bir araştırma konusudur)

Yukarıdaki tezim size çok iddialı gelebilir! Hangi tezim mi? Kadına ulaşmak için en etkili yolun “söz” olduğutezimelbet!

Sevgili arkadaşlar! Şunu bilmenizi isterim ki, Yöndeş Hoca iddialı olmadığı bir konuda sadece susar ve dinler! Yöndeş Hoca'nın her söylediği söz iddialıdır! Bunu kendimi övmek için söylemiyorum. Şimdi tezimde neden iddialı olduğumu size kanıtlamak için sizi biraz da Yavuz Sultan Selim dönemine götürüyem! Hele bir dinleyin şu dizeleri, şiirdeki ustalığın doruk noktalarını görün:

“Şirler pençe-i kahrından olurken lerzan
Beni bir gözleri ahuya zebun etti felek” Yavuz Sultan Selim (1470-1520)

Türkçesini şöyle yapalım elimizden geldiğince: “Gücümün korkusundan aslanlar bile titrerken, kader beni bir ceylan gözlüye esir etti”

Şimdi size şöyle desem, anlattıklarımın ne kadarına inanırsınız?

Osmanlı İmparatorluğu'nun en ihtişamlı döneminin padişahlarından biri olan Yavuz Sultan Selim-o acımasızlığı ve yaptığı kıyımlarla bilinen Selim-tutulduğu kızı babasından istemek için Valide Sultan'ı kızın yaşadığı köye gönderdi. Ancak kızın babası şöyle dedi: “Benim o Yavuz Sultan Selim denen Avrupa özentisi kulağı küpeli serseriye verecek kızım yok! Oğluna söyle kızımın peşini bıraksın! Ben öyle Şah İsmail'e filan benzemem! Bir daha O'nu buralarda (Doğu Anadolu Bölgesi) görmeyeyim, bacaklarını kırarım!” Yavuz bu acı haberi alınca, kahrından kendini çöllere vurdu. Birkaç yıl

sonra İstanbul'a dönerken "Buralara kadar geldik, bari elimiz boş dönmeyelim!" diyerek Mısır'ı fethedip, Memlûklulardan halifelîği aldı. Avrupa ile ilişkisini tamamen keserek(bıyıklarını da kesip sakal bırakarak) dini bütün bir Müslüman olmuşsa da, bir Türkmen olan ve hala Gök Tanrı'ya tapan kızın babasını ikna edememiş ve kahrından erken yaşta bu dünyadan göçüp gitmiştir. Ancak Oğlu Süleyman (Kanuni) babasının intikamını, yine bir Türkmen olan eşi Mahidevran'ın üzerine Ukraynalı Hürrem'i kuma getirerek almıştır. Kendi oğlu Mustafa'yı bile boğdurmuş olması, Türkmenlere duyduğu öfkeyi dindirememiş olup, kendi soyundan gelen diğer padişahlar, çeşitli bahanelerle Türkmen kıymına devam etmişleridir (Bkz. Dadaloğlu Türküleri)

Gerçek ve kurguyu iç içe geçirip sunduğum bu anlatının insanı güldüren yanı Yavuz Sultan Selim'in, kızı babasından istediği ve kızın babasının Yavuz'u geri çevirmesi olmalı değil mi? Yavuz Sultan Selim'i iyi tanıyanlar bu kurguya gülmekten kriz geçirebilir! Peki o zaman bu kadar güç sahibi biri-ne kadar güçlü olduğunu kendisi de belirtiyor- neden bir kadına ulaşmak için bu kadar çırpınıyor sizce? Kız gerçekten Selim'i reddetmiş olabilir mi? Özellikle o dönemde mümkün değil! Her istediğini gücü ile elde eden biri, en etkili güç olan sözün gücü ile isteğini elde etmek için böyle bir şiir oyununun içine girmiştir! Çünkü hiçbir güç, insanı etkilemek için sözden daha etkili ve kalıcı olmamıştır! Yoksa Yavuz Sultan Selim gibi biri neden böyle bir şiir yazma gereği duysun ki? "Falanca köyden falancanın kızını hareme getirin" demesi yeter. Hatta bu kadar zahmete katlanmasına bile gerek yok! Çünkü o dönemde padişahın bir anlık bakışından ne istediğini anlayan o kadar çok usta yalaka var ki çevresinde, onlar bu işi padişah ağzını açmadan yerine getirir! Şeyhülislama göre de padişahın her isteği caizdir zaten!

Karacaoğlan'ın dörtlülüğüne dönüp, bir eleştirmen edasıyla incelersek: kadının yüzünü bile göstermesinin ar namus meselesi olduğu bir devirde - "göster cemalini görmeye geldim" dizesine dikkat ediniz- erkeğin benzetme sanatıyla şiire pornografik/erotik unsurlar yükleyerek-"şeftalini derde derman dediler" dizesine daha yoğun bir şekilde dikkat ediniz- cinsel arzusunu ustaca nasıl dile getirdiğini görürüz. Karacaoğlan'ın birçok şiirinde kadını uluorta tepeden tırnağa soyarak didik didik ettiğini görebilirsiniz.

Peki böyleyken tarih boyunca bir kadın çıkıp şöyle bir şiir yazmış mıdır dersiniz?

Koç yiğidim şafaktan gel evime
Samur saçım altımızda çul olsun
Kırıl sakalların batır tenime
Dişin izi gerdanıma pul olsun

Gülersiniz tabii! Bunu Karacaoğlan veya bir başkası "erkek dili ve edebiyatı" kurallarına uygun olarak söyleseydi: "Herifçiğlü yazmış birader, helal olsun! İşte

şiir bu abi!" derdiniz değil mi?

Görüyorsunuz ki, Karacaoğlan'ın ya da bir erkeğin dilinde normal karşılanan "aşk" ve "cinsellik" kavramı, kadın dilinde "ayıp" karşılanan bir kavrama dönüşüyor. 2011 yılında yaşıyoruz ve hala bir kadının böyle bir şiir yazmasını kabullenecek bir anlayışta değiliz. Üniversite gençliği olarak sizin bile yüzleriniz kıpkırmızı oluverdi bakın! Ve buradan bakıyorum da kızaranların tamamı kız arkadaşlarımız! Erkeklerin ağzı bir karış açık! İşte genel durumumuz bu arkadaşlar!

Bu haliyle dersimizin adından da anlaşılacağı gibi edebiyatımız "Cinsiyet Dili ve Edebiyatı"dır. Hangi cinsiyetin dilidir peki? Elbette erkek dili! Edebiyatımıza siz hala Türk Dili ve Edebiyatı mı diyorsunuz? Güldürmeyin beni! Sanırım bu sınıfta "cins" ve "ırk" kavramları konusunda kapsamlı bir ders işlemem gerekecek daha sonra! Görüldüğü gibi edebiyatta tarih boyunca hep erkeğin aktif olduğunu, bu durumun günümüze gelinceye kadar devam ettiğini söyleyebiliriz. Tarih demişken ilköğretim okulları ve liselere yolunuz düştükçe koridorlarına bir göz gezdirmenizi rica ediyorum sizden. Duvarlara asılı "Türk Büyükleri Resimleri" içinde bir kadın bulursanız lütfen bana haber verin! Gidip o okul müdürünün alnından öpeceğim!

Şimdi içinizden: "Yöndeş Hocam, tarih boyunca edebiyatın üretim sürecinde kadının neredeyse hiç olmadığını söylüyorsunuz da, sanki siyasette, ekonomide, bilimde, sanatta çok mu aktif oldu? Günümüze bile baktığımızda bu alanların içinde kadın ne kadar varki?" diyorsunuzdur.

Evet haklısınız çocuklar! İşte nihayet lafı döndürüp dolaştırıp konuya getirdim. Şu an'a kadar içinizde böyle bir soru işaretinin oluşmasıydı beklediğim! Böyle bir soruyla dersimizin konusuna benden önce siz giriş yapmış oldunuz. Tabi içinizden geçeni doğru tahmin etmişsem!?

Az önce de söylediğim gibi, dersimiz "Cinsiyet Dili ve Edebiyatı" iken, konumuz şudur: "Erkek Egemen Edebiyatın Evrim Geçirmesinde Kadının Rolü"

Bu arada birinci konumuz "Kadının Şiirimizdeki Tarihsel Yeri ve Önemi" bu konuya giriş yapmak için uğraşırken bir bakıma işlenmiş oldu. Birinci konumuz ile ilgili son olarak şu söylenebilir: Kadın şiirimizde tarih boyunca her zaman cinsel bir obje olmuştur ve erkeklîği sadece karşı cins ile birleşmek olarak algılayan erkek için, kadının durduğu yer bu haliyle çok önemlidir. Kadının da bu durumdan pek şikayet ettiği söylenemez!

Gerekirse bu konuya yeniden dönüş yapabiliriz arkadaşlar. Ama şimdi ikinci konumuza başlayalım isterseniz?

Sevindirici olan şudur ki; son yıllarda hiçbir alanda görülmemiş bir hızla kadın edebiyatın içine, özellikle öteden beri bir erkek uğraşısı olarak bilinen şiire, gözünü kırpmadan dalış yapmış ve şiirde söz sahibi

olmaya başlamışsa da; bu girişimini yaparken kadınlığını bir kenara bırakmayı ihmal etmiştir diyebiliriz. "Peki kadın böyle bir şeyi ihmal ediyor da, erkek ne kadar 'erkek dilini' bir kenara bırakıp, daha genel bir dille yazıyor ki? Bırak Yöndeş Hocam ya!" diye soracak olursanız, erkek bu konuda zaten kronik bir vakadır! Yukarıdaki örnekleri boş yere vermedim ben size çocuklar! Peki olması gereken nedir? Elbette cinsiyetsiz bir dil! Edebiyatımızı şahlandıracak olan cinsiyetsiz bir dille yazmak ve kronikleşmiş erkek egemen edebiyatın evrim geçirmesine olanak sağlamaktır. Burada en önemli görev edebiyata soyunan kadına düşmektedir. Üstelik "Türkçe" dünyada cinsiyetsiz dil olan ender dillerden biri olarak bir bakıma bu özelliği ile kadınının yanındadır diyebiliriz. Erkek diline karşı, topuklu bir kadın dili yaratarak karşı koymak belki kadının boy ölçüştürmesine olanak sağlayabilir, ancak edebiyatımızın erkek dilini daha babayiğit hale getirmekten başka bir işe yaramaz. Bugün "aşk" ve "kadın" konulu edebiyat birikimimizin yanında, toplumsal konuları işleyen edebiyatımızın cüce kalışı, dünya edebiyatındaki yerimizi de belirlemektedir!

Demin size "Koç yiğidim şafaktan gel evime" diye başlayan bir dörtlüğü örnek gösterdiğimde kahkahalarla gülerken bir arkadaşınızın: "Yöndeş Hocam siz neymişsiniz yaa! Bu okuduğunuz dörtlüğü siz mi yazdınız hakaten? Bunu bir dergiye filan gönderelim hocam, valla ünlü olursunuz!" sözünün altında beni gaza getirip sonra da: "Yöndeş Hoca şöyle böyleymiş!" diyeceğinizi sezinlemedim mi sanıyorsunuz? Bakın çocuklar böyle bir çekincem yok! Ancak o dörtlük bir anda aklıma geldi ve sadece derste kullanılmak için dile getirildi. Zaten böyle dörtlüklerin artık edebi ve sanatsal bir değeri de kalmadı! Yoksa bana ne diyecekleri hiç umurumda değil inanın! Böyle basit dedikodular eğer size bir şey kazandıracaksa, o şiirin altına ismimi yazıp gönderebilirsiniz bir yerlere! Hiç gocunmam!

Bakın yeri gelmişken bu konuyla ilgili bir anımı anlatayım:

Geçen yıl dersteyken bir de baktım ki ne göreyim? Sonbahar yağmurlarının ilk partisi yağmıyor mu doludizgin! "Bu an kaçırılmaz!" diyerek bir bahane ile çocukları kandırıp, biraz ıslanmak için kampustan (üniversite yerleşkesi) dışarı çıktım. Taksitle aldığım yeni takım elbisemin mahvolmasına aldırmadan, dökülen sarı yaprakların üzerine basa basa, ıslanarak yürürken, karşıdan bir şemsiyenin altına sığınmış olan bir çift koşarak yanıma geldi. Erkek: "Hocam eşim hamile!" dedi. Benim şaşkın bakışımı eşinden önce fark eden kadın: "Hocam sanırım bizi anımsamadınız? Biz geçen yıl 'Dünya Kadınlar Günü'nde düzenlemiş olduğunuz 'Kadın Haklarını Bırak, İnsan Haklarına Bak! Daha Karlı Çıkarsın!' adlı alternatif seminerde tanışmıştık. O seminerde kadın ve erkeğe eşit gözle bakmanın yanında, bir bütün olarak bakış felsefeniz Hüsamet'in'le bizi önce eşitledi, sonra da birleştirip bütündü. Gözlerimizle!..

Seminer çıkışında yıldırım nikahı ile evlendik. (Kadın bunu söylerken şimşek çaktı ve hepimiz gülümsedik) Şu anda ise hamileyim ve az önce doktorun yaptığı ultrason muayenesinde bir kızımızın olacağını öğrendik! Çocuğumuzun cinsiyeti belli olmadan önce, eğer erkek olursa sizin adınızı koymayı tasarlıyorduk. Ancak kız olduğunu öğrenince 'Madem Yöndeş Hoca'mızın ismini koyamıyoruz, bari isim babası Yöndeş Hoca olsun!' diye sizden bir isim seçmeniz için sizi ziyarete geliyorduk ki, sizi burada görünce gözlerimize inanamadık!" dediler. Bu sözleri kadın demişti ama, Hüsamet'in sürekli olarak başı ile onayladığı için "dediler" diyorum. Neyse fazla uzatmadan bu güzel insanlara şöyle dedim: "Bakın arkadaşlar! Ben o semineri şov yapmak için düzenlemedim! Şu ışıltılı dünyanın içi çok karanlık! Oraya hapsedilmiş geleceğimize aklınızın ışığı ile bakın ne olur? Bugün Dünya'daki göstermelik kurum ve kuruluşlar kadın ve erkeği ayırtırmaktan başka bir işe yaramıyor. Ben bu dünyada zaman kavramını bile sorgularken, yapmacık günlerle avutulan insanlara acır, avutulanlara kızgınlıkla gülerim sadece! Siz beni anladınız ki bana geliyorsunuz! Benim her günüm kadın, her günüm anne, her günüm çocuk, her günüm baba, her günüm evrenin bütün coşkusu ile geçerken, isim koyma konusu bile olsa kadın-erkek ayrımı yapamayacağımı düşünemediniz mi? Sizin gibi güzel insanlara adım armağan olsun! Kızınızın adı Yöndeş olsun! Yönümüz insanlık yönü olsun! Bu arada dünyayı paylaştığımız hayvanları ve bitkileri de unutmayın olur mu?" dedim ve yürüdüm!.. Yaklaşık on metre ilerledikten sonra dönüp: "Mikroorganizmaları da unutmayın!" dedim, başımı daha ağır bir şekilde gideceğim yöne doğru çevirirken!.. İki kişinin izlediği harika bir gösteriydi ve yağmur yağıyordu! Tam havamdaydım!..

Ancak birkaç gün sonra: "Şimdi de ismini kız çocuklara takmaya başladı! Var bunda bir iş! Sapık mıdır nedir?" şeklindeki ortalıkta dolanan dedikoduyu duyunca önce moralim bozulsa da, sonra düşündüm ve şöyle dedim kendime: "Aklını başına topla Yöndeş! İnsan güzel şeyler yaratırken bedelini kendi öder, çirkinliklerin bedelini ise başkasına ödetir!" Bu özlü sözü defterinize yazınız arkadaşlar. Altına da ismimi yazınız lütfen! Tamamen bana aittir. "Aristo şöyle demiş"; "Konfüçyüs böyle demiş" gibi sözlerin yanında "Yöndeş Hoca da bunu demiş" gibi bir söz benim de hoşuma gider sonuçta! Sizingitmez miydi?

Sevgili arkadaşlar! Beni yıllardır tanıyorsunuz ve benim konuyu toparlamakta ne kadar beceriksiz biri olduğumu biliyorsunuz artık! İşte yine konuyu darmadağın edip, işi içinden çıkılmaz bir hale soktum! Bu kadar şeyi neden anlattım bilmiyorum? Aslında kısaca sunusöylemek istiyordum:

Edebiyatın dili, insana bakış açınızla birlikte değişir ancak. Kadın ve erkeği yarıştıracak bir ortam

yaratırsanız, bunun hiçbir cinsiyete yararı olmaz. Ayrıca herhangi bir cinsiyetin üstünlüğünü de savunmak ilkeliktir. Kadın veya erkek olmak tek bir cinsiyetin çabasına desteklemekle de olmaz. Kadın veya erkek olmak bir görüntü değil, örüntüdür. Bu örüntüye bütün olarak "insan" denir. İnsan ise daha yaratılmamıştır. Bir taslaktır daha! Bu yüzden insan olmanın yolu bilimden sanata, edebiyattan felsefeye üretilmiş ne varsa sorgulamaktan geçer! Sizi sorgulamaya yöneltmeyen ve sorgulamanızı engelleyen tüm bilgileri ve yaşantıları, gelenek ve göreneği elinizin tersi ile silip atın!

Sorgulayın ki yeni bir şeyler yaratmanın kapılarına dayansın düşünceleriniz! İsterseniz şimdi bir konu üzerinde deneme yapalım ne dersiniz?

Doğar doğmaz kız çocuklarına en kırılgan, en edilgen, en güçsüz, en korunmaya muhtaç varlık ve kavram isimlerinden bir tanesiyle yetinmeyip, üç beş tanesini bir araya getirerek -Ebru Filiz Narin Gülçiçek Hocanızın isminde olduğu gibi(babasından ve eşinden getirdiği HECİNOĞLU ve ÖZKAPLANOĞLU soyadları farklı bir komedidir)- isim koyduktan sonra, iş "kadın hakları" konusuna gelince, erkeğin karşısında dağ gibi bir kadın duruşu bekleyen insanların tutumu, bence çok komik bir düşünce-uygulama çelişkisidir! Yani anlayış temelden yanlış çocuklar! Çevrenize bakın bir, "Aydın" "Çağdaş", "Özgür" isminde bir kadın gösterebilir misiniz bana? Kız çocuktan böyle bir beklenti düşüncesi toplumda yok ki, böyle isimlerle karşılaşalım! Toplum olarak kendilerine "çağdaş" ve "aydın" gözle baktığımız mürekkep yalamış kadın ve erkeklerden bir tanesi çıkıp da: "Toplumun bana bakışının hatırına, kızımın adını 'çağdaş' koyayım bari!" diyerek, toplumun değişmediğinden yakınıp durmayı bırakıp, değişime önce kendinden başlayan birini gösterebilir misiniz bana? İleride çocuk sahibi olduğunuzda lütfen bunlara dikkat ediniz olmaz mı? Hepinizin evini tek tek ziyaretedeceğim ona göre!

Sevgili arkadaşlar! Anayasayı kadın-erkek eşitliği maddeleriyle süsleyip, ağzını açtığında kadını "baş tacı" yapmaktan dem vurup, mangalda kül bırakmayan yasa yapıcılara şunu söylemek isterim: "Madem böyle bir emeliniz var! Hadi erkekseniz oğlunuzun adını 'Emel' koyun!" Bu nedenle, bırakın "Yöndeş" isminin hem kadın hem erkek ismi olmasını, bu ülkede ismi Çiğdem, Ayfer, Dilruba olan zıpkın gibi delikanlılar görmeden kimse beni kadın-erkek eşitliği konusunda ezberlenmiş sözlerle avutmasın! Bu tür nutukları dinlemem ve hızla kaçırım o ortamdan! Bunun yanında pembe kimlik kartlarında Fahrettin, İbrahim Hakkı, Nasrettin yazan kadınları görmeden hiçbir kadın tepeme dikilip çenesini yormasın! Sadece isim değil, yanıma gelip "Hocam sizinle kadın-erkek eşitliği konusunda iki çift laf etmek istiyorum!" diyen erkeklere ilk önce şöyle bir teklifim olur: "Gel şurada 'kendin aç, kendin gözle' diye bir yer var, hadi orda yufka açıp,

gözleme yaparak konuşalım bu konuyu!" Kadınlara ise: "Sen şu boya işinden oldukça iyi anlayan birine benziyorsun! Bak ben de tam çocukları sanayi sitesine uygulamaya götürüyordum! Çekeriz tulumları kaporta-boya işi yaparken rahat rahat konuşuruz bu konuyu! Kadını sanayi sitelerine sokmamak ne demekmiş görsünler bir!" Derim bunları! Size de diyorum, devam edelim mi bu konuya! Öyle mi? O zaman dersimizi yavaş yavaş sonlandıralım! Ancak biraz önce "Nasrettin" ismini örnek verdiğimde aklıma geldi! Her yıl adına festivaller düzenlediğimiz, "fıkra" denince ilk akla gelen Nasrettin Hoca bu ülkede bu kadar sevilmesine karşı, neden biri çıkıp çocuğuna "Nasrettin" adı koymuyor hep merak etmişimdir! Bir araştırın bakalım ne çıkacak altından!

Cinsiyet ayrımı yapmadan, bu kadar tarafsız bir bakış açısı ile geleceği kurgulayan Yöndeş Hoca'nızın bu kadar çabasına rağmen kadın kuruluşları tarafından "İstenmeyen Adam" ilan edildiğini söylesem ne dersiniz peki? Ciddiyim, ben Yöndeş ŞAVKITAŞ, şu an istenmeyenler listesinin ilk sıralarında yer almaktayım!

Neden mi? Anlatayım:

Üç beş ay önce bir edebiyatçı arkadaşım: "Yöndeşçiğim! ABD'deki uluslararası bir kuruluşun sponsorluğunda "Çağdaş Ortadoğu ve Balkan Şiir Antolojisi" adı altında bir derleme yapıp, bu derlemeyi İngilizce çevirisiyle basmayı düşünüyoruz. Bu antolojinin dünyanın her tarafına dağıtımı yapılacak. Senden de bir şiir olsun istiyorum!" dedi. "Saçmala oğlum ya! Daha bir şiir kitabı bile olmayan adamı antolojiye alıp dünyaya rezil mi edeceksin?" diye karşı çıktım. Ne kadar "yok" dediysem de dinletemedim! Sonunda: "Tamam o zaman, bana birkaç gün izin ver! Görücüye çıkacağız madem, şöyle eli yüzü düzgün bir şey olsun bari!" diyerek, şu "Arap Baharı" denen suni uyanış sürecini eleştiren bir şiir kaleme aldım ve yazıcıdan çıktısını alıp imzalayarak arkadaşıma verdim. Az sonra bu şiirin İngilizceden Türkçeye çevirisini okuyacağım. Evet yanlış duymadınız, yazdığım şiirin ancak İngilizceden Türkçeye çevirisini okuyabileceğim size! Aslı mı? Aslını bilgisayar virüsü yedi! Anlayacağınız aslı tamamen kayboldu. Fakat okuyacağım çevirinin, aslı ile hiçbir benzer yanı yok şimdiden belirtiyim! Neyse uzatmayayım, yazdığım şiir Türkiye'den 20-30 şairin yazdıkları ile birlikte ABD'ye "iadesiz taahhütsüz" postalıyor. Benimkinin dışında giden şiirleri yazarlar az çok tanınan ve gönderdikleri şiirler birkaç dile çevrilmiş olduğundan, o şiirlerin çevirilerini doğrudan antolojiye alıyorlar ve tek benim şiir kalınca; "Şimdi tek bunu elersek, yazarı bu tutumumuzun altında bir kasıt arar!" diye iyi niyetli bir davranış gösteriyorlar ve bir çevirmen armaya koyuluyorlar. Çeviri derneklerine filan gidiyorlar ancak oralarda: "İngilizceden Türkçeye olsa olur da, Türkçeden İngilizceye çeviri yapan yok buralarda!" yanıtını alınca, "Oğlum şu Türk mahallelerine git bir araştır, vardır

mutlaka biri" diyerek birini araştırmaya gönderiyorlar. O vatandaş da yarı Türkçesiyle "Sizde var döndürücü? Bir küçük iş var, yapmak!" deyince, "ne iş olsa yaparım abi" mantığı ile elin Amerika'sının metropollerinde ekmek parası arayanların arasından elliye yakın döndürücü (dönerci) sanat ve edebiyat merkezinin kapısına üşüşüyor! Fazla uzatmayayım, bunlar arasından eli yüzü düzgün, dili İngilizceye yatkın Alınazik Usta adında Gaziantep'li bir dönerci kardeşimiz işi koparıyor. "Abi yarına hazır ederim, siz hiç merak etmeyin! Bu arada haftaya 'Antepliler Gecesi' düzenliyoruz, sizi de bekleriz güzel abim! Yengeleri de getirin!" diyerek güzel de bir jest yapıyor. Neyse, akşam evde İngilizce kursuna giden oğlunun Türkçe-İngilizce sözlüğünü önüne açıp, oğlandan da az çok yardım alarak, şiiri döner çevirir gibi bir kuşa benzetip ertesi gün adamlara veriyor ve 200 doları cebe indiriyor. Şiirin başına gelenler bununla da kalmıyor tabi! Sıra yayınevinde basıma gelince, şiirin altında yazılı olan ismim (Yöndeş Şavkitaş) Türkçe karakterlerden arındırılarak, İngilizce karakterlerle "Yondes Savkitas" ve "Çev: Alınazik USTA" olarak basılıyor. Böylece şiirde bana ait hiçbir iz kalmamış oluyor. Durun daha bitmedi! Basım işi tamamlandıktan sonra, antoloji matbaadan çıkar çıkmaz daha mürekkebi kurumadan, eseri bir gecede Türkçeye çevirip piyasaya sunan ünlü bir çevirmenimiz (ismi eserin üzerinde yazılı) sıra benim şiirimi çevirmeye gelince: "Ulan bu Amerikalılar tam salak ha! Osmanlı sendromunu üzerlerinden atamadılar hala! Her ismi Türk ismi sanıyorlar geri zekalılar! Ulan bizim memleketin girmediğiniz yeri kalmadı, 'Yondes Savkitas' adında bir vatandaşa rastladınız mı bu zamana kadar aptallar! Siz uzaya gidin durun bakalım! Dünyadan haberiniz yok!" diyerek benim ismimi "Türk Şairler" bölümünden alıp "Yunanlı Şairler" in yanına iliştiiriveriyor. Şiire bir de eleştirmen gözü ile bakıp yanına şöyle bir bilgiyi de eklemeyi ihmal etmiyor: "Sık yazmayan, ama sağlam şiirlere imza atan Ünlü Yunanlı Şair Yondes Savkitas, ironik göndermeleri ve hırçın kalem ile tanınan bir şairdir. Özellikle kadını hedef alan kalem, son yıllarda kadınların tepkisini üzerine çekmektedir. Ama O, sanki bu tepkilerden beslenircesine, hiç çekinmeden dizelerinin derinliklerine gizlediği erkeksi dilinin alaycılığını arttırarak kadına saldırmaya devam ediyor. Farklı ve iğneleyici bir kalem!" Burada kalsa iyi! Yondes Savkitas'tan bana ne? Ama antoloji piyasaya çıkınca kadın haklarına duyarlı bir grup kadın edebiyatçımız beni, daha doğrusu Yondes Savkitas'ı, bir kaşık suda boğmak için Yunanistan ve Kıbrıs Rum Kesimi'nde "Yondes Savkitas Avı"na çıkıyorlar. Ama oralardaki kadın kuruluşları "Böyle saçma ve anlamsız bir ismi ilk defa duyuyoruz bacım! Uzun filan olmasın bu gerzek?" diyerek böyle birinin olmadığını söyleyince bizinkiler daha bir çıldırıyor! Bir kedinin fare deliği başında farenin ortaya

çıkmasını bekler gibi beklerlerken, Çağdaş Ortadoğu ve Balkan Şiir Antolojisi'nin orijinal basımı ulaşıyor ellerine! "Gökte ararken yerde bulmak" diye buna dense gerek! Bakıyorlar ki Yondes Savkitas denen "kadın düşmanı sıçan" pençelerinin arasında durmuyor mu? Bir sevinç bir sevinç!.. Kaleyi kuşatıp tüm çıkış yollarını kapatan bir ordunun son hücum öncesi yaptığı gürültülü eğlenceye benzer bir coşkuyla, "Yöndeş Hoca Ziyafeti" ne bir gün önce Ege'deki bir sahil şehrinde başlanıyor. Yunanistan ve Kıbrıs'tan gelen feministlerle, çiftetelli ve sirtaki eşliğinde sabaha kadar rakı içip, tabak kırıyorlar birlikte! Depolanan bu enerjiyle ertesi gün saldırıya geçen bu gözü dönmüş grubun elinden Ebru F.N.Gülçiçek Hocanızın elbiselerini giyip, kılık değiştirerek kampustan kaçıp kurtulduğumu ilk size söylüyorum. Şimdi neden "İstenmeyen Adam" ilan edildiğimi anladınız mı?

Bu arada Alınazik Usta'nın çevirisindeki özgünlükten olsa gerek, bizim Yondes Savkitas, Avrupa ve Amerika'da "modern şiir" de isminden en çok söz edilen şair olarak ünlenince; söyleşi, imza günü, toplantı, dinleti vb. sayısız davet aldım (Hala da alıyorum) Piyangodan çıkar gibi elime geçen bu fırsatı değerlendirmeyi düşünmedim değil! Hatta bir ara: "Ulan şeytan diyor ki, her şeyi bırak git Amerika'ya! Al Alınazik Usta'yı da yanına, sen yaz o çevirsin! Üç yıl sonra Nobel Edebiyat Ödülü'nü aldığında, şu an seni linç etmek isteyen kadınların hepsinin kahramanı olur çıkarsın oğlum Yöndeş! Yap lan bunu!" deyip, kaç kez valizimin fermuarına gitti elim ve günlerce bu ruh hali ile yaşadım. Ama sonra "Bırak Yöndeş Hocalık bizde kalsın! Bana ne elin Savkitas'ından" deyip yurtdışı macerasını tamamen sildim kafamdan. Ne de olsa Nazım Hikmet'in dediği gibi "Onlar bizim kadınlarımız!" Hem Ebru F. N. Gülçiçek gibiler de var bu ülkede! O gün o gözü dönmüş grup "Yönün batsın Yöndeş!" "Boynun altında kalsın e mi?" "Soyka kalasica Yöndeş!" gibi pankartlarla üniversitenin kapısına siyah çelenk bırakmaya geldiklerinde "Ay noluyo Yöndeş? Bunlar senden ne istiyi?" diye olayların nedenlerini bilimsel bir merakla öğrenmeye çalışarak ortalıkta fır dönüp, bana kol kanat germeye çalışan sadece Ebru F. N. Gülçiçek Hocanız vardı! Kendisine bu konu ile ilgili kaç defa teşekkür etmişimdir. Ama yeri gelmişken teşekkürümü yinelemek istiyorum. Kendisine iletin lütfen! Ama sakın "Yöndeş Hoca Amerika'ya sizi bırakıp gidememiş hocam!" gibi bir şey uydurmayın olmaz mı? Böyle bir şey ağzımdan çıktı mı?

Neyse şimdi sizlere Ünlü Yunanlı Şair Yondes Savkitas imzalı şiiri sunup kapatayım bu konuyu:

ÇATLAKPEMBE KEDİLER

çağı tırmalayan kedi
uyandırdı duyarlı teyzeleri uykusundan
çocuktur onlar bir bakıma
elbet isterler yemyeşil flört

dürtüklenmeli yerel yönetimler
mart ayında beton direklere ağaç
kostümü giydirilmeli
ki Greenpeace'ciler bunu bilmezler
ki bir ton sopa yiyorlar onalar zaten
durduk yerde
kelepçe fetişleri
polis amcaları seviyoruz
polis amcaları seviyoruz
bir daha söylenmeli biliyoruz
da ah şu sigara yok mu
uzun hava da çekemiyoruz son
yıllarda bu yüzden
yasaklansın kız valla her yerde iyi olur
içim de kapalı alan
kedi çiftleşmesi izlemek serbest
nasıl olsa değil mi özgürce
balkonlarda çay içip fındırdeşerekten
amirim
öyle mi
o zaman iyi ettiniz sansürlemekle
oh olsun
kiremit üstünde
yeşil kedi mi olurmuş

Yondes Savkitas

ÖDEV:

(Aşağıdaki ilk 4 çalışmaya, yukarıdaki görseli iyice inceledikten sonra başlayınız)
1-Üniversitenin büyük kantininde tanış olduğum ve yukarıda görüntüsü verilmiş olan aşk ortamında, kadının duygularını dışa vuramayıp, erkeğe karşı duyduğu öfkeyi içine atmasının ve içinden konuşarak rahatlamaya çalışmasının psikolojik ve sosyolojik nedenlerini (başka nedenleri de göz önünde bulundurarak) maddeler halinde yazınız. Sonra bu yazdığınız maddelerden yola çıkarak küçük bir aşk öyküsü veya serbest bir şiir kaleme alınız.
2-Erkeğin karşısındaki kızcağıza okuduğu şiirdeki: "Bir açıklamasın sen içimde" dizesi ile; kızın arkadaşı Aysel'e söylediği iddia edilen: "Kıskaca al beni Aysel" dizesinin her ikisine de karşılık gelen noktalama işareti hangisidir? Bu noktalama işaretinin şiirde bu kadar ustaca kullanılmış olması, erkeğin yaptığı terbiyesizliği (kızın arkadaşına da asılması) örtbas edeceğini düşünüyor musunuz? Yoksa: "Beni sadece şiirin yazınsal değeri ilgilendiriyor, bana ne insanların özel yaşamından!" mı diyorsunuz?
3- Son yıllarda yaygınlık kazanan, noktalama işareti kullanmadan şiir yazma anlayışı ile yukarıda gördüğünüz gibi sadece noktalama işaretleri kullanarak şiir

yazma anlayışını karşılaştırdığınızda, hangisinin şiirde yeni bir akım olduğu söylenebilir? Herhangi birine "akım" diyorsanız, gelmiş geçmiş tüm edebiyat akımlarını baştan sona not alarak okuyunuz.

4- Yukarıdaki görselde kadının saçlarını parmakları ile düzeltmesinin nedeni, sıkıldığının göstergesi midir, yoksa kendisine aşk şiirleri okuyan adama daha güzel görünme kaygısıyla mı böyle bir devinim içindedir? "Bilemiyorum" diyorsanız, piyasada rahatlıkla bulabileceğiniz "vücut dili" ile ilgili kitaplardan istediğiniz birini alıp okuyunuz. (Korsan olmasın) Ancak orada yazarların hepsine inanacaksanız, kesinlikle böyle bir girişimde bulunmayınız. Bu çalışmayı unutun gitsin.

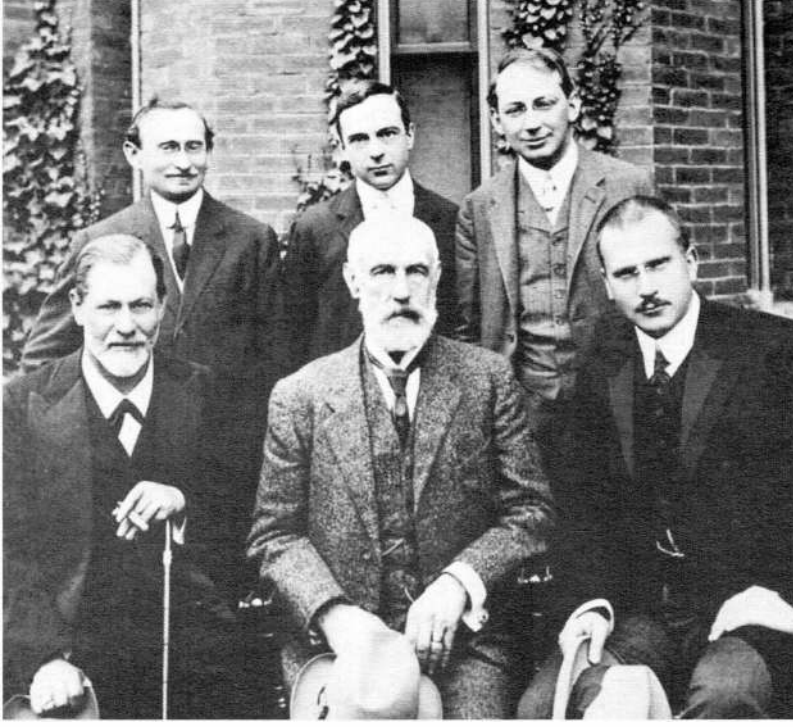
5- Eve gidip odanıza kapandıktan sonra, en boş duvara yüzünüzü çevirip iki saat boyunca yemeden, içmeden bakınız! İsteyen duvara bir şeyler de anlatabilir! Bu çalışmayı yaparken Yöndeş Hocanızın şu anki halini gözlerinizin önüne getiriniz! Ya arkadaşlar, konuyu bu kadar uzattık, iki saat boyunca tek bir soru geldi! Gerçekten üzüldüğümü belirtmeliyim bu durumunuza!

Neyse sağlıklı kalın!

TOTEM VE TABU

Hüsen Portakal

Clark Üniversitesi önünde 1909 , soldan (ön): Sigmund Freud, G. Stanley Hall, Carl Jung; (arka) A.A. Brill, Ernest Jones, Sandor Ferenczi.

Totem

Totem ve Tabu kitabında Freud, ilkel toplumların yaşamlarına psikanalizi uygular.

İlkel toplumlardan burada Freud, Avustralya yerlilerini seçmiştir. Bunların "ne evleri, ne sağlam kulübeleri vardır, toprağı işlemesini, çömlekçiliği bile bilmezler, evcilleştirdikleri bir hayvan da yoktur."

İlkel toplumlar, bize göre daha doğal bir yapıya sahiptir. Uygar araçlara sahip olmadıklarından, daha çok güdülerıyla yaşarlar. Bununla birlikte, aile içi zina dediğimiz ensest korkusu, bizde olduğu gibi çok ağır basıyor. Bu konuda oldukça iyi örgütlenmişler, ceza kodları geliştirmişler.

"Bununla birlikte, aile içi cinsel ilişkilere en katı yasakları uyguladıklarını biliyoruz. Hatta öyle anlaşıyor ki, tüm toplumsal örgütlenmeleri bu amaca bağlıdır ya da bu amacın gerçekleşmesine bağlıdır."

Kendilerinde bulunmayan tüm dinsel ve toplumsal kurumların yerine, Avusturyalılar totemcilik sistemi vardır. Avusturyalı kabileler daha küçük kümelere ayrılmıştır; bunların her biri totem' in adını taşır.

Peki, totem nedir? Genel bir biçimde, yenilebilir bir hayvandır ya da zararsız bir hayvan olabileceği gibi, tehlikeli ve korkunç bir hayvan da olabilir; çok seyrek

olarak da, grubun bütünüyle özel ilişkide bulunduğu yağmur ve su gibi doğal bir güçtür.

İlk önce toplumsal grubun atasıdır. İkinci olarak, totemin ruhu, koruyucudur ve iyilikseverdir.

Totemci karakter, özel bir hayvana ya da özel bir nesneye değil, totemintürüne ait tüm bireylere bağlıdır."

Totem hayvan, bir klanın üyelerini savunur ve korur.

Tabu'yu ilgilendiren tek şey onu öldürmek ve yemek değildir; kimi kez dokunmak, hatta bakmak bile yasaktır; kimi hallerde gerçek adıyla bile anılmaz. Tabuyu koruyacak bu tabu yasaklarının çiğnenmesi, ağır hastalıklarla ve ölümle kendiliğinden cezalandırılır.

Totemde kan bağlarının yerini öncelikle totem bağları alıyor. Diyelim ki anne kanguru totemine, baba da devekuşu totemine bağlı olsun. Eğer aile kanguru totemine bağlı ise, çocuklar annenin çocukları sayılıyorlar, babanın değil. Böylece baba kendi kızı ile yatabiliyor, ama anne oğlu ile yatamıyor.

Bunun tersi durumunda, yani aile devekuşu totemine bağlı ise, bu sefer anne kendi oğlu ile yatabiliyor, baba kendi kızı ile yatamıyor.

Bu yasağın çiğnenmesi, suçlunun doğrudan cezalandırılmasını gerektirmiyor, sanki tüm ortak yaşamın

tehdit edilmesi ya da ağırlığı topluluğun üzerine çöken bir yanlışlık gibi tüm kabile hep birlikte öç alıyor.

"Avustralya'da yasak bir klandan bir kişi ile cinsel ilişki kurmak, düzenli olarak ölümlerle cezalandırılıyor. Bir kadının aynı gruptan ya da başka bir gruptan olması ya da bir savaş sırasında ele geçirilmesi önemli değil; yasak klandan bir erkeğin kadını kendi kadını gibi kullanması, kendi klanından insanlarca kovulmasına ve öldürülmesine yol açıyor; kadın da aynı yazgıyı paylaşıyor.

"Bu Avusturyalıların dili, bu olaylarla ilgili olarak özel bir dil kurmuş. Kullandıkları dil iki kişiyi değil, bir birey ile bir grubu belirliyor. M.L.H.Morgan'ın deyimine göre bu belirtmeler 'sınıflandırıcı' bir sistem oluşturuyor. Bu demektir ki, bir insanın baba dediği, onu dünyaya getiren değil, kabilenin adetlerine göre, annesiyle evlenebilecek ve babası olabilecek herkesi kapsıyor. Kabilenin adetleri dizginlemeden, gerçekte annesi olabilecek her kadın da anne' si oluyor. Kendi gerçek anne-babasının çocuklarına değil, anne-babası olabilecek diğer tüm kişilerin çocuklarına kardeş diyor."

Bu olay yalnız anne ve kız kardeş ile zina ilişkisini yasaklamakla kalmıyor, kendi grubundan herhangi bir kadınla ilişkiyi de yasaklıyor. Ezogami -diğer bir deyişle, hiç kan bağı bulunmayan kadınlarla da ilişkiyi yasaklıyor; çünkü onlarla kan bağı varmış gibi sayıyor.

"Aynı totemden gelenlerin hepsi akrabadır; bu ailenin içinde, en uzaktan olanlar bile, cinsel birleşmeye engel oluşturur."

*

"Melanezya'da bu kesin yasaklar, oğlun anne ve kız kardeş ile ilişki kurmasını göz önüne alıyor. Örneğin Lepers adasında oğlan çocuğu belli bir yaşa gelince, anne ocağını terk ediyor, ortak bir kulüp olan yerde yatıp kalkıyor. Yine de evine gelebilir, yemek isteyebilir, ama eğer kız kardeşi evdeyse, yemek yemeden uzaklaşıp gitmek zorundadır. Hiçbir kız kardeşi evde yokken, kapıya yakın bir yerde oturmalı, yemeğini orada yemelidir. Eğer evin dışında kız-erkek kardeşler karşılaşacak olurlarsa, kız kaçmalı ya da saklanmalıdır. Eğer erkek çocuk, sahilde kız kardeşinin ayak izini görüyorsa, bunu izlememelidir. Aynı şeyleri kız çocuğu da yapmamalıdır. Erkek çocuğu, kız kardeşinin adını bile söylememelidir; Günlük yaşamdaki dilde kız kardeşinin adını andıran bir sözcüğü söylemekten bile kaçınmalıdır."

Görüldüğü gibi, ilkel toplumlar bir noktayı öne çıkarmışlar: Aile içi zina korkusu. Çünkü erkek çocuğun cinsel olarak ilk yöneldiği kişi, aile içinde kendi annesi ve kız kardeşleri olmaktadır. Bu kadarını anlayan ilkel insan, zina duygusunu önlemek için bir tabu yaratıyor.

"Egemen olan kavrama ekleyebileceğimiz bir şey varsa, o da aile içi zina korkusunun temelde çocuksu bir özellik oluşturmalarıdır. Bu da bildiğimiz kadarıyla nevrozların psişik yaşamıyla insanı şaşırtacak kadar bir benzerlik göstermektedir. Psikanaliz bize genç oğlanın taşıyacağı birincil cinsel seçimin, mahkûm edilecek zina

niteliğinde olduğudur, çünkü bu nesneyi annesi ve kız kardeşi temsil eder. Ayrıca bu bize zinanın çekiminden kaçmak için oğlanın izleyeceği yolu, büyüdükçe alınacak önlemleri gösterir.

Oysa nevrozlularda çocukluk psikolojisinin önemli ölçüde kalıntıları buluruz; bunun nedeni ya çocukluğun cinsel- psikolojik koşullarını aşacak yetenek göstermemesidir, ya da geriye dönüş çocukluk evresine dönüş- göstermiş olmasıdır."

Nevrozun karakteristik özelliğini gösteren şey, cinsel eğilimlerin toplumsal eğilimler üzerine ağır basmasıdır.

Totemik bir klanın üyeleri birbirlerini baci-kardeş sayıyor; kendi aralarında birbirlerine yardımcı olmak ve birbirlerini karşılıklı korumak zorundalar.

Tabu

Tabu bir Polinezya sözcüğü." Bizim için birbirine karşı iki anlamı var: bir yandan kutsal ve adamak; öte yandan kaygılandırıcı, tehlikeli, yasak ve pis. Polinezya'da tabunun karşısına noa deniyor; yani herkesin varabileceği, sıradan şey demek... Tabu, yasaklarla ve sınırlamalarla kendini gösteriyor. Bizim kutsal terör deyimimiz çoğu zaman tabunun anlamını veriyor. Tabu sınırlamaları, salt ahlaksal ve dinsel yasaklamalardan ayrı bir şeydir."

Tabu yasakları hiçbir nedene dayanmıyor.

"Tabuyu daha geniş bir açıdan göz önüne ele alacak olursak birçok çeşitleme gösteriyor: 1-Gizemli bir güçten Mana üreyen doğal ya da dolaysız tabu, bir kişiye ya da bir şeye bağlıdır. 2- Aktarılmış ya da dolaylı tabu, aynı güçten gelir, ama bir şeften ya da bir rahipten alınmış ya da edinilmiştir."

Tabunun izlediği amaçlar birçok düzeydedir. Dolaysız tabunun amacı: a) Şef ya da rahip gibi yüce insanları ve belli bir değer verilen nesneleri tüm zararlara karşı korumaktır. b) Zayıfları genelde kadınları, çocukları ve erkekleri rahiplerin ve şeflerin Mana gücüne karşı korumaktır. c) Ölüye dokunmaktan ya da kimi yiyeceklerin yenmesinden ortaya çıkan tehlikelerden korumaktır. d) Yaşamın önemli edimlerinin gerçekleştirilmesinden ortaya çıkabilecek rahatsızlıkları önlemektir: Doğum; erkeklerin topluma giriş törenleri, evlilik, cinsel işlevler vd. e) Tanrıların ya da şeytanların gücüne ya da öfkesine karşı insanları korumaktır.

"Sürekli tabu ve geçici tabu var. Şefler, rahipler, ölümler ve onlarla ilişkili neler varsa, sürekli tabular. Geçici tabular ise belli durumlara bağlılar; örneğin kadınların aybaşı günleri, çocuk dünyaya getirme; bir savaşçının sefere gitmeden önceki ve savaş dönüşü günleri, ava ya da balık avına gitme günleri gibi."

Peki, bu yasakların anlamı ne? İşte ilkel insan bunları bilmiyor ve bilmeden yerine getiriyor. Bizim bildiğimiz bir şey varsa, o da hangi toplum olursa olsun, birtakım yasaklara dayanmış olması.

Bir yerde o toplumu bir arada tutan bu yasaklar oluyor. Şef ya da rahip yasakları tabuları uyguluyor. Eğer şefin ya da rahibin birtakım görevleri olmazsa, geriye yapacakları başka bir şey kalmıyor. Bununla birlikte, ilkel insan bu yasakların nedenini araştırma gereğini bile duymuyor.

Nedenini bilmeden boyun eğme, daha sonra dinler çağında boyun eğmeyi hazırlamıştır. Yalnız şu ayrımla ki, tek tanrılı dinler çağında ölüm sonrası bir yaşam ve yargılama ütopyası geliştirilmiştir.

Bu da ancak iki dinde vardır: Hristiyanlık ve Müslümanlık. Yahudilik tek tanrılı bir din olmakla birlikte, ölüm sonrası için bir şey öngörmez.

Tek tanrılı dinler de kendilerine göre tabular yaratmışlardır; örneğin kiliselerin ya da camilerin dokunulmazlığı gibi. Kutsal yerler, kutsal günler gibi. Bütün bunlar ilkel toplumlarda başlamış, yere ve zamana göre biçim değiştirerek günümüze kadar gelmiştir. Yalnız ne var ki, en ilkel toplumlarda nasıl rahipler ve şeytanlar vardysa, günümüz tek tanrılı dinlerde de öylece var.

"Bununla birlikte, tabunun gerçek kaynakları, ayrıcalıklı sınıfların çıkarları içinde daha derinden araştırılmalıdır: Tabu, insanın en ilkel, en kalıcı güdüleriyle aynı kaynaktan ileri geliyor: Şeytani güçlerin eylem korkusundan'.

Bununla birlikte " tabu yavaş yavaş şeytancılıktan ayrı, bağımsız bir güç oluyor. Geleneğin ve adetlerin, son olarak da yasanın benimsediği bir baskı oluyor.

'Ama tabu yasağının arkasına gizlenen, dile gelmeyen komutlar, bir çağdan diğerine ve bir yerden başka bir yere göre değişiyor; başlangıçta şunu öngörüyordu: şeytanların öfkesinden sakınmak.'

Wundt'un böylece bize öğrettiğine göre tabu, ilkel toplumların şeytanca güçlere karşı inanışlarının bir sonucudur. Daha sonra tabu, bu gücünden ayrılacak ve psikolojik edimsizliği gereğince bir güç olacaktır. Böylece tabu, bizim ahlakımızın ve yasalarımızın buyruğunun kökeni olarak kalacaktır."

Bununla birlikte," bir tabu nesnesine dokunarak bir tabuyu çiğneyen herhangi bir kimsenin kendisi tabu oluyor ve kimse böyle bir kimseyle ilişki kurmamalıdır."

Bununla ilgili bir alıntı da Frazer'den : " Bir Maori şefi, kendi nefesiyle bir ateşi asla canlandırmaya çalışmaz, çünkü kendi kutsak soluğunu ateşe iletmış olur; ateş üstündeki çömleğe, çömlekte pişen yemeğe iletmış olur; bu yemeği yiyen kimse ölüme gider."

Benzer şekilde, tabu yasakları, saplantılı yasaklar, hastaların yaşamına önemli sınırlamalar ve yoksunluklar da getirir. Bununla birlikte, bu yasakların kimileri, kimi edimlerin gerçekleşmesiyle kalkabilir; bu edimlerin kendileri de saplantılı bir karaktere sahiptir ve Bunlar hiç söz götürmeyecek şekilde pişmanlık, cezasını çekme, korunma ve arınmadır. Bu saplantılı edimlerin en sık başvurulanı abdest almaktır (saplantılı abdest almak).

"Özetlemiş olduğumuz klinik tarihimizde, ilk

çocukluktan itibaren kendini onaylatan ve kabul ettiren önemli bir yasağı ortaya çıkarmış oluyoruz.

Nevrozun sonraki tüm evrimini, içe itme (röfulman) düzeneği belirler ve bu düzenek yaşamın bu döneminde çocuklukta gerçekleşir.

Röfulman eğilimini unutma dönemi izler; yasağın güdülenmesi bilinçli olur ve bilinmeden kalır; tüm parçalanma girişimleri ve bu güdülenmenin analizi, dayanabileceği bir destek bulamadığından arınık kalabilir."

Tabu yasaklarının en eskisini ve en önemlisini iki temel totem yasası temsil eder: Totem hayvanı öldürmemelidir; aynı toteme ait ve öteki cinsten olan bireylerle cinsel ilişkiden kaçınmalıdır.

Büyü

"Büyünün, animist tekniğin en ilkel, en önemli kısmını oluşturduğunu anlamak kolaydır, çünkü esprileri etkilemek için kullanılan yollar arasında büyü süreci de kendini gösterir ve büyü, doğanın spiritüalizasyonunun gerçekleşmediği yerde bulunur.

Büyü çok çeşitli amaçlara hizmet etmelidir: Doğal olayları insanın isteğine boyun eğdirmek; bireyi düşmanlarına karşı korumak ve düşmanın bireye zarar vermesine karşı korumak gibi."

"Her gece (eski Mısır'da) güneş tanrısı Râ, tehlikeli Batı tahtının üzerinde otururken, ölümcül düşmanı Apepi'nin başkanlığındaki şeytanlar ordusuna karşı ölümcül bir mücadele veriyordu. Râ onlara karşı tüm gece boyunca mücadele ediyordu; çoğu zaman gündüz bile, karanlıkların gücü, mavi göğü karartacak kara bulutlar fırlatacak kadar yeterince güçlüydü ve Râ'yı ışıklarını yarmaktan alıkoyuyordu. Tanrı'ya yardım etmek için Thebai'deki tapınağında her gün tören yapılıyordu: Düşmanı Apepi'nin bal mumundan imgesi yapılıyordu; ona korkunç bir timsah ya da sayısız halkalardan oluşan bir yılan biçimi veriliyordu ve üzerine mürekkeple şeytanın adı yazılıyordu. Sonra bu imge papirüsten bir kılıfın içine konuyor, aynı yazı kılıfın üzerine yazılıyordu; siyah saçlarla çevriliyordu. Sonra rahip üzerine tükürüyordu; çakmak taşından bir bıçakla kesiyor, yere fırlatıyordu. Bunun peşinden sol ayağını üzerine koyuyor ve en son olarak da bu figür bitkilerin beslediği bir ateşte yakılarak tören bitiriliyordu. Apepi bir kez öldürüldükten sonra, peşindeki tüm diğer şeytanlar da aynı yazgıya uğramalıydı."

Burada elbette, kötü düşmanların kendisine doğrudan uygulanmış gibi imgelerine bir ceza veriliyordu; cezayı yiyen kaçıyor; güneş tanrısı Râ yeniden zafer kazanıyordu.

Günümüz Türkiye'sinde kurşun dökmek, en yaygın bir büyü uygulamasıdır.

Büyünün yerini zamanla çok tanrılı ve tek tanrılı dinler alıyor, ama büyü varlığını bu inançlar içinde de sürdürüyor. '

CEM FOTOĞRAFCILIK

dijital baskı merkezi

Deklanşör tetik gibidir...

Aradaki fark

Deklanşör Ölümsüzleştirir...

Emin Turhan

Ölümsüzleştirmek istediğiniz anlarınızda
Profesyonel kadro Teknolojik ekipman
Güleryüzlü hizmet
anlayışıyla
yanınızdayız...

Merkez: Mithatpaşa Cad. No:327 Narlıdere - İZMİR
Tel: 0232 238 88 85

www. *fotocem* .com
fotocemizmir@hotmail.com